

zeleno i psavo

magazin primorsko-goranske županije

Pecine

su plaže, palače i povijesna čitanka

gradovi općine

Najviše stanovnika
Grad Rijeka
128.735

Općina Matulji
Trg M. Tita 11,
51211 Matulji
T: ++385 51 274 114
F: ++385 51 401 469
E: opcina.matulji@ri.htnet.hr
www.matulji.hr
Načelnik:
Mario Čiković
Predsjednik Vijeća:
Slobodan Juračić

Grad Opatija
Maršala Tita 3,
51410 Opatija
T: ++385 51 680 123
F: ++385 51 701 313
E: opatija@opatija.hr
www.opatija.hr
Gradonačelnik:
Ivo Dujmić
Predsjednik Vijeća:
Prof. dr. sc. Viktor Peršić, dr. med.

Općina Mošćenička Draga
Trg slobode 7, 51417
Mošćenička Draga
T: ++385 51 737 536
F: ++385 51 737 621
E: mosc-draga-opcina@ri.t-com.hr
www.moscenicka-draga.hr
Načelnik: Ratko Salamon
Predsjednik Vijeća:
Boris Škalamera

Grad Cres
Creskog statuta 15,
51557 Cres
T: ++385 51 661 950, 661 954
F: ++385 51 571 331
E: grad@cres.hr
www.cres.hr
Gradonačelnik:
Kristijan Jurjako
Predsjednik Vijeća:
Marčelo Damijančević

Općina Viškovo
Vozišće 3, 51216 Viškovo
T: ++385 51 503 770
F: ++385 51 257 521
E: nacelnica@opcina-viskovo.hr
www.opcina-viskovo.hr
Načelnica: Sanja Udović
Predsjednica Vijeća:
Jagoda Dabo

Grad Rijeka
Korzo 16, 51000 Rijeka
T: ++385 51 209 333
F: ++385 51 209 520
E: protokol@rijeka.hr
www.rijeka.hr
Gradonačelnik:
mr.sc. Vojko Obersnel
Predsjednica Vijeća:
Dorothea Pešić-Bukovac

Općina Lovran
Šetalište M. Tita 41,
51415 Lovran
T: ++385 51 291 045
F: ++385 51 294 862
E: opcina.lovran@ri.t-com.hr
www.opcinalovran.hr
Načelnik:
Alan Sanković
Predsjednica Vijeća:
Nataša Miljak

Grad Mali Lošinj
Riva lošinjskih kapetana 7,
51550 Mali Lošinj
T: ++385 51 231 056
F: ++385 51 232 307
E: gradonacelnik@mali-losinj.hr
tajnik@mali-losinj.hr
www.mali-losinj.hr
Gradonačelnik:
Gari Cappelli
Predsjednik Vijeća:
Anto Nedić

Općina Klana
Klana 33, 51217 Klana
T: ++385 51 808 205
F: ++385 51 808 708
E: nacelnik@klana.hr
www.klana.hr
Načelnik:
Matija Laginja
Predsjednik Vijeća:
Slavko Gauš

Općina Kostrena
Sv. Lucija 38, 51221 Kostrena
T: ++385 51 209 000
F: ++385 51 289 400
E: opcina-kostrena@ri.t-com.hr
www.kostrena.hr
Načelnica:
Mirela Marunić
Predsjednica Vijeća:
Gordana Vukoša

Grad Rab
Trg Municipium Arba 2,
51280 Rab
T: ++385 51 777 460
F: ++385 51 724 777
E: tajnica@grad-rab.hr
www.rab.hr
Gradonačelnik:
Nikola Grgurić
Predsjednik Vijeća:
-

Grad Kastav
Zakona kastafskoga 3,
51215 Kastav
T: ++385 51 691 452
F: ++385 51 691 454
E: info@kastav.hr
www.kastav.hr
Gradonačelnik:
Ivica Lukanović
Predsjednik Vijeća:
Dalibor Čiković

Općina Lopar
Lopar bb,
51281 Lopar
T: ++385 51 775 593
F: ++385 51 775 597
E: tajnik@opcina.lopar.hr
www.opcina-lopar.hr
Načelnik:
Alen Andrešić
Predsjednik Vijeća:
Damir Paparić, prof.

Općina Jelenje
Dražičkih boraca 64,
51218 Jelenje
T: ++385 51 208 080
F: ++385 51 208 090
E: opcina.jelenje@gmail.com
www.jelenje.hr
Načelnik:
Ervin Radetić
Predsjednik Vijeća:
Nikica Maravić

Grad Krk
Trg bana J. Jelačića 2,
51500 Krk
T: ++385 51 401-111
F: ++385 51 221 126
E: grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr
Gradonačelnik:
Dario Vasilčić
Predsjednik Vijeća:
Marinko Pavlič

Općina Čavle
Čavle 206, 51219 Čavle
T: ++385 51 208 310
F: ++385 51 208 311
E: opcina@cavle.hr
www.cavle.hr
Načelnik:
Željko Lambaša
Predsjednik Vijeća:
Norbert Mavrinac

Općina Punat
Novi put 2, 51521 Punat
T: ++385 51 854 140
F: ++385 51 854 840
E: opcina-punat@ri.t-com.hr
www.opcina.punat.hr
Načelnik:
Marinko Žic
Predsjednik Vijeća:
Goran Gržanić

Površina kopna
3.588 km²

Dužina morske obale
1.065 km

Najveći otoci
Cres i Krk
40.578 ha

Najmanji otok
Boljkovac (Rab)
0,11 ha

Grad Čabar

Narodnog oslobođenja 2,
51306 Čabar
T: ++385 51 829 490
F: ++385 51 821 137
E: info@cabar.hr
www.cabar.hr

Gradonačelnik:
Kristijan Rajšel
Predsjednik Vijeća:
Josip Malnar

Općina Skrad

Josipa Blaževića-Blaža 8,
51311 Skrad
T: ++385 51 810 620
F: ++385 51 810 680
E: opcina-skrad@ri.t-com.hr
www.skrad.hr

Načelnik:
Damir Grgurić
Predsjednik vijeća:
Ivan Crnković

Republika Hrvatska

Primorsko-goranska
županija

Adamićeva 10, 51000 Rijeka

T: ++385 51 351-600 F: ++385 51 212-948

info@pgz.hr • www.pgz.hr

Župan:

Zlatko Komadina

Zamjenici župana:

Marina Medarić

Marko Boras Mandić

Petar Mamula

Predsjednik Županijske skupštine:

Erik Fabijanić

Najmanje stanovnika

Općina Brod Moravice
865

Grad Delnice

Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T: ++385 51 812 055
F: ++385 51 812 037
E: gradonacelnik@delnice.hr
www.delnice.hr

Gradonačelnik:
Ivica Knežević
Predsjednica Vijeća:
Nada Glad

Općina Brod Moravice

Stjepana Radića 1,
51312 Brod Moravice
T: ++385 51 817 180
F: ++385 51 817 002
E: opcina@brodmoravice.hr
www.brodmoravice.hr

Načelnik:
Dragutin Crnković
Predsjednik Vijeća:
Branimir Svetličić

Općina Ravna Gora

I.G. Kovačića 177, 51314
Ravna Gora
T: ++385 51 829 450
F: ++385 51 829 460
E: opcina-ravna-gora@ri.t-com.hr
www.ravnagora.hr

Načelnik:
Anđelko Florijan
Predsjednica Vijeća:
Loren Kolenc

Grad Vrbovsko

Goranska ulica 1,
51326 Vrbovsko
T: ++385 51 875 115
F: ++385 51 875 008
E: marina.tonkovic@vrbovsko.hr

Gradonačelnik:
Dražen Mufić
Predsjednik Vijeća:
Šein Brinjak

Općina Mrkopalj

Stari kraj 3, 51315 Mrkopalj
T: ++385 51 833 131
F: ++385 51 833 101
E: opcina-mrkopalj@ri.t-com.hr
www.mrkopalj.hr

Načelnik:
Ivica Padavić
Predsjednik Vijeća:
Miljenko Kauzarić

Općina Lokve

Šet.Golubinjak 6,
51316 Lokve
T: ++385 51 831 336
F: ++385 51 508 077
E: opcina-lokve@ri.t-com.hr
www.lokve.hr

Načelnik:
Toni Štimac
Predsjednica Vijeća:
Gordana Božić

Najviše naselje

Begovo Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh

Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Općina Fužine

Dr. Franje Račkog 19,
51322 Fužine
T: ++385 51 829 500
F: ++385 51 829 503
E: opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr

Načelnik:
Marinko Kauzarić
Predsjednik Vijeća:
Damir Zanoškar

Opći podaci

Ukupno stanovništvo

296.195

Najviše stanovnika

Grad Rijeka
128.624

Općina Viškovo
14.445

Najmanje stanovnika

Općina Brod Moravice
866

Gradova

14

Općina

22

Naselja

510

Naselja bez stanovnika

42

Infrastruktura

Ceste

3.490 km

Željeznice

135,5 km

Luke

86

Zračne luke

4

Grad Novi Vinodolski

Trg Vinodolskog zakona 1,
51250 Novi Vinodolski
T: ++385 51 245 045
F: ++385 51 244 409
E: gradonacelnik@novi-vinodolski.hr
www.novi-vinodolski.hr

Gradonačelnik:
Oleg Butković
Predsjednik Vijeća:
Neven Pavelić

Grad Crikvenica

Kralja Tomislava 85,
51260 Crikvenica
T: ++385 51 455 400
F: ++385 51 242 009
E: info@crikvenica.hr
www.crikvenica.hr

Gradonačelnik:
Damir Rukavina
Predsjednik Vijeća:
Lovorko Gržac

Grad Kraljevica

Frankopanska 1A,
51262 Kraljevica
T: ++385 51 282 450
F: ++385 51 281 419
E: gradska-uprava@kraljevica.hr
www.kraljevica.hr

Gradonačelnica:
Nada Turina-Đurić
Predsjednik Vijeća:
Aleksandar Kružić

Općina Vinodolska općina

Bribir 34, 51253 Bribir
T: ++385 51 422 540
F: ++385 51 248 007
E: pravna@vinodol.hr

Načelnik:
Ivica Crnić
Predsjednik Vijeća:
Boris Mikić

Grad Bakar

Primorje 39, 51222 Bakar
T: ++385 51 455 710
F: ++385 51 455 741
E: gradonacelnik@bakar.hr
www.bakar.hr

Gradonačelnik:
Tomislav Klarić
Predsjednik Vijeća:
Milan Rončević

Općina Malinska - Dubašnica

Lina Bolmarčića 22,
51511 Malinska
T: ++385 51 750 500
F: ++385 51 859 322
E: info@malinska.hr
www.malinska.hr

Načelnik:
Anton Robert Kraljić
Predsjednik Vijeća:
Zdenko Cerović

Općina Baška

Palada 88 51523, Baška
T: ++385 51 750 550
F: ++385 51 750 560
E: opcina-baska@ri.t-com.hr
www.baska.hr

Načelnik:
Toni Juranić
Predsjednik Vijeća:
Ivica Juničić

Općina Vrbnik

Trg Škujica 7, 51516 Vrbnik
T: ++385 51 857 310
F: ++385 51 857 099
E: opcina-vrbnik@ri.t-com.hr
www.opcina-vrbnik.hr

Načelnica:
Marija Dujmović-Pavan
Predsjednik Vijeća:
Slavko Zahija

Općina Dobrinj

Dobrinj 103, 51514 Dobrinj
T: ++385 51 848 344
F: ++385 51 848 141
E: opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
www.dobrinj.hr

Načelnik:
Neven Komadina
Predsjednik Vijeća:
Zoran Kirinčić

Općina Omišalj

Prikešte 13, 51513 Omišalj
T: ++385 51 661 970
F: ++385 51 661 980
E: opcina@omisalj.hr
www.omisalj.hr

Načelnica:
Mirela Ahmetović
Predsjednik Vijeća:
Krešimir Kraljić

2-5 90 dana

županijski info

06-11 razgovor

Ivo Usmiani, direktor tvrtke JGL
Ostvarili smo san svakog našeg zaposlenika

12-13 na kafe

Alan Sanković, načelnik Općine Lovran

Lovran je mistični grad iz priča i legendi

14-15 vizitka

Visoka poslovna škola PAR
Škola koja znači posao

16-17 ustanove

Osnovna škola "Ivanka Trohar"
Fužine
230 godina fužinske škole

16-17 ustanove

Srednja škola Delnice
Deseto desetljeće delničke gimnazije

18-23 kartulina

Pećine
Pećine su plaže, palače i povijesna čitanka

24-27 reportaža

Zračna luka Rijeka
Nakon dodira dna, renesansa aerodroma u Omišlju

28-31 projekti

Riječki Zatvor
Uz pomoć Županije do nove prostorije

32-33 projekti

Stalna zbirka Domovinskog rata
Svjedočanstvo o iznimno važnoj ulozi u obrani Hrvatske

34-37 susjedi

Općina Kočevje, Slovenija
Najveća slovenska općina - u dodiru s prirodom

38-39 među nama

Županijski Odjel za proračun, financije i nabavu
Što je i kako nastaje Proračun PGŽ

40-41 sport

Triatlon klub Rival
Sport za supersportaše

42-43 pijat

Bistro "Jezero", Lokve
Za ljubitelje goranske kuhinje

44-45 pet pitanja

Damir Kedžo, pjevač
Želim biti Damir Kedžo, a ne zvučati kao Sting ili Stevie Wonder

46-48 oko nas

Danijel Popović, dizajner
Dizajnerske priče iz Crnog Luga

49 križaljka

Pećine, sušačka rivijera

50 info zip

dobitnici nagradne križaljke

51 štorija

Filice, ja ne moren!

Impressum

ISSN 1845-5220
Izlazi 4 puta godišnje
Godina XI
Broj 39
Studenj 2015.

Izdavač:

Primorsko-goranska županija,
Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Za izdavača:

Zlatko Komadina

Odgovorni urednik:

Ermina Duraj

Glavni urednik:

Dragan Ogurlić

Autori tekstova:

Dragan Ogurlić, Marinko Krmpotić,
Davor Žic, Zdravko Kleva, Boris Perović, Slavica Kleva

Predbilježi se i besplatno primaj poštom magazin
Primorsko-goranske županije *zeleno i plavo*
info@pgz.hr • www.pgz.hr • tel: 051 / 351 612

Fotografije:

Petar Fabijan, Rino Gropuzzo,
Sandro Rubinić, Marinko Krmpotić,
Marin Aničić, Damir Škomrlj

Naslovnica:

Petar Fabijan

Ilustracija:

Vjekoslav Vojo Radoičić

Likovno oblikovanje:

Ivica Oreb

Marketing i produkcija:

Makol marketing, Rijeka, narudžba
oglasa na e-mail: makol@makol.hr
ili fax 051 / 677 226

Tisak:

Radin print, Sv. Nedelja

Naklada:

15.000

Idući broj magazina "Zeleno i plavo" izlazi u siječnju-veljači 2015.

Poboljšanje poslovne klime osjeća se na investicijama

Brojke i činjenice iznesene na Invest forumu pokazuju vrlo jasan trend da je investicijska klima u Hrvatskoj bolja nego što je bila

U ime zemlje partnera skupu se obratio austrijski veleposlanik Andreas Wiedenhoff (snimio M. Aničić)

U novom opatijskom hotelu "Royal" održan je 4. Međunarodni Invest forum kojeg su zajednički organizirali Primorsko-goranska županija i Grad Rijeka. Suorganizatori ovogodišnjeg Foruma bili su i Grad Opatija, Agencija za investicije i konkurentnost, HGK-Županijska komora Rijeka te veleposlanstvo Republike Austrije u Republici Hrvatskoj.

Pred oko dvjesto sudionika predstavljeni su primorsko-goranski i riječki projekti, njih 70-ak, vrijedni deset milijardi eura, zemlja partner ovogodišnjeg Invest foruma bila je Austrija a bili su nazočni diplomatski predstavnici i investitori iz Mađarske, Poljske, Italije, Danske i drugim zemljama.

Austrijski veleposlanik Andreas Wiedenhoff pozdravljajući skup u ime zemlje partnera u uvodnim riječima naglasio je da Austrija i Hrvatska surađuju u brojnim poljima, pogotovo na političkom, te da su austrijski i hrvatski premijer u redovitom kontaktu. Suradnja je kvalitetna i na polju ekonomije: 700 austrijskih tvrtki investiralo je u Hrvatsku i otvorilo 35 tisuća radnih mjesta. "Ovo je dugoročno partnerstvo. Drago nam je da je u Hrvatskoj došlo do makroekonomskog rasta i želimo biti hrvatski partneri", rekao je Wiedenhoff.

"Nije slučajno da se Invest forum održava u Opatiji, kolijevci hrvatskog turizma", rekao je župan Zlatko Komadina dodavši da se u Opatiji realiziralo više investicija, jedna od kojih je i Hotel Royal, domaćin ovogodišnjeg Invest foruma. Župan Komadina je napomenuo da su austrijski poduzetnici do sada u Hrvatsku uložili 7 milijardi eura, što čini četvrtinu ukupnih ulaganja u Hrvatsku. Istovremeno je s gotovo 2 milijarde eura Austrija jedan od četiri vodeća partnera u vanjskotrgovinskoj razmjeni. Stoga je, rekao je župan, logičan izbor Austrije za zemlju partner Invest foruma.

Govoreći o stotinjak projekata koji su navedeni u županijskom katalogu investicija, Komadina

Sudionici panela na 4. Invest forumu u Opatiji

Za investitore smo još uvijek povoljni - župan Zlatko Komadina

je naveo da je ukupna vrijednost investicijskih projekata 10 milijardi eura. Te je projekte moguće sufinancirati i sredstvima Europske unije, što je bila i tema prvog panela foruma.

Župan je također rekao da je Invest forum mjesto susreta interesa i ponude nas kao ljudi i nas kao prostora. "Naš položaj, kvaliteta sveučilišta i projekti koji se ovdje kreiraju zbog prednosti ovog kraja privlače interes investitora.

Prema kontaktima koje sam imao u inozemstvu vidim da interes postoji. Mi nismo jeftini, ali smo još uvijek povoljni i za male novce nudimo veliko znanje. Nećemo moći biti najjeftinija radna snaga u Hrvatskoj i okolici, ali to ne trebamo ni biti", zaključio je Komadina.

Ravnatelj Agencije za investicije i konkurentnost Damir Novinić izrazio je optimizam po pitanju investicija u Primorsko-goransku županiju, ali i u Hrvatsku. "Mislim da smo sa svim brojkama i činjenicama koje smo iznijeli pokazali jedan vrlo jasan trend da je investicijska klima u Hrvatskoj bolja nego što je bila", rekao je Novinić.

Skupu je bio nazočan i hrvatski član Europske komisije Neven Mimica. On je govorio o planu strateških europskih ulaganja koji se u bližoj budućnosti mogu multiplicirati i javnim novcem, jer razina ulaganja pada. Zato je bitno da se u investicije ide i javnim novcem, samo da bi se pokrenulo novo zapošljavanje i nova radna mjesta, rekao je Mimica.

Skup je pozdravio i domaćin, opatijski gradonačelnik Ivo Dujmić, pohvalivši se da se investicije u Opatiji događaju kao na traci, da se puno gradi i ostvaruje jer "Opatija ima sredene prostorne planove i zemljišne knjige, te je to razlog uspješnih ulaganja". Na prvom mjestu ulaganja u Opatiju je austrijski kapital, zatim domaći, ruski i talijanski. Četvrti Invest forum u Opatiji svjedočio je poboljšanju poslovne klime u Hrvatskoj, koja je za investitore sve bolja, zaključeno je na skupu. ■■

Na početku, nismo imali barijere u glavama, prepoznali smo da možemo puno više od malog lokalnog laboratorija, znali smo da možemo postati internacionalna tvrtka. S puno strasti i energije gradili smo priču koja danas ima 24 godine. Bilo je ključno oko sebe okupiti ljude, motivirati ih i udahnuti im viziju i strast

Razgovarao: Dragan OGURLIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

U 23 godine od malog laboratorija izrasli ste do tvrtke s 810 milijuna kuna godišnjeg prihoda, i danas poslujete na 40 tržišta svijeta. Kakva je to miješalica koju spominjete u vašim počecima? Je li istina da ste Dječju mast JGL proizveli starom miješalicom za slastice?

- Radi njegovanja poduzetničkog duha često se i rado vraćam našim počecima kada smo krenuli s jednom starom miješalicom za slastice. Doista, uz pomoć miješalice smo proizveli prvi proizvod Dječju mast i oko te jezgre počeli graditi posao. Ekspozat stare miješalice, kao svojevrsni simbol početka razvoja JGL-a, dobio je svoje mjesto i u našim novouređenim prostorima na Svilnom.

Nismo imali barijere u glavama, prepoznali smo da možemo puno više od malog lokalnog laboratorija, znali smo da možemo postati internacionalna tvrtka. Sustavnim ulaganjem u znanja i kompetencije zaposlenih, u razvoj novih proizvoda, u bliskost s kupcima kao i investicijama u suvremenu tehnologiju, iz tog skromnog embrija, u relativno kratkom vremenu, izrasli smo u internacionalnu farmaceutsku tvrtku koja danas posluje na 40 tržišta svijeta.

Nakon toga trebalo je poduzetnički, vrlo ambiciozno, s puno strasti i puno energije graditi priču koja danas ima 24 godine. Bilo je ključno oko sebe okupiti ljude, motivirati ih, udahnuti im viziju i strast. Kao rezultat strategije razvoja i lansiranja novih proizvoda i razvoja novih tržišta, tvrtku karakterizira izrazito propulzivni organski rast s prosječnom stopom rasta od 20 posto godišnje. Ukupni konsolidirani prihodi Grupe narasli su s 1,5 milijuna kuna iz 1991. godine na 810 milijuna kuna u 2014. godini.

Uspjeli smo rasti bez da iritiramo velike

Koliko je u vašem slučaju rat značio preokret u poslovanju? Naime, početkom rata 1991., neki su lijekovi nestali s tržišta....

- Raspadom bivše države, ali i novim zakonskim mogućnostima, zahvaljujući kojima su se otvarale nove poduzetničke prilike 1991. godine utemeljili smo JGL d.d., tvrtku za proizvodnju i promet farmaceutskih i kozmetičkih proizvoda kao prvo

Ostvarili smo san svakog našeg zaposlenika

razgovor

Ivo Usmiani,
direktor tvrtke
Jadran Galenski laboratorij

Proizvodnja u novouređenim prostorima u Svilnom

Naša nova tvornica, kao istaknuti znak u prostoru, mijenja vizuru ulaska u grad, vraća mu onaj potisnuti industrijski izgled i uvelike pridonosi procesu ponovnog stvaranja slike Rijeke kao grada poznatog po jakim inovativnim industrijama.

Usmiani: Mjere koje se donose u otežanim okolnostima poslovanja moraju biti brze i dobro promišljene

farmaceutsko dioničko društvo u Hrvatskoj sa 20-tak zaposlenih na temeljima laboratorija za izradu i kontrolu magistralnih i galenskih pripravaka Ljekarne Jadran.

U samim počecima koristili smo strategiju malih tržišnih niša koje su se javile u trenutku raspada bivše države. Kroz dvije, tri male niše, a zapravo kroz esencijalne lijekove, koje su bile dovoljno male da nisu bile interesantne velikim kompanijama, uspjeli smo rasti bez da iritiramo velike i osigurali smo si brzi organski rast.

Kada smo ojačali vrlo brzo razvili smo cijeli niz proizvoda iz programa receptnih i bezreceptnih lijekova, dijetetike i kozmetike. Danas proizvodni portfelj JGL-a čini 100 brendova, 540 proizvoda i 1.100 varijacija raspoređenih u tri programske cjeline, s prepoznatljivim portfoliom u odabranim terapijskim segmentima i tehnološkim oblicima.

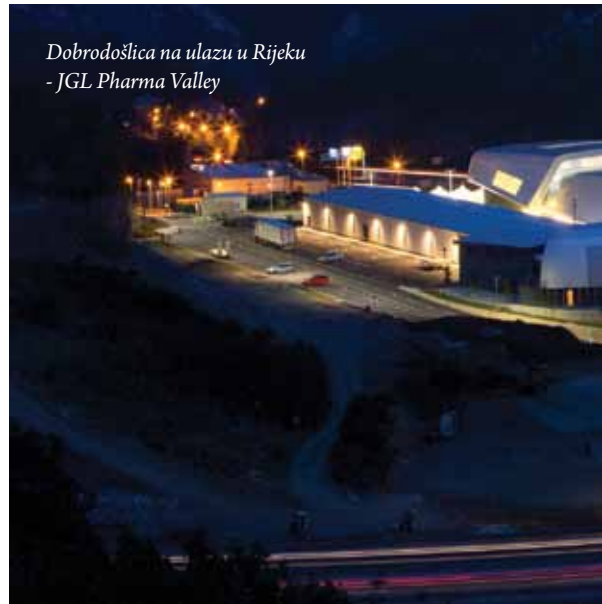
Investicija usklađena s najvišim standardima

S krajem ljeta, ovdje u Svilnom, dovršena je vaša najmodernija tvornica u kojoj se primjenjuju sofisticirani farmaceutski tehnološki procesi. Gdje biste ovu novu tvornicu usporedili sa sličnima u svijetu? Je li dinamika izgradnje bila u skladu sa standardima vani?

- Od samih početaka shvatili smo da, ukoliko želimo u *benchmark-u* farmaceutske industrije ostati konkurentni i rasti, utoliko u unapređenje tehnoloških procesa, nove proizvodne linije, inovativna tehnološka rješenja u segmentu ambalaže i upravljanja energijama, te podizanje razine znanja, kompetencija i vještina naših zaposlenika, moramo sustavno ulagati. U ovom smo dijelu postavili čvrste temelje rasta i razvoja kompanije.

JGL Pharma Valley najznačajniji je korporativni strateški poduhvat JGL-a, kojeg smo, prema vlastitoj formuli ravnoteže i održivosti promišljali davno prije, a počeli realizirati 2013. Ulaganjem u napredna, trenutno nekonvencionalna rješenja u području proizvodnje, skladištenja kao i energetske učinkovitosti, optimizirani su procesi, postignuto

*Dobrodošlica na ulazu u Rijeku
- JGL Pharma Valley*

je značajno smanjenje troškova rada u odnosu na dosadašnje troškove, povećana je produktivnost i u konačnici povećanje kvalitete isporuke proizvoda i usluga kupcima i potrošačima. Postojeće proizvodne kapacitete, izgradnjom novih pogona podignuli smo na 104 milijuna jedinica, što je čak za 40 milijuna jedinica više od sadašnjih kapaciteta!

Činjenica je da JGL posluje u sektoru visokih ulaznih barijera u smislu razvoja projekata, registracije i GMP certifikacija. Osim što smo kao industrija dokazali da na izvoznim tržištima, svojom kvalitetom, ali i mogućnostima cjenovnog pozicioniranja, možemo biti konkurentni, potpuno smo usklađeni s EU normama poslovanja i posjedujemo sve potrebne certifikate. S obzirom da je suvremeni sustav kvalitete imperativ za farmaceutske industrije i važan element za povećanje konkurentnosti i opstanka na globalnom tržištu lijekova, naša je investicija u svakom koraku potpuno usklađena s najvišim standardima.

Uvođenje tehnologija aseptičke proizvodnje mikrobiološki čistih aerosola JGL svrstava među deset vodećih EU tvrtki u toj farmaceutskoj formi.

Objedinjene sve proizvodno-tehnološke lokacije

Jesu li projektom *Pharma Valley* ostvarene ambicije kojima je trebalo osigurati tehnološke, razvojne i skladišne uvjete za dugoročno poslovanje? Jesu li sada objedinjene sve razasute proizvodno-tehnološke lokacije na jednom mjestu?

- Tako je, *Pharma Valley* nam osigurava uvjete i kapacitete u razvoju, proizvodnji i skladištenju za realizaciju dugoročnih planova rasta tvrtke te objedinjava sve proizvodno-tehnološke lokacije na jednome mjestu. Sama investicija u *Pharma Valley* iznosila je 361 milijuna kuna. Imali smo veliku pomoć u HBOR-ovom kreditu visine 239 milijuna kuna, dok smo ostatak osigurali iz vlastitih izvora te iz *leasinga*.

Kompleks se prostire na ukupno 99.000 m² i u prvoj, od četiri planirane faze, uključuje 20.500 m² razvijene unutarnje površine, od čega 13.000 m² čini glavna zgrada, 5.000 m² postojeći, potpuno

razgovor

Ivo Usmiani,
direktor tvrtke
Jadran Galenski laboratorij

renovirani objekti, 300 m² energana i 200 m² vodosprema. Unutar glavne zgrade na 5.000 m² prostiru se proizvodni prostori, na 2.400 m² robotizirano visokoregalo skladište, na 1.100 m² skladište ulaznih sirovina, dok uredi čine 2.100 m².

Projekt JGL Pharma Valley uključuje i lokaciju Svilno 1 gdje smo povećali kapacitete proizvodnje sterilnih farmaceutskih oblika, očnih kapi, instalirana je visoko automatizirana proizvodna linija renomiranog njemačkog proizvođača s kapacitetom od 250 bočica u minuti. U ovoj etapi izgrađena je i kompletna podzemna infrastruktura sanitarnih voda, hidrantata te sprinkler instalacija.

Također, izgrađen je i sustav odvodnje, te obrade otpadnih voda i procesnih plinova, sustav hlađenja i grijanja, te energana na koju se mogu prikopčati sva energetska postrojenja za buduće faze. Uz standardnu tehnologiju izrade sterilnih otopina za izdvojiti je i uvođenje nove tehnologije proizvodnje mikrobiološki čistih aerosola u oblicima BoV (Bag on Valve) te uvođenje avangardnog pristupa proizvodnji – klasična proizvodnja zamijenjena je kontinuiranom.

Nova proizvodna priča s Pulca

Možete li se osvrnuti na JGL-ova nedavna ulaganja u novu tvrtku Adrialab?

- U siječnju 2015. godine u Rijeci smo otvorili novi proizvodni pogon u koji smo uložili 2 mil. eura, a riječ je o Adrialabu, našoj novoj spin off kompaniji koja je smještena na lokalitetu Pulac, gdje je svoj put svojevremeno započeo i JGL.

Adrialab je tvrtka zasnovana na vrlo suvremenim GMP principima, usmjerena na razvoj, proizvodnju i kontrolu polučvrstih farmaceutskih oblika i nesterilnih otopina. Tvrtka je pokrenuta s ciljem revitaliziranja i daljnjeg razvoja tradicionalnog JGL-ov portfelja proizvoda kao što su Dječja mast, Sunce moje malo, Holyplant kozmetika, Dobri kućni duh i drugih brandova iz programa proizvoda opće upotrebe, njege i zaštite. Vjerujemo da će Adrialab biti jedna nova riječka proizvodna priča ali sasvim sigurno i prilika za novi rast i zapošljavanja u Rijeci.

Otpuštanje ljudi je tek krajnja mjera

U Hrvatskoj i inozemstvu JGL zapošljava oko 1.000 radnika, a uoči otvaranja pogona u Svilnom imali ste i priliv novog zapošljavanja. Koliko je danas sigurno zaposlenje u farmaceutskoj industriji? Nedavno ste najavili otpuštanje dvadesetak djelatnika...

- Poslovati u uvjetima globalne političke krize koja je sada eskalirala i proširila se na nove teritorije, nikome nije jednostavno. Živimo u vremenu velikih previranja u kojemu su prilagodbe potrebne nego ikada kako bi tvrtke zadržale stabilnost i osigurale dugoročnost poslovanja. Nažalost, trendovi kažu kako je do smanjivanja zaposlenosti došlo i u najdinamičnijim sektorima, koji su temeljeni na izvozu i proizvodnji.

Iako pomno pratimo sva događanja na tržištima na kojima poslujemo i procjenjujemo njihov utjecaj na ukupno poslovanje, iza nas su dvije zahtjevne godine uzrokovane sveopćom gospodarskom i geopolitičkom krizom na ključnim izvoznim tržištima Rusije i Ukrajine. Pogađa nas drastičan pad vrijednosti rublje, što je povezano s cijenom nafte i drugim globalnim političkim kretanjima na koje ne možemo utjecati, niti smo ih mogli predvidjeti.

Konkretno, slabljenjem ruske valute i ukrajinske grivnje koje su devalvirale više od 100 posto, izgubili smo 100 milijuna kuna prihoda i značajno ugrozili profitabilnost. Da bi kompanija opet krenula uzlaznom i održivom putanjom rasta, u proteklom je razdoblju bilo neophodno prilagoditi se tržišnim okolnostima, dimenzionirati tvrtku i značajno podignuti troškovnu i operativnu efikasnost.

Poduzeli smo mjere stroge kontrole budžeta i, tek na kraju kada je to iscrpljeno, smanjujemo broj zaposlenika. Odluka o minimalnom smanjenju broja radnika bila je nužna kako bi zadržali uvjete za održivo poslovanje i konkurentnost na domaćem i inozemnom tržištu. U svojoj povijesti zaposlili smo 1.000 ljudi, a sada smo prisiljeni, kako bismo sačuvali stabilnost i cjelinu tvrtke, otpustiti 20-tak zaposlenika što izuzetno teško podnosimo.

Pogađa nas drastičan pad vrijednosti rublje, što je povezano s cijenom nafte i drugim globalnim političkim kretanjima na koje ne možemo utjecati, niti smo ih mogli predvidjeti. Konkretno, slabljenjem ruske valute i ukrajinske grivnje koje su devalvirale više od 100 posto, izgubili smo 100 milijuna kuna prihoda i značajno ugrozili profitabilnost

Globalni lider u korištenju blagodati morske vode u svrhu zdravlja

Ono što nas je na cijelom dosadašnjem putu vodilo bio je sustav strateškog i operativnog upravljanja koji dugoročno prepoznaje prilike i šanse. Vizija je destinacija kojoj težimo koja mora biti dohvatljiva i motivirajuća, koja pokreće i usmjerava sve naše materijalne i financijske resurse koji su u pravilu ograničeni. Mi smo je saželi u izjavi da želimo biti vodeća internacionalna farmaceutska tvrtka u području razvoja i proizvodnje lijekova za osjetila u sterilnim farmaceutskim oblicima, kao što su kapi za oči i nos, kao i da želimo biti globalni lider u korištenju blagodati morske vode u svrhu zdravlja. S obzirom da takva indikacijska niša traži izrazitu tehnološku i terapijsku fokusiranost, ponosni smo što u segmentu nasal saline držimo 9 posto globalnog market share-a. Krovnu strategiju neminovno prati i brend strategija, strategija prema kupcima, kao i ukupna tehnološka platforma. godinama – pomlađuje.

Proizvodni portfelj JGL-a danas čini 100 brendova, 540 proizvoda i 1.100 varijacija raspoređenih u tri programske cjeline

Među top 5 poslodavaca u Hrvatskoj

Vjerujem da je uspjeh, baš kao i u sportu, pitanje tima - prije svega ljudi, njihova znanja, vještine, posvećenost, inovativnost, kompetentnost i fokusiranost na kupca, glavni su izvor naše konkurentnosti. Zahvaljujući našim procesima upravljanja ljudskim resursima prema ocijeni tvrtke Selectio, tri puta za redom nalazili smo se među top 5 poslodavaca u Hrvatskoj. Stvorili smo motivirajuću korporativnu kulturu unutar koje su ljudi usmjereni prema ciljevima i učinku kojeg nagrađujemo. Umješnost menadžmenta je vješto balansiranje između kratkoročne profitabilnosti i dugoročno održivog rasta, odnosno u ravnoteži projekata razvoja, koji su u pravilu investicija, i projekata rasta koji ih slijede.

U svojoj povijesti zaposlili smo 1.000 ljudi, a sada smo prisiljeni, kako bismo sačuvali stabilnost i cjelinu tvrtke, otpustiti 20-tak zaposlenika što izuzetno teško podnosimo

Međutim, vjerujem u skorbu stabilizaciju globalnih političkih kretanja, kao i snažne temelje koje imamo - po prvi puta naš razvoj prethodi rastu, imamo jaku tehnološku platformu, značajno smo povećali kapacitete, imamo novu proizvodnju aerosola, 15 novih proizvoda u pipeline-u koje ćemo ubrzo lansirati. Sve nabrojeno predstavlja dobru perspektivu za našu budućnost i viziju održivog rasta.

Visokopozicionirana 36. farmaceutska kompanija u Rusiji

Poznata je ona Vaša rečenica, koja kaže da ste vrlo rano shvatili da je tržište Hrvatske kao jedan kvart Moskve... U strukturi ukupnih prihoda, koliko otpada na izvoz?

- Kada smo postavljali prvu strategiju oko izvoza, bilo nam je jasno kako je ne samo Hrvatska već i regija za nas premalo tržište, tržište koje je pod pritiskom cijena i široke konkurencije na kojem ne možemo graditi ekonomiju obujma važnu za našu globalnu konkurentnost. Znali smo da nam je potreban iskorak u izvoz.

Kad smo birali da li krenuti prema zapadu ili istoku, odlučili smo se za istok. Shvatili smo da nam je istok tada bio šansa zbog naše pozicije/percepcije u Rusiji u smislu prihvaćanja Hrvatske kao zapadnog proizvođača, ali i zato jer smo ulazili na tržište koje još nije bilo visokokurentno, što je sada, nakon gotovo 17 godina našeg boravka, postalo. No mi smo se u tom vremenskom periodu uspjeli dobro pozicionirati.

Rusija i Ukrajina, s pripadajućim tržištima regije ZND, naši su ključni driveri rasta koji nam nose 60 posto ukupnih godišnjih prihoda. U Rusiji radi 181 naših zaposlenika, 43 u Ukrajini, 47 u Kazahstanu i to na procesima registracije, marketinga i promocije naših proizvoda. Na ostalim tržištima spomenute regije poput Gruzije, Azerbejdžana, Armenije, Turkmenistana, Mongolije, Kirgistana i Tadžikistana, JGL je prisutan s 15 ključnih brendova, i to kroz model B2B ekskluzivne distribucije s našim partnerima. Vrijedi spomenuti i kako smo nedavno otvorili predstavništvo u

Bjelorusiji s 15-tak zaposlenika. Ciljevi prodaje za cijelu regiju ZND-a u ovoj godini dosežu 50 milijuna eura izvoza.

I dalje imamo veliki potencijal rasta na tim tržištima. Naša je pozicija lidera u nekim terapijskim segmentima kao što su antiemetici sa našom Draminom, i nasal saline segmentu - naš Aqua Maris, u Rusiji učvršćena. Na rang listi ruskog farma tržišta na kojemu je više od 2.000 farmaceutskih kompanija pomaknuli smo se s 50. na visoko rangirano 36. mjesto.

Izvoz čini 75 posto prihoda

Naša druga strateška regija je jugoistočna Europa gdje smo kroz tvrtke kćeri i predstavništva prisutni u Sloveniji, BiH, Srbiji, Makedoniji Crnoj Gori i Kosovu. Zadnjih nekoliko godina za naše strateške brandove sklopili smo i ugovore s partnerima u Italiji, Mađarskoj, Portugalu i Rumunjskoj. Poslovnim modelom licencing out i modelom ugovorne proizvodnje s proizvodima u oftalmološkim segmentu i segmentu nazalnih dekongestiva, naši proizvodi nalaze se pod tuđim robnim markama na tržištima Švicarske, Njemačke, Švedske, Norveške, Finske, Bugarske, Irske i Slovačke. Nedavno smo izvezli i prve količine proizvoda na tržišta Indonezije, a sklopljene ugovore imamo i za Južnu Afriku, Saudijsku Arabiju, Singapur, Tajland i Maleziju. U 2013. godini izvezli smo proizvoda u vrijednosti 510 milijuna kuna, a u našoj strukturi ukupnih prihoda izvoz čini čak 75 posto.

Moramo biti strpljivi i oprezni u praćenju tržišta i konkurenata, biti spremni na brzu prilagodbu poslovnih aktivnosti ovisno o razvoju političko-ekonomskih kretanja, ali i čvrsto vjerovati da će se stanje stabilizirati.

U ovom trenutku fokusirani smo na diverzifikaciju i daljnju internacionalizaciju ključnih brendova na nova i brzorastuća globalna tržišta.

Koje mehanizme provodite u kriznim situacijama, npr. gubitka tržišta, ratova, nelojalne konkurencije, devalvacije lokalnih valuta...

- Tvrtka je izložena raznim financijskim rizicima koji su povezani s valutnim, kamatnim, kreditnim i rizikom likvidnosti. Navedene rizike svakodnevno pratimo i nastojimo umanjiti njihov potencijalni utjecaj na financijsku izloženost tvrtke.

Dominantni udio izvoza u prodaji rezultira izloženosti valutnom riziku na način da devizna aktiva premašuje iznos devizne pasive. Izloženost valutnom riziku se kontinuirano prati te se po potrebi koriste instrumenti zaštite sukladno s najboljom poslovnom praksom. U 2014. smo primjerice ugovarali tzv. *forward* ugovore kao instrument zaštite od valutnog rizika. Iako je ovakav instrument zaštite skup zbog velikog kamatnog diferencijala, ugovaranje *forward-a* pokazalo se kao dobra poslovna odluka.

U proteklom smo razdoblju smanjivali i zalihe u veletrgovinama te posljedično smanjili potraživanja od kupaca. Mjere koje se donose u otežanim okolnostima poslovanja moraju biti brze i dobro promišljene.

Strategija razvijanja i plasiranja novog proizvoda

Kao osoba iz branše, što možete reći o konkurentnosti i korektnosti dionika u farmaceutskoj industriji. Kako se zapravo nametnuti tržištu?

- U farma biznisu koji je visoko konkurentan i u kojem se promjene događaju velikom brzinom, ključan faktor uspjeha je *time to market*. U generičkom poslovanju cilj je na vrijeme započeti aktivnosti razvoja proizvoda, generičke paralele inovativnog proizvoda čijoj aktivnoj molekuli patent pada, a to je najmanje tri do četiri godine ranije. Ako ste prvi generik na tržištu to ima potpunog smisla i tada imate dobru profitabilnost.

S druge strane, ciklus povrata investicije kod razvoja lijeka traje otprilike deset godina s tim da tri do četiri godine potrošite na brzinu, razvijate proizvod, odlučujete koju tehnologiju ćete koristiti, na koja tržišta izlazite, kojem segmentu kupaca ćete se obraćati, a onda tek lansiranjem počinju velike investicije jer tada penetrirate, ulažete i istovremeno upravljate portfeljem na način da su neki proizvodi i tržišta „krave muzare“, a s nekima tek ulazite i tek osvajate nova tržišta.

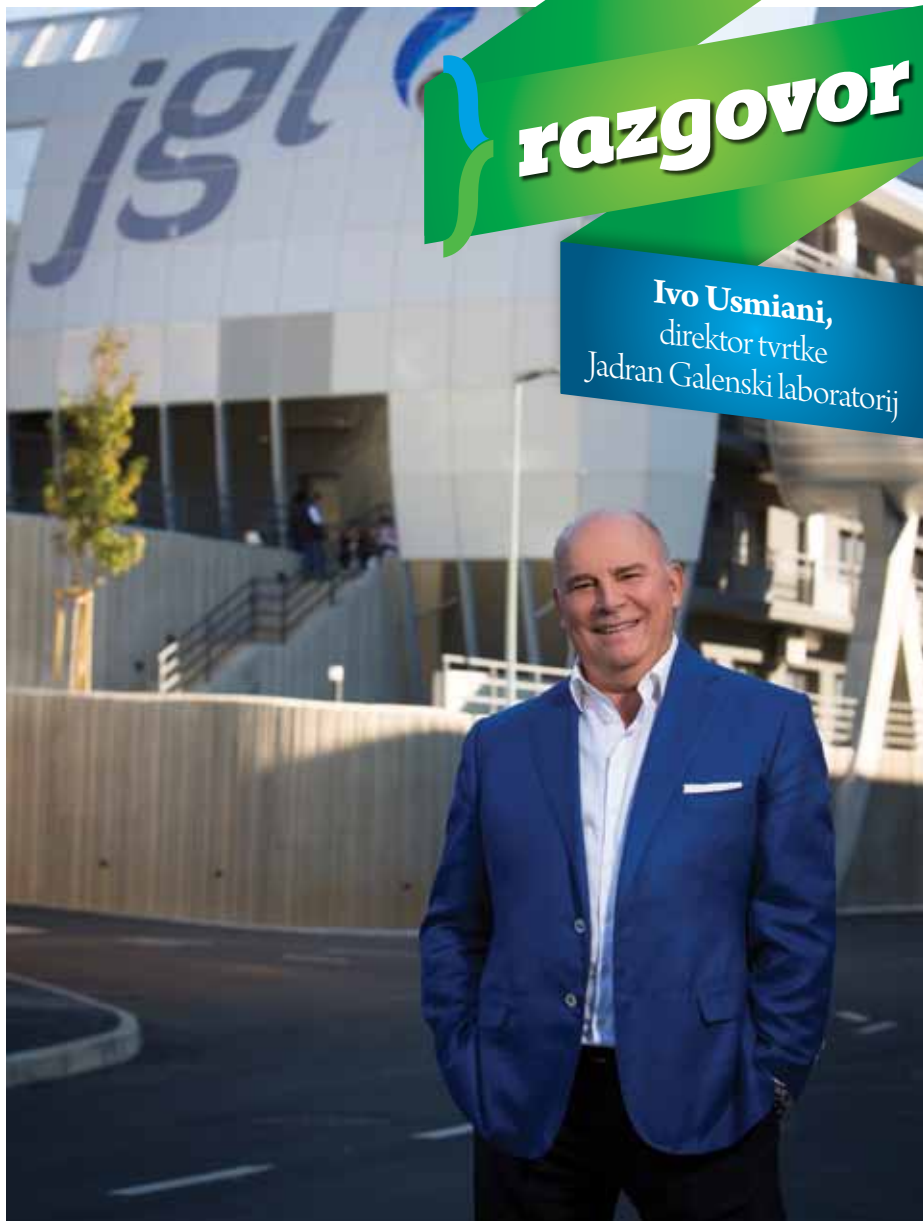
Ciklus rasta tvrtke nameće prelazak iz poduzetničke faze u korporativni sustav upravljanja i odlučivanja s jasno opisanim ulogama i doprinosom svakog zaposlenika. Na ovaj način poslujemo već dugi niz godina i postali smo vrlo vješti. U svaku poslovnu godinu ulazimo s jasno definiranim strateškim i operativnim planom razvrstanim prema projektnim portfeljima - tehnološkim, razvojnim i IT projektima s jasno definiranim voditeljima, timovima, vremenima, ciljevima i budžetima potrebnim za realizaciju istih. U planskom horizontu od pet godina točno znamo koje proizvode razvijamo, licenciramo, lansiramo, te njima osvajamo ciljana tržišta.

Vitalnost riječkog poduzetništva nije nestala

U lokalnim novinama dala se pročitati i ova rečenica: „Rijeka može biti ponosna što ovakva tvrtka s Pharma Valley čak i na simboličnoj razini predstavlja dobrodošlicu svakom tko u nju dolazi. Jedini problem je što, ako ga zanima gospodarski rast i razvoj, dalje od Svilnog u Rijeci nema što tražiti.” Ta je rečenica zabilježena u Novom listu. Da li mislite da je Rijeka iscrpila svoje gospodarske potencijale?

- Sve mudre i skromne države i gradovi, kao i kompanije, svoje ograničene resurse usmjeravaju u pomno odabrana područja i proizvodne sektore s visokom dodanom vrijednosti koji su globalno izvozno orijentirani. Isključivo proizvodnja i izvoz mogu riješiti naše nagomilane probleme, posebice goruće pitanje nezaposlenosti.

Naša nova tvornica, kao istaknuti znak u prostoru, mijenja vizuru ulaska u grad, vraća mu onaj potisnuti industrijski izgled i uvelike pridonosi procesu ponovnog stvaranja slike Rijeke kao grada poznatog po jakim inovativnim industrijama.

Ivo Usmiani,
direktor tvrtke
Jadran Galenski laboratorij

Osim očiglednih ekonomskih dobrobiti za lokalnu zajednicu, projekt je primjer da nekadašnja vitalnost riječkog poduzetništva nije nestala i da se u relativno kratkom roku može stvoriti nova industrija koja je bazirana na znanju i inovativnosti. Mislim da su naši projekti *Pharma Valley* i *Adrialab* upravo na tragu takve jedne vizije Rijeke čiji je strateški cilj među ostalim i razvoj konkurentnog gospodarstva na temeljima znanja i novih tehnologija. Naši projekti Rijeku pozicioniraju na karti farmaceutске industrije, ne samo Europe nego i svijeta. Vjerujem da će dobra suradnja sa riječkim Sveučilištem i akademskom zajednicom u smislu umrežavanja resursa doprinijeti takvoj strategiji.

Današnja je ekonomija ekonomija obujma u kojoj opstaju one proizvodne tvrtke koje svoje proizvode mogu internacionalizirati. To vrlo dinamično vrijeme i okruženje od nas zahtjeva da se neprestano mijenjamo i prilagođavamo, da kontinuirano unapređujemo svoje procese i oštrimo projektnu disciplinu. Živimo u vremenu obilja proizvoda i globalne konkurencije i temeljno je pitanje kako se diferencirati i postati prepoznatljiv te kako ispuniti ili čak i nadmašiti očekivanja naših kupaca u smislu isporuke vrijednosti. ■■

Ivo Usmiani: JGL je internacionalna farmaceutska tvrtka koja danas posluje na 40 tržišta svijeta

Sa svečanog otvorenja
Pharma Valley, farmaceutskog
kompleksa JGL-a u Svilnom

Alan Sanković: Lovran ima puno prednosti, uz možda tek dvije mane

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ

na kafe

Alan Sanković,
načelnik Općine Lovran

Načelnik Lovrana Alan Sanković po svom je stranačkom opredjeljenju – mlad. Naime, čelnik općine najpoznatije po svojim gastronomskim delicijama poput maruna, šparuga i trešanja, prvi je izabrani dužnosnik Akcije mladih, stranke osnovane upravo u tom mjestu. Prije nešto više od dvije godine, dobio je povjerenje svojih sugrađana u paru sa zamjenikom Branislavom Petkovićem koji je u međuvremenu dres PGS-a zamijenio onim HNS-a. Iako u koaliciji s Liburnijskom strankom vijećnici njihove opcije čine manjinu, lovranski su čelnici u prve dvije godine uspjeli za veliki broj svojih aktivnosti pridobiti većinu glasova članova Vijeća.

Prošla je već (ili tek) polovica mandata na čelu Lovrana, kakvi su dojmovi nakon prvih, otprilike 750 dana? U kakvom je stanju Općina preuzeta, što su bili glavni prioriteti, što se najvažnije napravilo?

- Tolikom brzinom nisam učio niti jedan posao koji sam radio, pa ni kao student. Toliko pojmova, zakona i pravilnika, naputaka i sve ih treba koliko-toliko pohvatati i znati. Koliko-toliko samo kažem zato što su isti vrlo podložni čestim izmjenama, doradama i promjenama, pa se može lako desiti da se koja zakonska „nadogradnja“ i preskoči. Općinska Zgrada je preuzeta u građevinski solidnom stanju, sa zaposlenicima pretežito starije dobi (smijeh), no sa debljim minusom na žiro računu, odnosno jednostavno deficitom. Osim povećanja transparentnosti rada javne uprave, objavljivanja popisa općinske imovine, izmjena različitih odluka koje su donijele i neka olakšanja za građane – poput nižeg komunalnog doprinosa, te nastavka izgradnje vodoopskrbe i kanalizacije, najviše se je naglasak stavio na dovršavanje stanova za najam u Omladinskoj ulici, rekonstrukciju kolničkog sloja ceste kroz centar naselja Lovrana, uređenje doma zdravlja, uređenje izloženog prostora posvećenog tradicijskoj barci – lovranskom gucu, uređenje

javnih površina sa sadržajima na rekreaciju te izgradnju i obnovu igrališta za djecu koja su uz poboljšanje socijalnih prava za djecu i mlade dovela do osvajanja obvezujućeg naziva „Općina prijatelj djece“.

Osam milijuna kuna ostalo nepovratno u Credo banci

Djeca u korist išla je i jedna od prvih odluka koje ste donijeli u mandatu - smanjenje plaće načelnika i zamjenika, kako bi se povećalo financiranje naknada za novorođenu djecu. Je li taj potez imao efekta u povećanju broja novih, malih Lovranaca? Kakva je uopće dobna struktura Lovrana(ca)?

- Točna odluka glasi da smo si smanjili plaće, a uz to moj zamjenik je zaposlen na pola radnog vremena, pa samo udvostručili naknadu za novorođenu djecu. Taj potez ne može utjecati na povećanje broja, već je podrška i priznanje svim onim roditeljima koji se odluče imati djecu ili više njih - s obzirom da naknada raste za svako iduće dijete. Prve godine mandata, 2013. rodilo se najviše malih Lovranaca, njih 36. Godinu dana kasnije ih je bilo 24-oro, a do sad ove godine ih je 20. Nadam se da će do kraja godine bar preći rezultat iz 2014. godine, kako bi popravili dobnu strukturu koja i nije obećavajuća. Prosjek godina u Lovranu je 46, četiri godine veći od prosjeka Republike Hrvatske i primjetan je trend starenja populacije. Razlog za to možemo tražiti u različitim socio-ekonomskim čimbenicima, no prije svega mislim da relativno visoka cijena nekretnina utječe na odlazak mladih ljudi u potrazi za jeftinijim stambenim kvadratima.

Zahvaljujući projektu poticane stanogradnje, 16 obitelji doći će do „jeftinijih kvadrata“, uglavnom kroz najam... Uz ovaj projekt i nedavno pokrenutu „akciju stadion“ kojom Lovran pokušava doći do vlasništva nad nogometnim igralištem, ključan kapitalni projekt koji se očekuje od općinske vlasti bit će izgradnja doma za udruge. Hoće li se to dogoditi?

- Hoće. Oko toga da treba novi dom za udruge postoji široki konsenzus, no nažalost potrebno je namaknuti novac prodajom općinske imovine pa je teško precizirati kada će do toga doći jer je Općina došla do maksimuma svoje zaduženosti nakon što se morao podići kredit za dovršenje stanova, a osam milijuna kuna je ostalo - čini se nepovratno - izgubljenih u Credo banci. Također

U Lovranu su udvostručili naknadu za novorođenu djecu, kako bi popravili dobnu strukturu; prosjek godina u Lovranu je 46, četiri godine veći od državnog prosjeka uz primjetan trend starenja populacije. „Razlozi za to su socio-ekonomski, ali i visoka cijena nekretnina što utječe na odlazak mladih ljudi u potrazi za jeftinijim stambenim kvadratima“, kaže načelnik Sanković

U centru Lovrana uređen je izložbeni prostor posvećen tradicijskoj barci – lovranskom gucu

Lovran je mistični grad iz priča i legendi

o visini akumuliranih sredstava od prodaje ovisi i sama veličina zahvata – da parafraziramo poslovicu: koliko para, koliko i kvadrata.

O prednostima i manama Lovrana

Lovran je najpoznatiji po gastronomiji i kulturi. Uz „brendove“ kao što su lovranski marun ili stoljetni Puhački orkestar Lovran, čini se da se dosta truda ulaže u organizaciju kulturnog života u općini? Koliko je to motivirano turizmom, a koliko potrebama vlastitih građana?

- Nezahvalno pitanje. Najčešće je to isprepleteno, pogotovo kad se radi o ljetnim mjesecima i priredbama koje imaju i svoju komercijalnu stranu, ali je najveći broj manje brojčano posjećenih događanja okrenut vlastitim građanima, pogotovo tradicionalne pučke fešte, mali muzički festivali, izložbe, predavanja i poetske večeri u galeriji Laurus, te razne edukativne radionice koje smo u zadnje vrijeme vezali uz marun. Najčešće na ovakvim eventima nema puno ljudi, ali je doživljaj puno prisniji i izvorniji.

Kao stanovnik Lovrana, kako doživljavate svoje mjesto? Kako se živi ovdje, što su njegove prednosti i mane?

- Lovran je za mene oduvijek bio pomalo mističan grad, pogotovo njegova stara jezgra. Grad iz priča i legendi, poput one koja govori da je za njegov osnutak zaslužan Agrippa, vojskovođa rimskog cara Augusta. Osobno mi je žao što o Lovranu ne postoji puno sačuvanih povijesnih dokumenata, naročito iz

perioda od sedmog do sedamnaestog vijeka. I bez te mistike Lovran je lijepo mjesto. Ima svu neophodnu društvenu infrastrukturu kao što su škola, vrtić, trgovina, pošta, banka, zdravstvena skrb, dobre autobusne linije, relativnu blizinu grada Rijeke kao županijskog centra, svjetski poznatu specijalističku bolnicu, uređene parkove i puno zelenila, obalno šetalište, a u zaleđu park prirode i prekrasan pogled na cijeli Kvarnerski zaljev. Komunalna infrastruktura se širi i gradi, te pijemo jednu od najkvalitetnijih voda iz slavine u Hrvatskoj... Mogao bih nabrajati puno prednosti, a da bih mogao o manama morao bih se negdje preseliti bar na neko vrijeme pa da mogu uspoređivati. Možda je najveća mana, barem ona koju čujem od ponekih gostiju, to što nam sunce ranije zađe iza masiva Učke nego s druge strane Kvarnskog zaljeva, te to što osim državne ceste D66 ne postoji alternativni prometni pravac prema Opatiji ili Rijeci. ■■

Neka LRH riješi svoje „kuće duhova“

Kako vidite Lovran za pet godina? Kako će ovo mjesto izgledati krajem 2020. godine?

- Lovran se vizualno ne može znatno izmijeniti u pet godina. Strogi centar naselja Lovran na kojem bi se primjetila svaka razlika je pod konzervatorskom zaštitom tako da nema znatnih vizualnih izmjena. Međutim, iako sporo zbog zaštićene jezgre radi se na projektima za rekonstrukciju infrastrukture starog grada s novim opločanjem. Izgradnja Liburnijske obilaznice također se pomalo nadzire, a treba riješiti i vodoopskrbu gornjeg dijela Medveje i naselja Kali. To bi zasigurno dovelo do nekih novih momenata i daljnje dinamike razvoja. Nadam se da će do tada i Liburnia Rivijera Hoteli riješiti ostatak svojih „kuća duhova“, bilo rekonstrukcijom ili prodajom svojih zapuštenih objekata nekome tko će ih privesti funkciji.

Dovršeni stanovi za najam u Omladinskoj ulici

Gordana Nikolić, vlasnica i dekanica
visokoškolske ustanove PAR

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Vlasnica i dekanica
visokoškolske ustanove
Poslovne akademije Rijeka
Gordana Nikolić proglašena
je poduzetnicom godine u
2014. Tri od četiri završena
studenta Visoke poslovne
škole uspiju se zaposliti na
zadnjoj godini studija ili
nakon završetku studija

Grupacija P.A.R.

Poslovna akademija Rijeka
danas djeluje kao grupacija koju
čine Visoka poslovna škola kao
najveći pravni subjekt i Poslovna
akademija Rijeka kao osnivač
spomenute visoke poslovne škole.
U sklopu akademije kroz različite
centra se izvode seminari, treninzi,
tečajevi te programi cjeloživotnog
obrazovanja.

Nije slučajnost da veliki i vrijedni projekti svoj nukleus imaju u potpuno neobičnim, bizarim okolnostima. Thomas Edison vjerojatno nikada ne bi izmislio žarulju ili fonograf, da nije igrom slučaja spasio život nepoznatom dječaku čiji mu je otac zauzvrat ponudio posao u telegrafskoj kompaniji. Ni Poslovne akademije u Rijeci možda ne bi bilo da je izostala, jednom prilikom, u šali izgovorena rečenica: "Otvorit ću privatni fakultet u Rijeci." Našalila se tim riječima Gordana Nikolić, kasnije malo razmišljala o izgovorenom, a onda to i učinila. Kao jedinu privatnu poduzetnicu, vlasnicu i dekanicu visokoškolske ustanove PAR u Hrvatskoj, Hrvatska udruga poslovnih žena Krug proglasila je Gordanu Nikolić poduzetnicom godine u 2014.

Prva generacija 2007./2008.

P.A.R. d.o.o. – Poslovna akademija Rijeka osnovana je 2007. godine s idejom razvoja vrhunskih edukacijskih programa i poslovnog savjetovanja. Počela je s radom kao partner njemačke visoke poslovne škole BA Nordhessen GmbH. Suradnja s tom respektabilnom njemačkom visokoškolskom ustanovom omogućila je upis prve generacije na trogodišnji međunarodni studij u Rijeci. Ponuđena su bila dva smjera studija: logistika i ekonomika poduzeća te bankarstvo i osiguranje. Posebnost i jedinstvenost tog studija tada u Hrvatskoj, ogledala se u njihovoj dualnosti. Riječ je o modelu studiranja, koji 40 godina egzistira u Njemačkoj, a u kojem se ravnopravno

Škola koja znači posao

kombinira stjecanje teoretskog znanja i prakse. U suradnji s tvrtkama studentima se ovim modelom pruža prilika primjene znanja u praksi i čak preuzimanje nižih rukovodećih funkcija u tvrtki. Nastavu su na tim studijama držali inozemni i domaći predavači a dio petog semestra studenti su pohađali u Njemačkoj gdje su branili i završni rad pred njemačko-hrvatskom komisijom te nakon obrane dobivali titulu prvostupnika, prema Bolonjskoj deklaraciji.

Visoka poslovna škola PAR

Unatoč iznimno uspješnoj suradnji ustanova, neke administrativne teškoće ometale su odvijanje spomenutog međunarodnog studija. No na drugoj strani iskustvo Poslovne akademije Rijeka, organiziranja edukacijskih seminara, tečajeva i treninga te posredovanja pri upisu studenata na međunarodne poslovne škole iznjedrilo je novu inicijativu. Riječ je osnivanju vlastite visoke poslovne škole koja je ponudila izvođenje stučnog studijskog programa Poslovno upravljanje na modelu dualnosti poput spomenute BA Nordhessen GmbH. Nakon četiri godine, stručne, organizacijske pripreme te rješavanja svih administrativnih procedura, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske 30. kolovoza 2011. godine Visokoj poslovnoj školi PAR izdalo je dopusnicu za izvođenje studijskog programa Poslovno upravljanje. Iste godine startala je prva akademska godina tog studija, obilježena i većim brojem studenata.

Danas je na trogodišnjim stručnim studijama Poslovnog upravljanja ukupno upisano oko 200 studenata. Predavanja i vježbe drže im domaći i strani predavači, a studenti također imaju i dio praktične provjere ili primjene stečenog znanja kako u predavaonama, studentskim inkubatorima tako i u tvrtkama, što u konačnici, provjereno je, pridonosi njihovoj konkurentnosti na tržištu rada.

Visoka poslovna škola PAR radi na stvaranju stalnog i vlastitog predavačkog kadra što je i obveza po sustavu kvalitete koje nam Agencija za visoko obrazovanje diktira, kaže dekanica i vlasnica PAR-a Gordana Nikolić.

- Daljnji planovi jesu da u ovoj školskoj godini otvorimo specijalistički studij (četvrtu i petu godinu) čime bi zatvorili ciklus da u potpunosti imamo visoku školu, koju nam i zakon dozvoljava, a dugoročno nam je plan da se razvijamo do pet različitih smjerova. Hoće li to biti tri smjera na stručnom i dva na diplomskom nivou o tome još nismo donijeli odluke, to još razmatramo, osluškujemo tržište.

Edukacija kroz seminare i treninge

Poslovna akademija Rijeka, kao osnivač Visoke poslovne škole PAR, od osnutka je afirmirani organizator edukacijskih seminara i konferencija vezanih za poslovno upravljanje. U proteklih 8 godina djelovanja na području Primorsko-goranske i Istarske županije akademija je ponudila niz seminara i programa iz područja strateškog razvoja odnosno specijaliziranih programa usmjerenih na poboljšanje kvalitete poslovanja, poput Student Management i Management programa na akademiji se mogu pohađati programi iz područja menadžmenta, prodaje, marketinga, odnosa s javnošću, vođenja itd. Pri akademiji djeluje i mnogobrojni centri poput Centra za strane jezike, za poslovno komuniciranje, sportski menadžment, zdravlje i ljepote te ugostiteljstvo i gastronomiju. Od drugih usluga spomenimo: konzalting usluge, izdavaštvo, event menadžment, izrada i pisanje EU projekata. Programima je obuhvaćen i velik prostor malog poduzetništva pa je kroz sve različite programe stjecanja poslovnih znanja i vještina prošlo preko 800 polaznika. I u konačnici, treba istaknuti i to da Ministarstvo poduzetništva i obrta RH, na svojim stranicama, za profesionalno osposobljavanje i educiranje tvrtki preporučuje upravo Poslovnu akademiju Rijeka.

Sportska akademija

Godine 2008. godine na inicijativu Gordane Nikolić i nekolicine sportskih djelatnika u Rijeci osmišljen je projekt Sportske Akademije. Riječ je projektu osmišljenom na obrazovnom modelu kakvog ima Austrija i koji je namijenjen edukaciji sportaša koji se moraju pripremiti za nastavak svoje poslovne karijere kada završe sa sportskom. Projekt je podržao Odjel za sport i tehničku kulturu Grada Rijeke i Riječki sportski savez. Osigurana su sredstva i za stipendiranje sportaša, dijelom od akademije, riječkog sportskog saveza i samog kluba u kojem je igra sportaš. Pohađanje nastave, polaganje ispita i obavljanje drugih studentskih obveza prilagođeno je slobodnom vremenu sportaša. Teoretska, poduzetnička i ekonomska znanja približavaju im se i kroz praksu, sve kako bi se lakše uveli u poslovni svijet, zaposlili se ili pokrenuli svoj posao. Među prvim studentima Sportske akademije 2008./2009. bile su skijašica Ana Jelušić i Matea Ferk, vaterpolisti Ivan Krapić i Samir Barać, rukometaš Luka Tandara i mnogi drugi. Tijekom proteklih godina

Sportsku akademiju je pohađalo ili pohađa više od trideset vrhunskih sportaša. I kako kaže dekanica Visoke poslovne škole Gordana Nikolić, ponosni su svi u PAR-u što je Ana Jelušić danas zaposlena u Međunarodnom olimpijskom odboru, Samir

Riječ je o modelu studiranja, koji 40 godina egzistira u Njemačkoj, a u kojem se ravnopravno kombinira stjecanje teoretskog znanja i prakse

Barać postao predsjednikom Riječkog sportskog saveza pa poslije otišao u poduzetništvo, ili plivač Domagoj Vranković koji je otvorio portal za izvoz i distribuciju vina...

Zaposlivost studenata visoke poslovne škole

Prema riječima dekanice Gordane Nikolić u četiri završene generacije zabilježeno je 75 posto zaposlivosti studenata ili na zadnjoj godini studija ili nakon završetku studija. Nikolić ponosno navodi slučajeve gdje su studenti krenuli u poduzetničke vode i tijekom studija a u PAR-u su im pomogli u izradi planova.

- Reakcije s tržišta rada su iznimno dobre. Ne samo da su nam se studenti odmah zaposlili otvarajući svoje vlastite tvrtke, nego su neki to učinili u drugim, postojećim, velikim tvrtkama. Često nas kontaktiraju velike tvrtke, jedinice lokalne samouprave ili banke tražeći da im preporučimo svoje studente. Što se toga tiče, rezultati su sasvim zadovoljavajući i mi permanentno pratimo što se događa s kadrovima osposobljenim na našoj Visokoj poslovnoj školi. ■■

Visoka poslovna škola PAR radi na stvaranju stalnog i vlastitog predavačkog kadra

Društveno odgovorno djelovanje P.A.R.-a

PAR je poznat i kao organizacija koja je uključena u razvoj lokalne zajednice. Tijekom godina, organizirao je humanitarne akcije, poput sportskih igara za djecu s teškoćama u razvoju, velikih humanitarnih akcija "Volim osmijeh tvoj" i "Studenti za studente", prvi Party bez alkohola u suradnji s Rijeka – Zdravi grad inicijativom, a također je pokrenuo i Senior Club za učenje engleskog jezika, provodio radionice za promicanje kulture volontiranja među mladima te redovito nudi besplatne edukacije za nezaposlene, osobito u Tjednu cjeloživotnog učenja.

Najstarija goranska škola broji trenutno 77 učenika, zajedno s područnom školom Lič. Škola je dio Osnovne glazbene škole Ivo Tijardović iz Delnice pa je djeci dostupno i glazbeno obrazovanje. U svojoj bogatoj povijesti fužinsku su školu pohađali brojni znameniti pojedinci, poput Franje Račkog ili Kreše Golika ...

230 godina fužinske škole

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Rino GROPUZZO

Škola je mala, ali puna duše
- nastavnica Elvira Burić s učenicima

Naša školica je mala, ali puna duše!, kažu s ponosom u 230 godina staroj fužinskoj školi (najstarijoj goranskoj školi) koja nosi ime Ivanke Trohar, partizanke poginule u Drugom svjetskom ratu. Ove školske godine nastavu polazi ukupno 77 učenika (u matičnoj i u područnoj školi Lič zajedno), a dio škole je i odjel dječjeg vrtića.

- Naša škola je i područna škola Osnovne glazbene škole Ivo Tijardović Delnice pa je djeci

dostupno i glazbeno obrazovanje. Imamo 35 zaposlenih djelatnika, većina ih je putnika te većina učitelja radi na više škola. No, sve to ne sprečava nas u realizaciji svega planiranog, a rezultati koje ostvarujemo pokazuju koliko smo dobri i uspješni, kaže ravnateljica prof. Jasna Štimac, i dodaje:

- Iako je školska godina tek započela, učenici naše škole već su sudjelovali na smotrama i natjecanjim i iskazali zavidne rezultate. Primjerice, Filmska družina Kreše Golika svojim se filmskim uratkom „Ivanka“ predstavila u Sinju na trećoj Smotri hrvatskog školskog filma. Na Smotru je bilo prijavljeno više od 100 filmova. Agencija za odgoj i obrazovanje, prema izboru Povjerenstva, na DVD-u je objavila deset filmova, kao presjek ovogodišnjeg školskog filmskog stvaralaštva. Među izabrane filmove uvršten je i naš film. Nadalje, Glazbena radionica uspješno je i ove godine sudjelovala na 14. Dječjem festivalu „Kvarnerić“ u Rijeci i Kastvu na Crekvini. Nastupili su s pjesmom „Kaj čo sad“ te su osvojili nagradu za najbolji scenski nastup, govori ravnateljica Štimac dodajući kako su ovakvi rezultati svojevrsna tradicija ove male lijepe škole koja pažljivim njegovanjem prošlosti vlastitog mjesta crpi motive, energiju i teme za rad u sadašnjosti.

Na raznim projektima

Tako je pred desetak godina u znak sjećanja na prvog velikog hrvatskog filmskog režisera,

Fužinarca Krešu Golika, tadašnja ravnateljica Stanka Lončarić osmislila Dane Kreše Golika koji su uskoro doveli do stvaranja Filmske družine istog imena, a ta je družina baš uz sadašnju ravnateljicu (tada profesoricu) i stručnog suradnika Rasima Karalića osvojila niz izuzetno značajnih domaćih i stranih nagrada za filmsko stvaralaštvo. Izuzetno uspješno radi i dječji pjevački zbor „Ivančice“ iza kojih je također puno nagrada i dva snimljena CD-a, a učenici sudjeluju i u nizu drugih manifestacija, aktivnosti i projekata kao što su, primjerice, „Dani Franje Račkoga“ (još jedan znameniti Fužinarac, prvi predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti), GLOBE program, Učenička zadruga „Ivančica“, Školski list „Fužinarski klobuk“, Večer matematike, Tragom zavičaja...

„U programu rada literarnog, plesnog i glazbenog stvaralaštva, u nastavi povijesti, prirodnim znanostima, likovnoj kulturi, značajan je rad na pronalaženju, bilježenju, očuvanju i prenošenju običaja i baštine Općine Fužine i Gorskog kotara. Grupa povjesničara uključena je u projekt Arheološkog fakulteta Zagreb na istraživanju i proučavanju lokaliteta u Liču, Slavici i Benkovcu. Većina aktivnosti provoditi će se u suradnji s Udrugom „Sveti Juraj“ iz Liča. Na raznim projektima surađujemo i sa Općinom Fužine, Udrugom „Dr. Franjo Rački“, Zavodom za povijesne znanosti HAZU, Rijeka i mnogim drugima“, rekla je ravnateljica Štimac.

Povijest školstva od 1785. godine

Velika i duga tradicija školstva na području Gorskog kotara rezultat je nastojanja Marije Terezije da u što većoj mjeri razvije kraj u kojem je, radi sigurnosti putnika i prometa robe, željela imati što veći broj ljudi pa je ulagala u rast standarda na tom području, između ostalog i u školstvo. Nakon što je Marija Terezija još 1770. godine donijela odluku da školstvo prelazi u ruke države, njen sin Josip II u razdoblju od 1780. do 1790. zahtijevao je da se u svakom mjestu tadašnje Austro-ugarske države u kojem postoji župa, otvori i pučka škola. Tako su i Fužine, koje su zadovoljavale taj osnovni kriterij i u to doba već bile razvijeno značajno mjesto na Karolini, dobile školu koja je službeno s radom počela u jesen 1785. godine, a zanimljive pojedinosti oko ugovora kojim se osiguravala plaća prvih učitelja u monografiji „Fužine“ objavljenj 1985. godine na dvije stotu godišnjicu rada škole iznio je Milivoj Čop koji piše kako je ugovorom kojeg su potpisali čelni ljudi općina Fužine, Lič, Lokve i Zlobin osiguravati učitelju 96 forinti i 50 novčića (ostatak do godišnje plaće od 200 foriniti je tzv. komorsko dobro) te brinuti o tome da djeca s njihova područja idu u školu. Uz sve to komorsko dobro učitelju je osiguravalo 300 hvati zemlje za vrt, dva jutra i 600 hvati livade za uzdržavanje krave te 28 hvati drva godišnje za grijanje! Usporedimo li takav odnos države prema učitelju s današnjim - ne ostaje nam nego da duboko žalimo za Austro-ugarskom!

U jesen te 1785. godine pokrenuta fužinska škola bila je najniži tip pučke škole zvana trivialna

škola što znači da je imala dva razreda i jednog učitelja, a učilo se čitanje, pisanje, računanje, krasnopis, pravopis, risanje i vjeronauk. Nažalost, iz tih početnih godina nisu sačuvani nikakvi dokumenti koji bi svjedočili o imenima učitelja i polaznika. Tek 1816. godine zna se da je učitelj bio Ivan Korečić, a tek iz 1831. godine sačuvana su dva dobra izvještaja nadzornika pomorskih komorskih dobara Mije Renaldija iz Rijeke koji je malo zavirio i u prošlost pa saznajemo da je od 1785. godine pa do 1830. godine, dakle u prvih 45 godina postojanja i rada škole u Fužinama nastavu pohađalo 925 učenika što bi značilo da je u prosjeku svake godine školu upisivalo po 23 učenika, a u tri razreda svake ih je godine bilo 50 do 60.

Naravno, ta je brojka premala s obzirom na broj ljudi koji je tada živio na području Fužina i okolnih naselja pa je očigledno kako su mnoge obitelji smatrale da je bolje da djeca rade i pomažu na polju, a ne „gube vrijeme“ u školi. Upravo stoga tijekom osamdesetih godina tog osamnaestog stoljeća Josip II pohađanje škole učinio je obveznim i za izbjegavanje se plaćala globa od velikih 20 foriniti. No, ubrzo je ta odredba ukinuta.

Ipak, svijest o potrebi školovanja vremenom je rasla pa je 1857. godine škola s tri razreda otvorena u Liču i Lokvama, mada treba naglasiti kako je u Liču zahvaljujući župniku Mati Brušiji još od 1843. godine postojala mala župna učionica u kojoj je on dobrovoljno podučavao male Ličane pisanju, računanju, čitanju i vjeri. U Vratima je pučka škola otvorena 1886. godine, a najveći broj polaznika tri prva razreda u fužinskoj školi zabilježen je 1880/81 kad je upisano 105 polaznika.

Najveću štetu donosili ratovi

Školske godine 1893/94. otvoren je prvi put peti razred kojeg su tada pohađala samo dva učenika, ali je taj rast obrazovanja, usprkos svim poteškoćama i bez obzira što je tekao sporo, bilo nemoguće zaustaviti. Velu štetu i zastoje donosili su samo ratovi, pogotovo Drugi svjetski rat kad je škola u travnju 1941. godine postala baza talijanskim vojnicima. Nakon kapitulacije Italije odmah se počinje razmišljati o obnovi nastave koja počinje u prosincu 1943. godine, ali su uvjeti nereda i ratno doba veliki problem pa sustavno školovanje počinje tek po završetku Drugog svjetskog rata, a od jeseni 1946. godine kreće i proces produžavanja školske obveze što znači da četverogodišnje škole počinju prerastati u sedmogodišnje i osmogodišnje što će u Fužinama trajati poprilično dugo, točnije prvi put osmi razred u svojoj će povijesti fužinska osnovna škola imati u školskoj 1955/56. godini, a glavni krivac nije bio broj djece, već pomanjkanje prostora i nastavnika. Nastava u novoj školskoj zgradi - u kojoj se danas nalazi škola - počela je 13. rujna 1963. godine, a tri dana ranije Školski odbor donio je odluku da se školi dodijeli ime po mladoj partizanki Ivanki Trohar koja je poginula u Drugom svjetskom ratu. Škola i danas nosi njeno ime. ■■

Učenici sudjeluju u nizu manifestacija, aktivnosti i projekata - Irena Vlahinić

Prvi razred u školskoj knjižnici

Znameniti pojedinci

Naravno, u svojoj bogatoj povijesti fužinsku su školu pohađali brojni znameniti pojedinci čiji je rad daleko nadišao okvire Fužina. Primjerice, od 1835. do 1838. godine školu je pohađao Franjo Rački, povjesničar i znanstvenik svjetskog glasa, a nakon drugog svjetskog rata fužinski školan bio je i Krešo Golik, jedan od najznačajnijih hrvatskih režisera. Tu je školu polazio i hrvatski pjesnik i pripovijedač Franjo Švob, brojni danas i nekad ugledni liječnici, profesori i znanstvenici, kao i istaknuti sportaši među kojima je, primjerice, donedavni kapetan HNK „Rijeka“ i hrvatski reprezentativac Dario Knežević.

kartulina

Pećine

Sušak

Piramida je najzapadnija, a Plumbum najistočnija točka Pećina, prostora koji s južne strane opkoljava more, a sa sjeverne zatvara željeznica. Na uskoj crti između mora i brijega nastala je jedinstvena mješavina opatijskog „prvog reda uz more“ urešenog vilama čije vrtove oplahuju morski valovi, i zagrebačkog Pantovčaka u kojem se vrijednost lokacije određuje njenom nadmorskom visinom. U svakom slučaju – elitno mjesto

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Pećine su mjesto koje nimalo ne sliči svojem imenu – umjesto mračnih i hladnih jama koje propadaju u dubinu, ovu riječku gradsku četvrt karakterizira upravo beskrajna sloboda prostora, koja se s jedne strane uspinje u nebo, a s druge se otvara prema pučini. Na uskoj crti između mora i brijega nastala je jedinstvena mješavina opatijskog „prvog reda uz more“ urešenog vilama čije vrtove oplahuju morski valovi, i zagrebačkog Pantovčaka u kojem se vrijednost lokacije određuje njenom nadmorskom visinom. U svakom slučaju – elitno je to mjesto, koje se može podičiti najskupljim nekretninama u Rijeci i najdužom turističkom tradicijom u gradu.

Razvoj sušačke „rivijere“

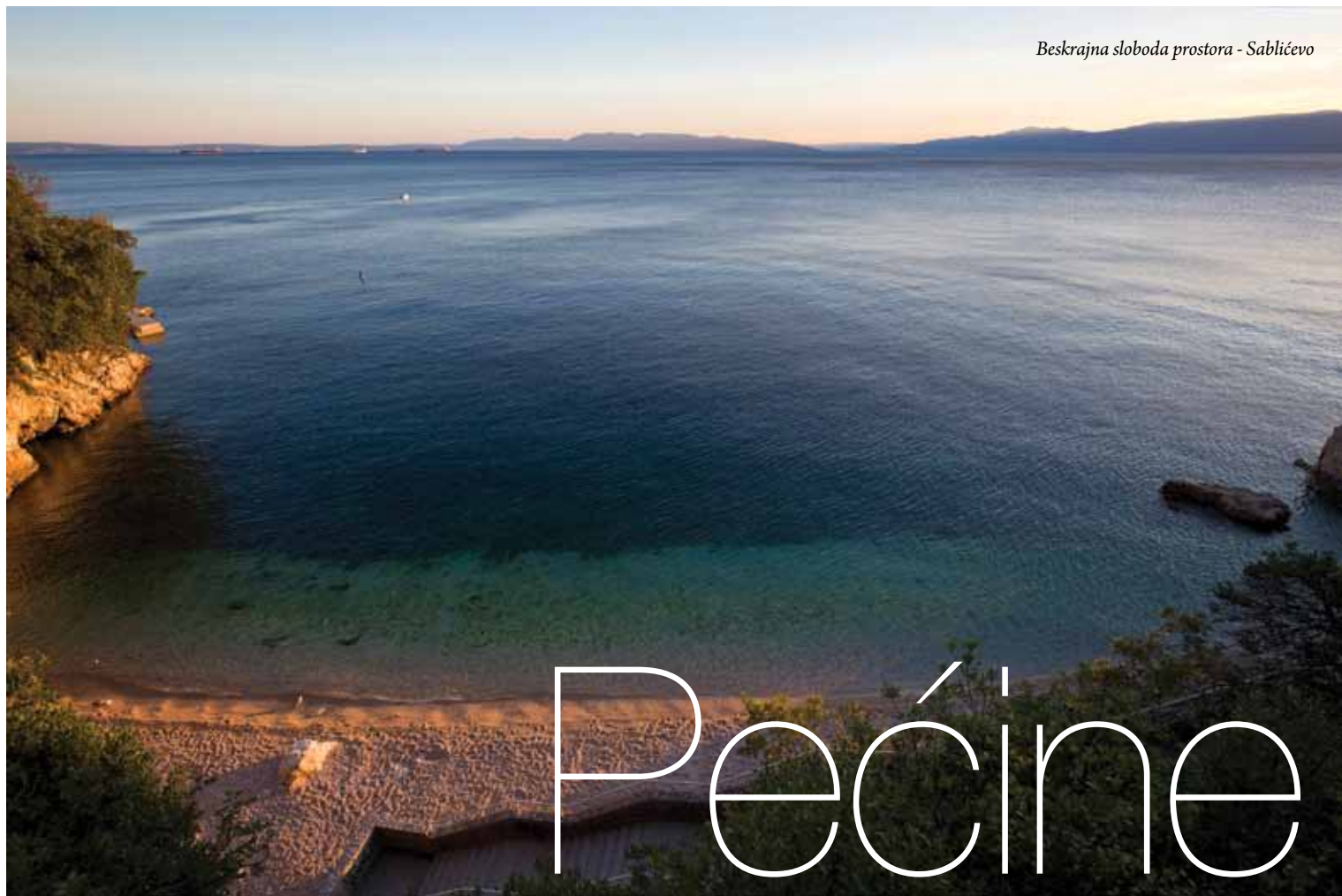
No, uski komadić zemlje ukraden morskim valovima ne tako davno bio je praktički – bezvrijedan, budući da na njemu ništa nije moglo rasti. Na Pećinama je tada, još u prvoj polovici 19. stoljeća, jedinu izgrađenu infrastrukturu činilo nekoliko kuća „starih“ obitelji ovog područja među kojima su bili Sablići, Kozulići i Rudani – imena koja se protežu kroz čitavu riječku povijest – te brodogradilišta u kojima su nastajali čuveni drveni brodovi koji su oplovljavali svijet. Kao „daleko predgrađe“ i dio općine Trsat, neugledno naselje uz cestu nije privlačilo pažnju Riječana sve dok na njega nije „bacio oko“ Juraj Ružić, u to vrijeme

Čitava pećinska obala ispunjena je atraktivnim spiljskim prostorima, koje su, međutim, danas uglavnom nedostupne

najbogatiji Hrvat u Rijeci i začetnik dinastije koja će obilježiti sljedeće stoljeće ne samo u Rijeci, već i u čitavoj Hrvatskoj.

- Juraj Gjuro Ružić zaradio je ogromne novce na kožnoj obući koju je radio za radnike što su gradili Sueski kanal, a obogatio se u drugoj polovici 19. stoljeća. Rođeni Hreljan, zarađene novce uložio je u znamenite građevinske pothvate kojima je temeljito izmijenio lice Sušaka i Rijeke, objašnjava Theodor de Canziani, skrbitelj Fondacije Matilde Ružić i Spomeničke knjižnice i zbirke Mažuranić – Brlić – Ružić u kojoj je danas pohranjena ostavština nekoliko generacija obitelji Ružić koja je razvila familijarne veze s najznačajnijim hrvatskim dinastijama toga vremena, poput Mažuranića i Demetera.

Pećine

su plaže, palače i povijesna čitanka

Tower centar - neizbježna prisutnost u vizuri Pećina

Od obitelji Rudan Juraj Ružić kupio je zemljište između pruge i mora, na kojemu je izgradio svoju rezidenciju za koju je vezana legenda o Maliku koji mu kuje novce, a čuva je i danas skulptura Hrvaticke glasovitog kipara Ivana Rendića. Usto, sagradio je na desetke palača i vila, promijenivši zauvijek lice Pećina i njihovu vizuru, ali i učinivši čitavo područje izrazito zanimljivim brojnim poznatim ličnostima, bogatim industrijalcima i imućnim pomorskim kapetanima. U svega nekoliko desetljeća Pećine su dobile pravu „rivijeru“, ukrašenu atraktivnim plažama, lijepim secesijskim, historicističkim i modernističkim vilama i prvim riječkim hotelima koji su u vrijeme svoje izgradnje bili prava avangarda ne samo u Hrvatskoj, nego čak i Europi i svijetu.

Od Piramide do Plumbuma

Tri su ključne točke kojima se može odrediti prostor što ga čine Pećine – jedna je lokacija Piramida, na kojoj se račvaju ceste prema Trsatu i prema Kostreni, a upravo zbog tog položaja na raskršću taj je prostor zaslužio i svoje ime. Naime, piramidom-obeliskom je označen miljokaz na mjestu gdje su se razdvajale Karolinska cesta i Dorotea – prva je vodila dalje prema riječkom zaleđu, a druga prema lazaretu Sv. Franje izgrađenom na mjestu gdje je danas ▶

Spomen lanterna na Plumbumu, dar japanskog grada Kawasaki

Svečano otvorenje Hotela "Jadran" bilo 1914. godine, točno na dan kada je ubijen nadvojvoda Ferdinand u Sarajevu. Zbog tadašnjih veza ljudi to nisu mogli znati, pa se u Rijeci praktički slavilo dok je u Europi „počeo“ Prvi svjetski rat. U sobi 306 slavnog književnika Ivana Brlića Mažuranić uvijek je odsjedala kada bi stigla u posjetu svojim unucima

*Hotel "Jadran",
uronjen s temeljima
u more*

Poznate obitelji s Pećina

Prostor Pećina sve do sredine 19. stoljeća bio je praktički podijeljen među nekoliko velikih i slavnih riječkih obitelji. Dio najbliži gradu, prostor sadašnje Brajdice, bio je u vlasništvu obitelji Rudan, čiji je potomak Ante Simonić, veleposlanik Republike Hrvatske u Kini. Druga velika obitelj su Kozulići (Cosulich), koji su dobili i plemićku titulu de Pecine, a iz ove obitelji ponikla je i blaženica Marija Krucifiksa Kozulić. I obitelj Sablić ostavila je značajan trag na području Pećina, i to vizualno upečatljiv – obitelj se bavila građevinskim radovima na velikim riječkim infrastrukturnim projektima, pa tako i na palači pomorske akademije koja je danas riječka bolnica, a nakon što im dio radova nije plaćen, kao zalog uzeli su dvije sfinge koje od tada krase terasu zimskog vrta vile. I obitelj Polić na Pećinama ostavila je značajan, ali i tužan trag u povijesti Rijeke – većina od četrnaestero djece bogatog trgovca Ante Polića preminula je vrlo rano, a tragedija je snašla gotovo sve njene članove. U povijest je zauvijek upisana djelima Janka Polića Kamova i Nikole Polića, ali i pomalo zaboravljenog skladatelja Milutina Polića – koji je umro mlad kao i njegov brat Janko, i ostao najpoznatiji po orkestralnome djelu Fantastična suita.

Spomen ploča poznatim Polićima

Pećine

brodogradilište Viktor Lenac. Druga znamenita pećinska lokacija je Plumbum – najviša točka čitavog područja na kojoj se cesta od centra grada prestaje uspinjati i počinje strmo ponirati prema Martinšćici. Ime Plumbum priskrbila mu je činjenica da je nekada ovdje radila lijevaonica željeza – metala čiji je latinski naziv Plumbum – u vlasništvu obitelji Richtman i Kolombo, na čijim je temeljima kasnije nastao poznati riječki Vulkan.

- Tvornica je djelovala od 1910. godine pa do početka tridesetih godina prošlog stoljeća, a postojala je i žičara koja je taj materijal spuštala dolje u luku gdje su se odvozili brodovima. Prije nego što je lokacija prozvana Plumbum, bila je poznata kao Cirkul, jer je to bilo mjesto na kojem su se okretale kočije koje su dovozile ljude na Pećine i kasnije se vraćale prema gradu, govori de Canziani, povjesničar umjetnosti i osobit poznavatelj riječke, a posebice pećinske povijesti.

Deset godina Tower centra

Piramida je najzapadnija, a Plumbum najistočnija točka Pećina, prostora koji s južne strane opkoljava more, a sa sjeverne zatvara željeznica. Na tom prostoru, odmah ispod pruge, smjestio se treći najpoznatiji pećinski lokalitet, koji je posljednjih godina za brojne Riječane postao novi centar grada – Tower centar. Prvi pravi riječki „shopping centar“ otvoren je 2006. godine nakon desetljetne muke s radovima koji su teško kretali s početne točke, a u tih desetak godina svog postojanja postao je novi

simbol Rijeke i Pećina, ali i podsjetnik na činjenicu da se nekad snažan industrijski grad danas uglavnom okrenuo – trgovini. No, zahvaljujući njegovoj prisutnosti u vizuri Pećina, ovo je gradsko naselje dobilo kompletnu i zaokruženu turističku infrastrukturu, postavši prava trgovačko-plažna turistička destinacija obilježena bogatim kulturnim nasljedom.

Tower Centar Rijeke smješten je u Ulici Janka Polića Kamova, poznatijeg od dvojice braće Polić koji su ostavili značajan pisani trag u riječkoj povijesti: Janko kao književnik, pjesnik i boem koji je umro u Barceloni tek s 24 godine, ostavivši iza sebe opus dovoljno snažan da mu priskrbi mjesto među najvažnijim autorima u povijesti hrvatske književnosti, a Nikola kao novinar i esejist, jednako boemskog duha koji je poživio najduže među četrnaestero djece bogatog trgovca Ante Polića. No, njihova se rodna kuća ne nalazi u ovoj ulici koja bi se mogla nazvati „pećinskom venom“ jer promet vodi od ovog naselja na istočnoj periferiji prema riječkome „srcu“, već u paralelnoj ulici koja danas nosi ime Šetalište XII divizije i djeluje kao „arterija“, usmjeravajući prometni krvotok od gradskog centra prema njegovoj granici, sadašnjem Plumbumu na kojem se dvije ceste spajaju u jednu. U toj su ulici smješteni ključni pećinski lokaliteti - hoteli i hosteli, sportski sadržaji, ali i školske ustanove, među kojima je i Škola za primjenjenu umjetnost, smještena upravo u Vili Polić, stoga je

Pogled na Kontejnerski terminal Brajdica

profesor Boris Toman njene učenike i djelatnike prozvao „stanarima pjesnikove kuće“. Ova škola već dvadesetak godina obrazuje riječke umjetnike i dizajnere, no u njenom je susjedstvu obrazovna institucija s daleko dužom poviješću.

Dvostruka obljetnica Osnovne škole Pećine

Naime, Osnovna škola Pećine može se pohvaliti „stažem“ dugim 140 godina, još otkako je na poticaj političara i književnika Marija Derenčina „mieseca listopada 1875. ustrojena Obća pučka učionica“ na sušačkom Kortilu. Iz unajmljenih prostora škola je 1909. godine preselila u zgradu današnje Građevinsko-tehničke škole nekoliko stotina metara dalje, a 1933. godine Juraj Ružić mlađi, tadašnji gradonačelnik Sušaka i jedan od slavnijih izdanaka sušačke obitelji Ružić postavio je kamen-temeljac nove školske zgrade, baš na Pećinama, u kojoj je škola s radom počela 1935. godine – prije točno 80 godina. Stoga je ove, 2015. godine, Osnovna škola Pećine proslavila dvostruki jubilej...

- Slavimo 140 godina školstva na Sušaku i osamdeset godina rada u ovoj zgradi. Program

Osnovna škola Pećine slavi 140 godina školstva na Sušaku i osamdeset godina rada u postojećoj zgradi

Villa Olga se može pohvaliti jednom od najljepših dizajniranih okućnica u Rijeci

smo posvetili usporedbi nekadašnjeg i sadašnjeg vremena, prvenstveno putem izložbe „Pećine – nekad i sad“, pri čemu nam je arhivske fotografije Pećina darovao fotograf Miljenko Smokvina, a aktualne fotografije napravili su naši učenici u sklopu natječaja „Pećine kroz moj objektiv“ koji smo proveli ove godine. Iako smo škola s iznimno dugom tradicijom, to nipošto ne znači da smo „stara škola“, već se u radu trudimo biti itekako moderni, prvenstveno u osmišljavanju raznih nastavnih i izvannastavnih aktivnosti koji učenicima mogu boravak u školi učiniti ljepšim i sadržajnijim te ih povezati sa školom. Pritom stvaramo jednake uvjete svima, pa smo među prvim školama koje

Slavni sportski kolektivi

Pećine su poznati sportski rasadnik, zaslužan za karijere mnogih talentiranih sportaša. Pola stoljeća postojanja lani je proslavio Rukometni klub Pećine, osnovan 1964. godine u dvorani pećinske osnovne škole, a u to vrijeme posebno se istaknuo u radu s najmlađim talentima. Među onima koji su prošli rukometnu školu ovog kluba jest i proslavljeni hrvatski reprezentativac Mateo Hrvatin, osvajač srebrne medalje sa Svjetskog rukometnog prvenstva održanog u Hrvatskoj 2009. godine. Poznati sportski kolektiv s Pećina jest i onaj Tenis kluba Pećine, osnovan 1976. godine, koji je početkom devedesetih godina nizao zapažene uspjehe u Prvoj hrvatskoj teniskoj ligi. Klub je poznat po svojem atraktivnom igralištu smještenom na prekrasnoj lokaciji s pogledom na čitav Kvarner, dok je teniska tradicija puno duža i seže u dvadesete godine 20. stoljeća. U razdoblju između osnivanja rukometnog i teniskog kluba, osnovana su i dva društva posvećena sportovima na moru – Pomorsko športsko društvo Pećine 1968. i Športsko ribolovno društvo Viktor Lenac 1969. godine. Ipak, najdužu sportsku tradiciju na Pećinama ima – planinarjenje! Doduše, zbog strmog terena na kojem je naselje izgrađeno, osnivanje Planinarskog društva djeluje logično, a jednako je logično da ga je osnovao izdanak obitelji koja praktički stotinu godina bila upletena u svaku poru života na Pećinama. Naime, još 1888. godine dr. Ivan Ružić, brat Jurja Ružića i najveći donator Strossmayerove galerije u Zagrebu, s novoosnovanim PD Sušak ostvario je „uspon“ od Kortila pa do Plumbuma – tada još Cirkula, gdje su planinari posadili i nasad borova. Važno je napomenuti da je s Pećina krenula i jedna od najslavnijih hrvatskih sportskih priča, ona riječkog Primorja, koji je kao prvi vaterpolski klub u Hrvatskoj, pod nazivom Hrvatski športski klub Victoria osnovan 1908. godine.

Pećine su nazvane po – pećinama

Dok kod mnogih riječkih naselja postoji spor oko toga kako je nastalo njihovo ime, a u nekima ta etimologija nikada niti nije do kraja razjašnjena, kod Pećina stvar je prilično jednostavna: naselje Pećine nazvano je po – pećinama.

Naime, čitava pećinska obala ispunjena je atraktivnim spilijskim prostorima, koje su, međutim, danas uglavnom nedostupne. Kao jedna od posljednjih „autentičnih“ pećinskih morskih pećina ostala je ona u perivoju Ville Gelletich, riječkih kapetana, brodovlasnika i donatora.

U svega nekoliko desetljeća Pećine su dobile pravu „rivijeru“, ukrašenu atraktivnim plažama, lijepim secesijskim, historicističkim i modernističkim vilama i prvim riječkim hotelima koji su u vrijeme svoje izgradnje bili prava avangarda ne samo u Hrvatskoj, nego čak i Europi i svijetu

Šetalište XII divizije usmjerava prometni krivotok od gradskog centra prema njegovoj granici

su u svoj program uveli i djecu s poremećajima iz autističnog spektra, a jedina smo škola koja ima Odjel za slijepe i slabovidne učenike, kazala je ravnateljica škole Jasna Vukonić Žunić, dodavši da su među brojnim generacijama koje je odgojila ova škola bili i mnogi slavni i poznati Riječani koji su i nakon završetka školovanja ostali povezani sa školom.

Viktor Car Emin o Sušaku

Među slavnim imenima koja se vezuju uz Osnovnu školu Pećine jest i ono Viktora Cara Emina, koji je nadjenao ime „Vedri dani“ osnovnoškolskom listu – najstarijem u Rijeci, jer izlazi neprekidno već gotovo šest desetljeća. Prvi broj tiskan je 1. studenog 1957. godine, a poznati ga je književnik inaugurirao riječima „Neka živi vaš novi list, vazda vedar, kao što su živi i vedri dani što ih proživljavate“ koje je uputio uredništvu. Emin je na Pećinama, u Villi Dalibor, živio od 1929. do 1945. godine u svojevrstnom progonstvu iz svojeg rodnog Kraja, jer područje oko Opatije u to vrijeme je bilo pod fašističkom vlašću koja piscu izrazito snažnog narodnjačkog naboja nije bila po volji.

- Na Sušaku sam proveo oko šesnaest godina. Ponešto čudan, onaj moj dragi Sušak! Ne znam koliko bi prsta trebalo da se prebroji sav njegov autohtoni živalj. Kadikad se čini kao da je gotovo svaki kraj naše prostrane domovine poslao u ovaj naš primorski grad po neki primjerak svog pučanstva. Pored toga Sušak je bio na glasu kao

neka vrsta tranzitnog sabirališta svih onih što se kreću između našeg sjevera i juga. To, uvijek živ osobni promet sa susjednom Rijekom daje i onima što u njemu borave osjećaj kao da se nalaze u nekom tuđem gradu. Šarena je i slika što je pruža. Poslovni svijet – kao svuda – u potjeri za sve većom dobiti. Sa strane, na rubu života, prolaze povorke radnika s kojima se postupa kao s robom: ako je potražnja dobra, kupuje se njihova snaga, ako posao stoji, „stajat“ će i oni – ustreba li – dane i mjesece. Postelja im je tvrda zemlja na Delti, krov nad glavom nebo zvjezdano, kadikad i naoblacheno, olujno. Još mi se nisu klasne razlike ljudi nikada i nigdje zadrle tako duboko u dušu kao na Sušaku, zapisao je Emin o tome vremenu.

Vila Ružić - spomenik riječkoj povijesti otvoren građanima

Uz literarnu ostavštinu Polića i Cara Emina, na Pećinama „cvate“ ostavština još jednog velikog svjetskog autora – Francesca Petrarce, koja ipak nije vezana uz njegov rad, već samo postojanje... S groba slavnog renesansnog pjesnika Nada Ružić ubrala je stručak ružmarina koji je zasadila u vrtu Vile Ružić, najpoznatije među pedesetak vila na pećinskim obroncima. Vila, u kojoj je danas smještena Spomenička knjižnica i zbirka Mažuranić – Brlić – Ružić, izgrađena je 1938. prema projektu tada najtraženijeg arhitekta, Davida Bunette kojeg je angažirao dr. Viktor Ružić, tadašnji ban i kasnije ministar pravde. Bunetta je imao jedinstven i neobičan zadatak, jer je morao vilu izgraditi po već postojećem namještaju, kako bi u njene odaje stala imovina obitelji Ružić iz njihove stare kuće na Piramidi.

- Posebno je zanimljivo da su dimenzije interijera vile bile određene prema mjerama namještaja iz urbane vile Gjura Ružića u Strossmayerovoj ulici br. 24, odakle je pokućstvo doneseno. Naručitelj, koji je bio i nadareni slikar, pozorno je i s pažnjom sudjelovao u oblikovanju obiteljske vile na Pećinama, izrađujući crteže arhitektonskih detalja i unutrašnje opreme ugrađujući u korpus građevine, okolnih terasa i stepeništa kamene elemente sa srušenih povijesnih zdanja u Sušaku i Rijeci poput Kortila, kapelice sv. Lovre ili stare Guvernerove palače, navela je Julija Lozzi Barković, autorica knjige „Međuratna arhitektura Rijeke i Sušaka“.

„Jedinica“ vozi od Pećina do Bivja

Ta je vila danas jedinstveni spoj muzeja i svakodnevnog životnog prostora, jer iako u njoj i dalje žive nasljednici Ružićevih, ona je i otvorena za javnost kojoj predstavlja svoju bogatu zbirku predmeta slavnih obitelji i pojedinaca s njome povezanih – od Ivana Mažuranića i Dimitrija Demetera do Ivana Kukuljevića Sakcinskog

- Takvu ideju, da njegova kuća bude svojevrsni spomenik riječkoj povijesti otvoren građanima, imao je već i sam dr. Viktor Ružić, koji je s tom namjerom vilu i ispunio predmetima iz čitave Rijeke koji su imali posebno značenje. Primjerice, i ovaj parket je bio u nekadašnjoj poznatoj riječkoj gostioni BOukonig, a od kuće je stariji više od stotinu godina, kazao je de Canziani, danas nakon prošlih generacija zadužen za očuvanje te bogate ostavštine.

Pećinske vile

Vila Ružić možda je povijesno najznačajnija među vilama na Pećinama, i svakako jedina takva u Hrvatskoj otvorena za javnost kojoj nudi svoje raskošne odaje, no svaka od vizualno atraktivnih kuća ima svoju specifičnost koja ju čini posebnom, što svake godine o Svjetskom danu vrtova manifestacijom „Đir po Pećinama“ Theodor de Canziani i Radojka Puhalović žele približiti Riječanima.

- Zadnja kuća na Pećinama je Vila Müller, koju je posjećivala i poznata obitelj Von Trapp, proslavljena mjuziklom „Moje pjesme, moji snovi“. Izgradio ju je Dagobert Müller von Thomamühl, izumitelj prijevoznog sredstva nazvanog „hovercraft“. Vila Richtman, jedan do najljepših primjera secesije u Hrvatskoj, pripadala je vlasnicima tvornice po kojoj je Plumbum dobio ime. Tu je i Villa Olga, koja se može pohvaliti jednom od najljepših dizajniranih okućnica u Rijeci, ali i Villa Gelletich pod kojom je očuvana jedna od pećina po kojima je čitavo naselje dobilo ime. Uz vile, tu je i Sanatorij Pećine, prvi u Hrvatskoj, koji je kasnije postao Hotel Park, a danas je u njemu škola Grivice, ali i hotel Jadran, poseban po tome što je bio među prvim u svijetu sagrađen u armiranom betonu s temeljima u moru. Nekoliko zanimljivosti vezano je uz ovaj hotel, prije svega ta da je svečano otvorenje bilo 1914. godine, točno na dan kada je ubijen nadvojvoda Ferdinand u Sarajevu. Naravno da to zbog tadašnjih veza ljudi nisu mogli znati, pa se u Rijeci praktički slavilo dok je u Europi „počeo“ Prvi svjetski rat. Hotel danas ima sobu koja nosi

Vila Ružić, svojevrsna povijesna čitanka u kojoj je smještena Spomenička knjižnica i zbirka Mažuranić–Brlić–Ružić, otvorena je za javnost

ime po Ivani Brlić Mažuranić – radi se o sobi 306, u kojoj je slavna književnica uvijek odsjedala kada bi stigla u posjetu svojim unucima, sinovima dr. Viktora Ružića i njene kćeri Nade Brlić. Tada je svakome od svojih šestero unučadi posvećivala po sat vremena dnevno, a ostalo vrijeme provodila je radeći ili odmarajući. Ostala je sačuvana njena izjava da je s balkona ove sobe najljepše doživljavala more, pojasnio je de Canziani.

Povijesna čitanka

Većina vila i hotela izgrađena je u svega nekoliko desetljeća na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, kada ovo područje doživljava snažan turistički razvoj, po uzoru na Opatiju koja je bila preteča kupališnog turizma na ovom području. Najstarija plaža na Pećinama izgrađena je 1885. godine, a i za to zasluže pripadaju Juraju Ružiću, koji je plažu napravio ispod Palazzina na Piramidi, no već dvadeset godina kasnije plaža je prestala postojati jer se od nje – udaljilo more. Naime, taj dio obale nasipan je kako bi se mogla izgraditi željeznica, a na novoj obali umjesto plaže danas je izgrađen lučki terminal Brajdica, pa jedini podsjetnik na prvu riječku plažu danas ostaju kupališne kućice „skrivenne“ ispod nadvožnjaka. Ipak, ostale plaže na Pećinama, koje su uređivane u tom razdoblju, a osobito nakon što je Sušak 1912. godine proglašen kupališnim mjestom i klimatskim lječilištem, i danas rado primaju posjetitelje željne „sunca i mora“, skrivajući svoju zanimljivu i kupačima nepoznatu povijest.

Plaže i palače Pećina, najpoznatiji pojmovi ovog naselja, nastale su zahvaljujući viziji članova obitelji Ružić, koja je zapravo označila početak razvoja ovog područja i nagovještaj svega što će mu se dogoditi – od kulture i povijesti do sporta i turizma. Na neki način, čitave Pećine su kao uvećana verzija Vile Ružić: mjesto u kojem se živi svakodnevnim životom, ali i koje služi kao povijesna čitanka svakome to ju želi pročitati. ■■

Plaže na Pećinama

Plaže na Pećinama spadaju među najljepše riječke plaže, a danas ih je u uporabi ukupno desetak, iako su mnoge dostupe tek vlasnicima vila. Šljunčana plaža Sablićevo, svega par minuta udaljena od centra grada, prozvana je „najljepšim morskim žalom riječke rivijere“, a susjedna plaža Glavanovo, zbog svog plitkog ulaza u more najčešći je izbor za starije osobe i obitelji s djecom. Između njih smjestile su se plaže Vile Olga i kupališta hotela Park, bisera arhitekture moderne arhitekta Bunette, a prema istoku grada ostala su još kupališta Srebrena, Hinovo, Dworskovo, Ciottievo, Ružićevo, Gattievo, Podhorskovo, Richtmannovo, Mullerovo i Grčevo, koja je postala centar ljetnog života otkako je na njoj otvoren bar Pajol. Među najstarija pećinska kupališta ubrajalo se i kupalište Resch pod Pansionom Klotilda, čiju je konstrukciju početkom novog milenija orkansko jugo srušilo u more.

Palalić: Dosad smo se bavili onim operativnim površinama, to se malo vidi izvana, a u to smo uložili deset puta više sredstava nego u samu zgradu. No, zgrada je ono što putnici zamijaju i koja im može promijeniti ugođaj i na to smo ove godine stavili naglasak

*Osvježena unutrašnjost
aerodromske zgrade*

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Muzejski terminal

Jedna od novih i zanimljivih atrakcija Zračne luke Rijeka jest Muzejski terminal, nastao na ideju i poticaj zamjenika župana Marka Borasa Mandića. Muzejski terminal sadrži tridesetak grafika, slika, skulptura i instalacija iz fundusa riječkog MMSU-a, kao i niz postava iz riznica Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja, Muzeja Grada Rijeke, Prirodoslovnog muzeja Rijeke, Hrvatskog muzeja turizma te Muzeja Grada Crikvenice. - Sredstvima županije poticano je uređenje zgrade zračne luke i postavljen je ovaj muzejski terminal, na kojem ćemo svakog gosta odmah upoznati s kulturnom, povijesnom i prirodnom baštinom naših krajeva, a u njemu će sudjelovati svi primorsko-goranski muzeji, govori Boras Mandić.

Nakon dodira dna, **renesansa** aerodroma u Omišlju

Zračna luka Rijeka posljednjih godina proživljava pravu renesansu. Nakon što je 2012. godine aerodrom smješten u Omišlju na otoku Krku stigao do samog dna, nova je uprava na čelu s Tomislavom Palalićem preokrenula

trendove i ove im se godine smiješi rekordna brojka prevezenih putnika, ali i ostvarenih polijetanja i slijetanja – do kraja godine kroz vrata riječke zračne luke moglo bi proći i 180 tisuća putnika, što bi bilo najviše u čitavoj povijesti zdanja otvorenog 1971. godine.

- Ove godine bit ćemo vrlo blizu prekoračenju rekorda. Uspjeh aerodroma, odnosno prirodni pokazatelji, mjere se kroz tri veličine – putnici, broj operacija i prevezene kile tereta. Ova posljednja puno govori i ovisi o lokalnom BDP-u, a ono u čemu ćemo ove godine sigurno premašiti rekord, odnosno u rujnu smo već za 10 posto prebacili rekord iz 2006. godine - jest broj operacija. Sada je trend da imamo veći broj prometa s manjim brojem putnika, pa je tako lani otvoren veći broj destinacija s manjim brojem putnika. No, i na tome se radi, i imat ćemo sigurno povećanje iduće godine kada će umjesto manjih aviona prema nekim destinacijama letjeti Airbus A320 što samo doprinosi povećanju prometa, objašnjava direktor Palalić, koji je prije direktorske pozicije Zračne luke Rijeka – uz „pauzu“ od godine dana – radio kao rukovoditelj prometno-

Tomislav Palalić: Prije tri godine bili smo gubitaš, a sada je situacija totalno različita

tehničkog sektora na riječkom aerodromu. Čovjek „iz sustava“ imenovan je na dužnost sredinom 2012. godine, kada je ministar prometa Siniša Hajdaš Dončić kao predstavnik većinskog vlasnika, Republike Hrvatske, smijenio dodatadašnjeg direktora Mladena Pasarića zbog loših financijskih rezultata. Tom prilikom ministar je jasno kazao kako je zadatak novog direktora postaviti zračnu luku „na noge“.

Promjena ugođaja, i poslovnih rezultata

- Prije tri godine smo bili gubitaš, uz korištenje državnih subvencija bili smo u minusu i pred blokadom. A sada je situacija totalno različita. Ne koristimo državne subvencije, radimo s profitima koji iznose preko 15 posto ukupnih prihoda društva čime mislim da se malo tko može pohvaliti. Bilanca društva je izvrsna, ovo je poduzeće koje ima preko 150 milijuna kuna temeljnog kapitala bez kreditnih zaduženja, osobito hipotekarnih zaduženja na koja ne pristajem ni pod kojim uvjetima. Radi se kontinuirano na dovođenju novih prijevoznika, putnika, i linija, ali i operacija na području Zračne luke Rijeka kao što je Hitna medicinska pomoć koja ovdje ima svoju bazu, ističe Palalić, kazavši kako vjeruje da će se broj putnika iz godine u godinu povećavati. Uvjerljivost njegove prognoze najbolje potvrđuje slika koja se događa na pisti iza njegovih leđa – u istom trenutku tu su tri aviona, iz kojih poput mrava izlaze stotine putnika, dok drugi u terminalu strpljivo čekaju svoj trenutak u kojem će zauzeti njihova mjesta u avionima što se uskoro vraćaju među oblake.

Ukoliko se rekord doista ostvari u 2015. godini, i broj putnika premaši dosad najuspješniju 2006. godinu sa 167 tisuća putnika, Zračna luka Rijeka proslavit će ga u „novom ruhu“ uz „ušminkani“ interijer zgrade koja sve manje drži do nekadašnjeg socijalističkog ideala uređenja prostora, ispunjen eksponatima primorsko-goranskih muzeja koji posjetitelje upoznaju s prirodnom, povijesnom i kulturnom baštinom čitavog Kvarnera.

- Vjerujem da su rezultati vidljivi. Dosad smo se bavili onim operativnim površinama, to se malo vidi izvana, a u to smo uložili deset puta više sredstava nego u samu zgradu. No, zgrada je ono što putnici zamjećuju i koja im može promijeniti ugođaj i na to smo ove godine stavili naglasak. Aerodrom je jedna vrlo kompleksan objekt u kojem treba pomiriti

tehnološke procese, komoditet putnika, zakonske propise, ponudu putnicima i sve ostalo. Napravili smo s muzejima ovu ponudu, na način da se putnicima boravak učini zanimljivijim i ugodnijim. Ovo je starija zgrada koja ima stariju infrastrukturu, ali i jedina u Hrvatskoj ima uporabnu dozvolu. Po meni je ona izuzetno dobro građena, i koncipirana, ali od 1970. godine kada je dobila dozvolu puno toga se u zračnom prometu promijenilo, i puno toga se moralo prilagođavati. Sretna je okolnost što je zgrada napravljena na taj način da su prilagodbe mogle biti provedene.

Uz poslovne knjige koje se sada čitaju bez grča u želucu, i prostor koji više ne odbija goste svojim izgledom već ih opušta prije putovanja, ovu će godinu obilježiti i činjenica da je prvi puta u povijesti jedna zračna kompanija svoje sjedište smjestila – na Krk. Kompaniju Limitless Airways, koja će bazu imati na riječkom aerodromu, osnovala je švedska tvrtka Scandjet koja ovamo dovodi desetke tisuća turista iz Švedske, Norveške i ostalih skandinavskih zemalja.

- Dakle, prvi puta se pojavila jedna kompanija, i to kompanija koja u svojoj operativnoj licenci

Putnika sve više - ako Zračna luka Rijeka ove godine ne obori svoj rekord, dogodit će se to naredne godine

Zamjenska luka zagrebačkom aerodromu

Županija je pokrenula inicijativu da se riječki aerodrom postavi kao sekundarna zračna luka zagrebačkom aerodromu, budući da su prometne veze između Zagreba i Rijeke najbolje i najbrže.

- Kad je Zagreb bio zatvoren, ranije se preusmjeravalo promet za Split, što doista nema smisla kad imamo aerodrom u Rijeci. Svaki veliki aerodrom u svijetu ima svoju „jeftiniju“ alternativu za low-cost prijevoznike, i smatramo da je Rijeka idealna da Zagrebu omogući takvu suradnju, poručuje primorsko-goranski dožupan.

Županija je pokrenula inicijativu da se riječki aerodrom postavi kao sekundarna zračna luka zagrebačkom aerodromu

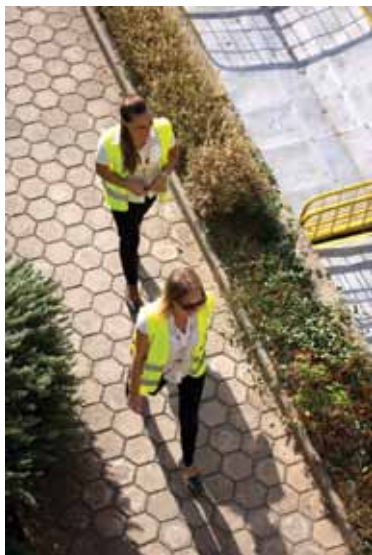

Marko Boras Mandić: Inzistiramo na razvoju riječke zračne luke

reportaža

Zračna luka
Rijeka

Boras Mandić: Ključno je da smo uspjeli pokazati da nije sudbina aerodroma važna samo za ovu regiju, nego za čitavu zemlju, jer ne može si ni Hrvatska dopustiti da drugi grad po gospodarskoj snazi kao što je Rijeka ima marginalni aerodrom

Pomlađivanje radne snage

Šezdesetak ljudi danas je zaposleno na aerodromu, a uz iskusne djelatnike koji su upoznali svaki kutak 45 godina starog zdanja, na hodnicima zgrade zračne luke može se sresti sve više mladih lica...

- Zapošljava mlade ljudi jer važno je da se promijeni struktra zaposlenih, imamo 12 mladih ljudi na radnom usavršavanju koji su se pokazali kao izvršni, i vjerujem da će velik dio njih i ostati, a prosječna dob zaposlenika smanjila se sa 55 godina na 30 godina, govori Palalić.

ima Airbus A320, kojoj je baza na otoku Krku. Ta aviokompanija usko surađuje s jednim švedskim turoperatorom koji je ove godine doveo popriličan broj švedskih turista, do te mjere da su postoci na otoku u povećanju od preko 230 posto, što se tiče dolazaka i noćenja gostiju iz tih destinacija, zaključuje Palalić.

Procvat riječkog aerodroma

U tom procvatu riječkog aerodroma značajnu je ulogu igrala i Primorsko-goranska županija, koja je tek manjinski suvlasnik Zračne luke Rijeka, ali se – na čelu sa zamjenikom župana Markom Borasom Mandićem koji je zadužen za ovaj resor – postavila kao ključni faktor u rješavanju problema u koje je ova institucija zapala. Naime, država je vlasnik 55 posto udjela u ZL Rijeka, Županija dvadeset posto, Rijeka deset posto, a dodatnih 15 posto podijeljeno je između Opatije, Crikvenice, Omišlja i Krka – takav omjer udjela države i regionalne, odnosno lokalne samouprave, uobičajen je i među ostalim hrvatskim aerodromima međunarodnog značaja.

- Kad smo sagledali situaciju na Zračnoj luci Rijeka, vidjeli smo da je u ozbiljnim problemima. Prva stvar bio je pad prometa na razinu od svega pedesetak tisuća putnika godišnje, a druga nagomilani gubitak od preko deset milijuna kuna. Iako smo tek manjinski vlasnik, Županijska

skupština inzistirala je na smjeni uprave, koja je i provedena te je na čelo aerodroma došlo novo vodstvo s Tomislavom Palalićem. Te 2012. godine izgledalo je da će aerodrom ili završiti u blokadi, ili ostati potpuno marginaliziran i izgubiti status međunarodne zračne luke. Opasno smo se približili zadnjem mjestu među hrvatskim međunarodnim zračnim lukama, koje uz Rijeku čine i Zagreb, Split, Dubrovnik, Zadar, Pula i Osijek, ističe Boras Mandić, te dodaje da je Primorsko-goranska županija tražila od državne vlasti da sve svoje aerodrome – budući da je u svima vlasnik u jednakom omjeru – razvija ravnopravno. Prema njegovim riječima, to do tada nije bio slučaj, budući da se u prethodnim godinama inzistiralo na razvoju zračnih luka u Puli i Zadru, na uštrb riječke zračne luke.

- U redu, jasno je da imamo jednu nacionalnu zračnu luku, to je zagrebački Pleso, koji će imati najveću količinu prometa i putnika, i koji će se sada uz privatnog koncesionara dodatno razvijati. Međutim, nije više bilo argumenata da se forsiraju Split i Dubrovnik, posebice otkako su južni krajevi odlično povezani i autoputom pa im nije bio nužan zračni promet kao alternativa uobičajenim prometnim pravcima. S obzirom i na broj stanovništva koji joj gravitira, ali i na turističku razvijenost prostora, nelogično je da zadarska

*Vjeruje se da riječki
aerodrom može održavati
promet i do pola milijuna
putnika godišnje*

zračna luka godišnje ima 400 tisuća putnika, a riječki aerodrom 150 tisuća, govori Boras Mandić, objašnjavajući da je velik nesrazmjer i u financiranju domaćih linija.

Iznimno puno potencijala za razvoj

Naime, država sa sredstvima od 100 milijuna kuna godišnje sufinancira promet na nacionalnim linijama, pri čemu se Rijeci sufinancira 1.800 putnika, Dubrovniku 180.000 putnika, a Splitu 176.000 putnika, što znači da ovi aerodromi dobivaju sto puta više sredstava od riječkog.

- Ugovori o subvencijama dodijeljuju se na tri godine, sada u veljači 2016. godine ugovara se novo razdoblje i očekujemo da će u tom smislu biti promjena. Jer potencijala za razvoj Rijeke ima, i to iznimno puno. Pa samo na aerodromu u Trstu svaki peti putnik stiže iz Hrvatske, uglavnom naše i Istarske županije, a jasno je da bi im bilo lakše i bolje putovati s Krka kada bi postojale adekvatne linije. Vjerujem da riječki aerodrom realno može održavati promet od oko pola milijuna putnika godišnje, pritom oko 200 tisuća iz domaćeg prometa, stoga je nužno da se Rijeka poveže s ostalim hrvatskim destinacijama, i to uvođenjem linija koje će prometovati tijekom čitave godine, smatra Boras Mandić.

„Ušminkani“ interijer zgrade ne drži više do socrealističkog uređenja prostora

Doista, rast prometa iz godine u godinu sve je značajniji, pa ako Zračna luka Rijeka ove godine ne obori svoj rekord, dogodit će se to naredne godine – sigurno je samo da će uz potporu županije i pametno planiranje riječki aerodrom sigurno brodit „nebeskim stazama“.

- Sasvim sigurno, situacija se mijenja. Ne možemo reći da smo kod naših partnera došli na zatvorena vrata kad smo razgovarali o sudbini Zračne luke Rijeka, naišli smo na razumijevanje i volju za suradnjom. Croatia Airlines ima dvije linije prema europskim destinacijama, a i ostali subjekti sve su aktivniji u ovoj priči. Ključno je da smo uspjeli pokazati da nije sudbina aerodroma važna samo za ovu regiju, nego za čitavu zemlju, jer ne može si ni Hrvatska dopustiti da drugi grad po gospodarskoj snazi kao što je Rijeka ima marginalni aerodrom, zaključuje Boras Mandić. ■■

Spremni za Schengen

Nakon godina postojanja na marginama hrvatskog zračnog prometa, Zračna luka Rijeka danas je među liderima prilagodbe novim načinima poslovanja, ali i novim zakonskim uvjetima među kojima je i priprema za funkciju „vanjske granice EU“.

- Ove godine smo završili realizaciju projekata financiranih iz EU fondova koji se tiču prilagodbe na „šengenski režim“. I tu smo bili jedni među najuspješnijim aerodromima, i mi smo već danas spremni za ulazak u taj režim i otvaranje hrvatskih granica prema EU, kaže Palalić.

Na inicijativu upravitelja Grgurića i uz pomoć Županije adaptirana je prijeko potrebna prostorija za zajednički boravak zatvorenika, odnosno za kvalitetnije provođenje slobodnog vremena, koju do sada Zatvor u Rijeci nije imao

Dnevni unos 3000 kalorija

Život bez slobode vrlo je težak, no u riječkom zatvoru strogo paze između ostalog i na ishranu zatvorenika, ona je zdrava, uravnotežena i svaki zatvorenik dobije tri obroka. Poseban jelovnik priprema se oboljelim od dijabetesa i vegetarijancima, a svaki zatvorenik ukupno dnevno dobije kroz obroke nešto više od tri tisuće kalorija, po standardu. Tako je primjerice za našeg boravka za doručak poslužen voćni čaj, topljeni sir i kruh u iznosu 150 grama. Za ručak je svaki zatvorenik dobio grah s ječmom i slaninom, jabuku i kruh u količini 200 grama. Za večeru je pripremljena kobasica, salata od rajčice i paprike i 150 grama kruha. Ukupna kalorijska vrijednost tog dana iznosila je 3060 kalorija, a zatvorenici koji su taj dan i dodatno radili dobili su sendvič od parizera s 200 grama kruha. Vrsta sendviča također varira iz dana u dan kao što svakodnevno jelovnik slaže peteročlano vijeće: liječnik ili medicinska sestra, kuhar, predstavnik zajednice zatvorenika, viši stručni referent i upravitelj.

Napisala: Slavica KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Sve se može, ako je dogovor kvalitetan. Ovim se riječima može najbliže objasniti što znači planiranje i dogovor među dvama partnerima koji je u konačnici polučio uspjeh na obostrano zadovoljstvo. Konkretno, novoadaptirana i opremljena prostorija višenamjenskog tipa unutar zatvorskih zidina rezultat je dogovora između Uprave Zatvora i Primorsko-goranske županije.

Prije dvije godine upravitelj riječkog Zatvora Josip Grgurić izložio je Županiji problem jer u Zatvoru imali prostoriju za potrebe okupljanja zatvorenika oko provođenja edukativnih programa.

- Prostorija od četrdesetak kvadrata je postojala, ali kao neupotrebljiva garderoba koja je "tražila" prenamjenu, naglašava Grgurić. - Imao sam viziju kako je prenamijeniti da bi tretman zatvorenika bio što humaniji, kaže nam Grgurić, ali novaca baš i nije bilo. Naišao sam na veliko razumijevanje Županije pa je vrlo brzo krenulo uređenje i adaptacija prostorije, ukupnih troškova oko oko 90 tisuća kuna. Pogledajte kako izgleda prostorija, s novim namještajem, klupama, stolicama, obojenim zidovima, kupljenim panel pločama za održavanje nastave i svim ostalim dodacima za odvijanje skupnih terapija, dodaje upravitelj riječkog Zatvora.

- Do sada Zatvor u Rijeci zapravo nije imao prostoriju za zajednički boravak zatvorenika, odnosno za kvalitetnije, strukturirano provođenje slobodnog vremena. U sobi se sada provode interaktivne radionice sa zatvorenicima u sklopu programa koji traju dva, tri ili četiri mjeseca.

To su radionice "Zatvorenik kao roditelj", za zatvorenike roditelje malodobne djece, PORTOs koja govori o „prevenciji ovisničkog

Upravitelj riječkog Zatvora Josip Grgurić:
Važno da se red u Zatvoru održava i na ovaj način - stvaranjem boljih uvjeta

Uz pomoć Županije do nove prostorije

recidiva treningom i osnaživanjem namijenjen ovisnicima". "Edukacija zatvorenika s alkoholom uzrokovanim poremećajem" također je jedan od programa kao i realizacija programa pod nazivom Preventivni prometni program "Vozač, čimbenik u prometu", nastavlja Grgurić.

U zatvorskoj kuhinji

Na edukativnim grupama stvara se međusobno povjerenje, ističe voditeljica

*Višenamjenska prostorija
koja je nedostajala
riječkom Zatvoru*

Gost u Zatvoru vaterpolist Samir Barać

- U kampanji pod nazivom "Dobro je učiti", a povodom obilježavanja Tjedna cjeloživotnog učenja stupili smo u kontakt s Narodnim učilištem, ustanovom za obrazovanje i kulturu u Rijeci te s ravnateljicom dogovorili predavanje za zatvorenike pod naslovom "Zašto je dobro učiti". Zatvorenike se ovim putem informiralo o različitim tečajevima i programima izobrazbe, prekvalifikacijama i dokvalifikacijama odraslih, ukazalo na neke mogućnosti putem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje te im se približio sam proces obrazovanja odraslih kroz primjere pojedinaca raznih kategorija ljudi, primjerice romske populacije, starijih osoba, ovisnika i slično. Gostovao nam je i promotor kampanje, vaterpolist Samir Barać koji je svjedočio vlastitim iskustvom o benefitima doškoloavanja u odrasloj dobi na koje se odlučio nakon života u svojevrsnoj izolaciji zbog profesionalne sportske karijere.

► Prisustvovalo je 29 zatvorenika, a predavanje su ocijenili korisnim i zanimljivim, naglasila je voditeljica.

Prostorija za grupni rad, posjet obitelji, šah i stolni tenis

Osim navedenih strukturiranih programa, u sobi se provodi i grupni rad, podrška zatvorenicima od vanjskih suradnika iz primjerice, Udruge Terra, Hepatoa, Nastavnog Zavoda za javno zdravstvo i slično. I do sada smo dogovarali razna tematska

predavanja povodom obilježavanja određenih dana, primjerice predstavnika Narodnog učilišta, Obiteljskog centra ili povremena gostovanja civilnih i vjerskih udruga, ovisno o interesima zatvorenika. No, sada se to može organizirati na puno kvalitetniji način, bez ograničavanja broja zatvorenika, prostorija je velika četrdesetak kvadrata, podsjeća upravitelj.

*Trenutno je "pod ključem" 119 zatvorenika
ali znalo ih je biti i preko 200*

projekti

Riječki Zatvor

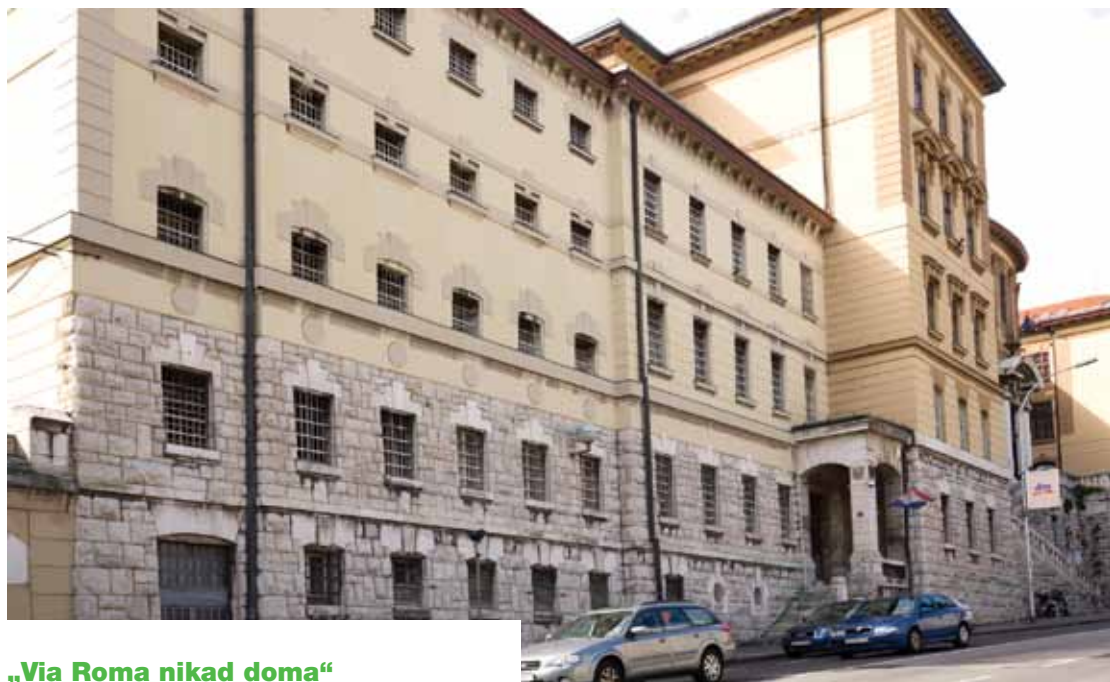
Edukativni programi u Zatvoru

Programi s ovisnicima, program o prometu i zatvorenicima roditeljima odvijaju se unazad dvije godine, a rad s alkoholičarima upravo započinje, kaže nam voditeljica Odjela tretmana. Riječ je o introspektivnim programima, sa zatvorenim grupama. Roditelji, ovisnici i alkoholičari zahtijevaju aktivnu uključenost sudionika, što nastojimo ostvariti kroz razne vježbe, igranje uloga, pisanje domaćih zadaća, testova, dijeljenjem iskustva i slično. Predavački dio zapravo je mali u odnosu na cijelu radionicu koja traje po 90 minuta te se teorija povezuje sa osobnim iskustvima, stavovima, razmišljanjima. Naravno, svaka grupa ima svoju dinamiku, razinu kohezivnosti i međusobnog povjerenja, humora, no grupni rad podrazumijeva postavljanje i pridržavanje određenih pravila ponašanja, a to su u prvom redu tolerantnost i uvažavanje tuđeg mišljenja, jednako pravo glasa, diskrecija, redovitost u dolascima i slično, naglašava voditeljica. "Preventivni prometni program" nešto je lakši po tom pitanju i više se zasniva na znanju o prometu i karakteristikama vozača i njegov utjecaj na prometna zbivanja, a koriste se edukativni filmovi i testovi znanja. Autorsko pravo nad programima za roditelje, Portos, promet i alkoholičare ima Središnji ured Uprave za zatvorski sustav, kaže nam voditeljica i dodaje da atmosfera na grupama od početnog nepovjerenja i sumnji prelazi u veliku zainteresiranost i međusobno povjerenje pa čak i do žalovanja kada se program iscrpi.

U ovoj se prostoriji sada odvijaju i šahovski turniri kao novost u Zatvoru, a u planu su i stolnoteniski turniri koji su do sada bili dostupni zatvorenicima samo ljeti na vanjskoj šetnici. S ovom ćemo kao što vidite, višenamjenskom prostorijom sada barem povremeno moći organizirati i druženje zatvorenika s obitelji i djecom, pa tako oplemeniti i olakšati im susrete, podsjeća Grgurić te naglašava da će u dogledno vrijeme i prostor razgovornice morati preoblikovati s nekim manjim građevinskim zahvatima, a sve kako bi susret s obitelji unutar četiri zatvorska zida bio dostojanstven i koliko može biti, ugodan.

Uzrečica "via Roma nikad doma" nastala je za vrijeme Drugog svjetskog rata

„Via Roma nikad doma“

Sudbena palača podignuta je 1904. Godine, na mjestu gdje je stoljećima stajao Kaštel, impozantna utvrda i ključna točka obrambenog sustava bedema, kula i bastiona kojima je Rijeka bila utvrđena. U Kaštelu je bilo sjelo namjesnika feudalnog gospodara, kapetana Rijeke. U 18. stoljeću Kaštel je izgubio tu funkciju, a početkom 20. stoljeća povijesno zdanje je srušeno i izgrađena Sudbena palača. Tada je ulica dobila svoj današnji izgled. Palaču je projektirao budimpeštanski arhitekt Stigler, u kombinaciji mađarske povijesti i secesije s očitom pretencioznošću za prizorom, što je postigao postavljanjem građevine na visoki podanek od rustično obrađenog kamena te s monumentalnim stubištem. Koristeći taj motiv, riječki arhitekt G. Grassi

projektirao je kameni podzid i stube na suprotnoj strani ulice i tako stvorio urbanističko jedinstvo. U vrijeme talijanske uprave promijenjeno je ime trgu pred Guvernerovom palačom u „Piazzale Roma“ pa je ulica od tog trga do Rječine dobila naziv „via Roma“. Zatvori, koji su građeni 1905. godine postali su za vrijeme Drugog svjetskog rata mučilište rodoljuba, žrtava fašizma. Narod je uzdisao „via Roma nikad doma“. To je i bio razlog da je komisija za promjenu naziva ulica toj ulici, kao trajni znak sjećanja na patnje antifašističkih rodoljuba u zatvoru kod Sudbene palače dala ime Ulica žrtava fašizma. Tom su ulicom oslobođioci Rijeke 3. svibnja 1945. krenuli od mosta na Rječini prema Guvernerovoj palači da na njoj istaknu zastavu slobode.

U riječkom Zatvoru zatvorsku kaznu služi 56 pravomoćno osuđenih zatvorenika, dok 63 zatvorenika u istražnom zatvoru pokušavaju dokazati svoju nevinost

Trenutno u Zatvoru 119 zatvorenika

Trenutno u riječkom Zatvoru služi zatvorsku kaznu 56 zatvorenika pravomoćno osuđenih, dok se u istražnom zatvoru nalazi 63 zatvorenika. To su osobe koje su po nekom od zakonskih razloga, odnosno po nekom osnovu, pritvorene i očekuju okončanje istrage pa tek onda i eventualno podizanje optužnice. Ukupno u Zatvoru trenutno boravi 119 zatvorenika, no taj broj varira i na dnevnoj bazi, podsjeća Grgurić.

Maksimalan broj zatvorenika koji je u jednom trenutku bio zabilježen u ovom zatvoru iznosi 220 zatvorenika i to je bilo prije deset godina. Bilo je i nekoliko "pobuna", nezadovoljnih zatvorenika hranom i ponašanjem pravosudnih djelatnika prema njima, štrajkalo se glađu, no kasnije se ispostavilo da su štrajkali na način da su odbijali zatvorsku hranu ali su se hranili u kantini koja također posluje unutar zatvorskih zidina. Stotinjak zaposlenih brine o redu, radu i životu unutar zatvorskih zidina i zato je važno da se red održava i na ovaj način, stvaranjem boljih uvjeta života, kazuje upravitelj Grgurić. ■■

Stotinjak zaposlenih brine o redu, radu i životu unutar zatvorskih zidina

Prostorija od četrdesetak kvadrata je postojala, ali kao neupotrebljiva garderoba koja je "tražila" prenamjenu. Imao sam viziju kako je prenamijeniti da bi tretman zatvorenika bio što humaniji, kazuje upravitelj Josip Grgurić

Jedna trećina zatvorenika ovisnici

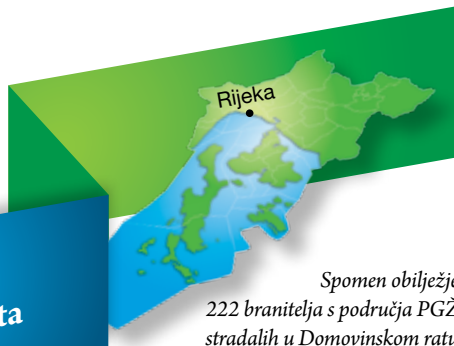
Imamo i dugogodišnju suradnju s vanjskim suradnicima budući je jedna trećina zatvorske populacije ovisnička, premda je tendencija smanjenja tog udjela, moguće i zbog smanjenja ukupnog broja zatvorenika, podsjeća voditeljica tretmana podsjećajući da jedanput tjedno dolaze stručne osobe iz Zavoda za javno zdravstvo, Odjela za prevenciju i liječenje ovisnosti kao i iz Udruga Terra. No, voditeljica dodaje da nije riječ o strukturiranim programima, već o poluotvorenim grupama podrške i stručne pomoći u liječenju i održavanju apstinencije te pripreme za postepenali prihvata za ovisnike o drogama.

U tom cilju imamo i radionicu "Portos", posebni program namijenjen ovisnicima o drogama koji se nalaze u zatvorskom sustavu s ciljem stvaranja pretpostavki za promjene u ponašanju, stavovima i vrijednostima zatvorenika. Odvija se kroz 17 radionica kojima prethode određeni koraci: selekcija sudionika, motivacijski intervju i potpisivanje terapijskog ugovora.

Udruga Hepatos pak individualno savjetuje i informira zatvorenike oboljele od hepatitisa, te surađuje s nama stručnim timom u Zatvoru po pitanju prevencije i testiranja, te liječenja istih za vrijeme izdržavanja kazne te nastavka praćenja po otpustu, naglašava voditeljica.

projekti

Stalna zbirka Domovinskog rata

Spomen obilježje
222 branitelja s područja PGŽ
stradalih u Domovinskom ratu

Kustos Ive Mileusnić: Građa i dokumentacija potrebna za
ostvarenje postava prikupljena je iz raznih arhiva i donacijama

Napisala: Slavica KLEVA
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Realizacija postava
uspostavljena je suradnjom
s brojnim udrugama u
Primorsko-goranskoj
županiji, javnim ustanovama
te državnim uredima i
službama, novinskim i
TV kućama te ratnim
reporterima na prikupljanju
građe pomoću koje je
ostvorena muzejska zbirka

Od prvog službenog sastanka predstavnika Primorsko-goranske županije s predstavnicima braniteljskih udruga i članovima Odbora za socijalno partnerstvo i civilno društvo koji je održan u ožujku 2011. godine i zaključka da se Županija obvezuje na pripremu prijedloga idejnog rješenja projektnog prijedloga Spomen sobe - zbirke Domovinskog rata s konkretnom lokacijom, prošlo je četiri godine. I od tada nije samo odabrana lokacija, nego danas imamo stalni postav zbirke Domovinskog rata u prostoru Guvernerove palače, sjedištu Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka koji je svečano otvoren krajem srpnja ove godine...

Viši savjetnik za ustanove kulture i razvojne projekte u Primorsko-goranskoj županiji Nikola Jović podsjetio je na same početke realizacije spomen zbirke Domovinskog rata. Odmah se nametnula ideja da se urede i prilagode nekadašnji prostori, stotinjak četvornih metara Županijskog centra 112, koji se nalazio u zapadnom dijelu zgrade Pomorskog i povijesnog muzeja.

Izložbeni prostor je uređen prema idejnom konceptu i dizajnu Vesne Rožman, a odlaskom kustosa Muzeja grada Rijeke Mladena Grgurića u mirovinu, na realizaciji postava je od 2013. godine zadužen kustos PPMHP Ivo Mileusnić, dometnuo je Jović, naglasivši da je realizacija postava uspostavljena suradnjom s brojnim udrugama, javnim ustanovama te državnim uredima i službama, novinskim i TV kućama te ratnim reporterima na prikupljanju građe pomoću koje je ostvaren stalni muzejski postav. Zbirka obuhvaća

Svjedočanstvo o iznimno važnoj ulozi u obrani Hrvatske

razdoblje od 1991. godine pa do mirne integracije 1998. godine s naglaskom na ratno razdoblje 1991.-1995.

Faze stvaranja postava

Još je 2011. godine izrađena projektna dokumentacija za uređenje prostora, a u 2012. godini izrađen je projekt i izvedeni građevinski radovi u prostoru budućeg postava. Druga faza je iduće godine obuhvatila izradu muzeloškog koncepta, postava i ishodovanje stručnih recenzija, izradu likovnog idejnog i izvedbenog rješenja i pripremu i opremu postava. Primorsko-goranska županija je od 2011. godine pa do otvaranja postava u srpnju ove godine uložila više od milijun kuna, kaže nam Jović.

Ravnateljica i kustosica Muzeja Tea Perinčić u razgovoru je spomenula da je postav iniciran "naopake" gledajući sa stajališta pravila muzeološke struke. Postavi i izložbe rade se na način da se građa neke zbirke prezentira u određenom kontekstu kako bi se učinila dostupna javnosti. Ovdje se krenulo obrnuto – prvo je osvijestena potreba da bi trebao postojati prostor gdje će se predstaviti svi poginuli branitelji s područja Primorsko-goranske županije i oni koji su bili pripadnici postrojbi iz naše županije, pa tek onda se krenulo u prikupljanje građe i uređenje prostora. Upravo zbog toga cijeli proces nastanka stalnog postava bio je prilično složen, ponekad i vrlo težak, zbog same teme i puno problema koje je trebalo rješavati suradnjom između Županije, udruga proizašlih iz Domovinskog rata i samog Muzeja, podsjetila je ravnateljica.

- Ovo je prostor nekadašnjeg ureda Županijskog centra 112 i tijekom rata odavdje bile koordinirane akcije obrane grada Rijeke i njene šire okolice, kazao

Zbirka obuhvaća razdoblje od 1991. do
mirne integracije 1998. godine s naglaskom
na ratno razdoblje 1991.-1995.

Ratna vojna odora 71. bojne
Vojne policije u Oluji

Stalni postav Zbirke u tri cjeline

je kustos Ivo Mileusnić, alfa i omega postava Zbirke potvrdivši tako da prostor osim što je prikladan ima i nužnu simboliku.

Muzej je pred kraj 2013. godine, uz podršku Županije preuzeo kompletan rad na ostvarenju muzejskog postava. PPMHP se do tada nije bavio tematikom Domovinskog rata i nije pribavljao građu iz tog razdoblja, a među djelatnicima PPMHP nije bilo stručnih djelatnika koji bi na zadovoljavajući način mogli obraditi ovu vrlo zahtjevnu temu. Stoga je uprava muzeja odlučila realizirati postav u suradnji sa stručnjacima Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata (HMDCDR) iz Zagreba i uz pomoć članova udruga proizišlih iz Domovinskog rata s područja PGŽ. Autori tekstova u postavu su djelatnici HMDCDR, dr. sc. Slaven Ružić i Domagoj Štefančić prof., i ja kao djelatnik PPMHP. Od listopada 2013. godine sam angažiran na postavu osnivanjem Zbirke Domovinskog rata PGŽ u Kulturno-povijesnom odjelu PPMHP te na prikupljanju građe i dokumentacije potrebne za ostvarenje postava, nastavlja kustos Mileusnić kazavši da su u narednih godinu dana kontaktirane brojne udruge branitelja i sve relevantne civilne i vojne službe i ustanove kao imatelji građe i dokumentacije. Kontaktirani su i brojni kolekcionari militarije iz Domovinskog rata s kojima je ostvarena suradnja, a rezultat je izložba "Ratne boje" otvorena na Noć muzeja 2015. godine i može se razgledati u kaštelu Grobnik.

Poziv na suradnju

Zahvaljujući građi iz Muzeja grada Rijeke, fotoarhive fotoreportera Novog lista, arhiva Udruge 128. brigade HV i Hrvatskog časničkog zbora PGŽ, te fotografijama branitelja koji su bilježili ratna zbivanja pribavljen je materijal kojim je u najvećem dijelu i ostvaren stalni postav. Autori fotografija korištenih u postavu su: Dragan Borčić, Livio Černjul, Sergej Drechsler, Ivan Fabijan, Silvano Ježina, Robert Kalčić, Branko Jani Kukurin, Petar Lovrović, Frane Morić, Damir Škomrlj i Srđan Vrančić.

Kao stručni suradnik na postavu angažiran je i nekadašnji djelatnik Vojnog muzeja MORH prof. Darinko Papić, dok je izbor članaka iz tiskovina za razdoblje 1990.-1995. godine (Jutarnji list, Novi list, Večernji list, Slobodna Dalmacija) napravio prof. Denis Buljat.

Građu za postav i Zbirku Domovinskog rata donirale su udruge proizašle iz Domovinskog rata, Udruga specijalne jedinice policije iz Domovinskog rata "Ajkule", Klub 138. brigade HV "Goranski risovi", Udruga 128. brigade HV "Sveti Vid", Savez Hrvatskog časničkog zbora PGŽ, Zajednica udruga Domovinskog rata PGŽ, Udruga 111. brigade HV "Zmajevi".

Dokumentaciju korištenu u izradi stalnog postava i digitaliziranu za Zbirku Domovinskog rata muzeju su ustupili: Grad Rijeka, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Služba za odnose s javnošću i informiranje MORH, Vojni muzej MORH, Gradska knjižnica Rijeka, Sveučilišna knjižnica Rijeka i Humanitarna udruga "Hrvatska žena".

Osim braniteljskih udruga građu za Zbirku Domovinskog rata donirala je i Specijalna policija PU Primorsko-goranske, te brojni pojedinci.

- Nedavno je u muzeju održan sastanak s pripadnicima Udruge branitelja i veterana vojne policije iz Domovinskog rata i s nekadašnjim zapovjednicima i pripadnicima 101. lake artiljerske pukovnije PZO i 203. brigade PZO Rijeka, s kojima je dogovoreno da će Zbirku Domovinskog rata donirati vojnom odorom, narukavnicom i sažetkom ratnog puta svoje postrojbe, za koje ćemo u stalnom postavu naći prikladno mjesto. Svi koji smatraju da raspolažu građom ili podacima kojima bi se mogao obogatiti fundus Zbirke Domovinskog rata, a koja će biti korisna i za istraživanje tog povijesnog razdoblja u budućnosti, neka nam se jave, poziva na suradnju kustos Mileusnić. ■■

Stalni postav Zbirke Domovinskog rata "U obrani domovine" upoznaje posjetitelje kroz tri cjeline s kronologijom povijesnih zbivanja, tijekom kojih je ostvarena samostalnost i suverenost Republike Hrvatske. Iako područje Primorsko-goranske županije nije bilo izravno zahvaćeno ratnim sukobima, žitelji iz svih dijelova županije su u iznimno velikom broju sudjelovali u obrani Domovine, braneći svoju zemlju na svim bojišnicama. Uz iznimno velik broj dragovoljnih odlazaka u rat, odaziv mobilizaciji bio je među najvećima u Hrvatskoj, a snažna privreda i industrija na području Primorsko-goranske županije sa sjedištem u Rijeci odigrale su iznimno važnu ulogu u obrani Hrvatske, kao logistički centar, mjesto brige za ranjenike i prihvata brojnih prognanika s ratom zahvaćenih krajeva Hrvatske. To su teme koje se prikazuju u uvodnom dijelu i prvoj cjelini stalnog postava. Kronološki pregled političkih i ratnih zbivanja u razdoblju 1989.-1992. godine koji prate tekstovi prikazuje se korištenjem fotografija riječkih ratnih fotoreportera, a prikazuju se video snimke HRT-a o događanjima u Rijeci 1991. godine i Animirana karta Domovinskog rata Hrvatskog povijesnog muzeja. U drugom dijelu posjetitelji se upoznaju s policijskim i vojnim postrojbama ustrojenim i stacioniranim na području PGŽ te se donosi pregled bojišta na kojima su žitelji i pripadnici postrojbi Primorsko-goranske županije ratovali. Osim toga donosi se i skraćena kronologija društvenih, političkih i ratnih zbivanja na području čitave Republike Hrvatske. U tom se prostoru prikazuju fotografije ratom razrušenih područja Hrvatske, a izložene su i dvije originalne ratne zastave: ratna zastava "Branitelji Gospića" Specijalne jedinice policije "Ajkule" i ratna zastava 128. brigade HV Sveti Vid uz koju je izložena zastavna vrpca, spomenica i Red Nikola Šubić Zrinski kojim je postrojba odlikovana. Osim toga izloženi su dijelovi srušenog neprijateljskog zrakoplova MiG21 koji je oboren nakon raketiranja Delnice, kao i dvije spomenice kakve su dodjeljivane sudionicima Domovinskog rata. U istom prostoru nalazi se i spomen obilježje smrtno stradalim braniteljima s područja Primorsko-goranske županije i pripadnicima postrojbi ustrojenih na području PGŽ. Od ukupno 222 branitelja čija se imena nalaze na spomen obilježju, 206 je smrtno stradalih koji su prilikom odlaska na ratište bili žitelji PGŽ, dok je s drugih područja RH 16 branitelja koji su svoje živote ratujući kao pripadnici postrojbi ustrojenih na našem području. Na posebnoj se ekranu prikazuju i fotografije smrtno stradalih branitelja.

Najveća slovenska općina

Kočevje je središte prostorno najveće slovenske općine

Kočevski župan Vladimir Prebilič

Napisao: Marinko KRMPOTIČ

Snimio: Rino GROPUZZO

Podosta je razloga zbog kojih slovenska Općina Kočevje spada u red najzanimljivijih susjeda Primorsko-goranske županije i svakako je vrijedna upoznavanja i posjeta. I to ne samo tijekom jednodnevnog izleta. Naime, svojim raznovrsnim prirodnim ljepotama, očuvanošću okoliša nedotaknutog čudima suvremene civilizacije i masovnim turističkim gužvama, područje Kočevja sa brojnim malim naseljima idealno je istodobno i za miran odmor u tišini, ali i za onaj aktivne vrste u kojem se do volje može voziti po uređenim biciklističkim stazama, pješačiti ili planinariti. I sve u dodiru s prirodom, ili kako to domaći kažu "v stiku z naravo".

Općina Kočevje susjed je zeleno-plave županije u njenom zapadnom dijelu, dakle onom vezanom uz Gorski kotar s kojim Kočevje graniči na jednom dijelu vezanom uz tok rijeke Kupe. Vjerojatno (pre) mali broj stanovnika Primorsko-goranske županije zna kako je upravo Općina Kočevje najveća slovenska općina! Prostire se na 555,4 km² površine i sastavljena je od 74 naselja u kojima, po popisu iz 2002. godine, živi 16.558 stanovnika - najveći dio njih (9.027) u općinskom središtu, gradiću Kočevju - najvećem naselju na potezu od Rijeke do Ljubljane. Broj stanovnika i površina na kojoj žive ukazuju na pojavu dobro nam znanu i na Kočevju susjednim goranskim prostorima - slabu naseljenost po četvornom kilometru. Štoviše, po tom je kriteriju

Kočevje u donjem dijelu ljestvice naseljenosti slovenskih područja, govori nam čelni čovjek Kočevja, župan Vladimir Prebilič konstatirajući kako je to djelomično i stoga što vlasti u Ljubljani ne žele, ne mogu ili ne znaju razumjeti da Slovenija ne završava na granicama Ljubljane te da života ima i šezdeset-sedamdeset kilometara prema jugu.

90 posto područja pokriveno šumom

No, taj negativan odnos kao da djeluje motivirajuće na ovog mladog intekektualca, profesora na ljubljanskoj Univerzi, koji već drugi mandat uspješno obavlja dužnost župana i pod čijim vodstvom Kočevje očigledno napreduje, a po količini za ovu i naredne godine najavljenih projekata nedvojbeno je da će taj razvoj biti nastavljen te da će Kočevje biti još ljepše i ugodnije mjesto za život daleko od gradske vreve i kaotičnosti. Bitno je pri tome istaći da su Kočevari, ponajviše zahvaljujući nezavisnoj listi Moja Kočevska koja već drugi mandat vodi mjesto, stvar uzeli u svoje ruke i čine sve kako bi kroz rad općinskih tijela i institucija stvorili što bolje uvjete za razvoj privrede i turizma, rast komunalnog standarda, zapošljavanje i sve ostalo što može pridonijeti razvoju ovog lijepog dijela Slovenije. Način na koji to rade itekako može biti poučan za Hrvatsku i svakako bi trebalo težiti stvaranju zakonskih okvira koji, primjerice, županu Prebiliču omogućavaju sljedeće:

"Ove smo godine osnovali poduzeće "Kočevski les" (Kočevska šuma), ponajprije stoga jer smo vlasnici zemljišta s oko 5.000 hektara šume. Godišnje to

Proračun oko 160 milijuna kuna

Ovogodišnji proračun Občine Kočevje je 21 milijun eura, a zanimljivo je da od 2010. godine kad je Moja Kočevska s Vladimirom Prebiličem na čelu preuzela vlast proračun iz godine u godinu veći za 15 posto: "Kad smo 2010. godine preuzeli vlast proračun je bio 14 milijuna eura i od tada stalno raste, a vjerujem da će tako biti i dalje. Ljudi su prepoznali naš rad i iskrenost pa smo drugi mandat dobili osvojivši čak 12 od mogućih 25 vijećničkih mjesta što je najbolji rezultat u povijesti Kočevja budući da je prije toga najveći broj vijećnika koji je neka stranka imala bilo njih osam", govori Prebilič.

Susjedna Općina Kočevje svakako je vrijedna upoznavanja i posjeta, a gradić Kočevje - najveće je naselje na potezu od Rijeke do Ljubljane, s proračunom znatno većim nego npr. Opatija. Ljepota prirode je nenadmašna; sve je u dodiru s prirodom, ili kako to domaći kažu "v stiku z naravo"

znači sječu od oko 20.000 kubika, a svu tu količinu raspilit ćemo kod naših pilanara te prodati našim poduzetnicima, a ostataka obrade koristiti za rad gradske toplane. U studenom ove godine imat ćemo prve kubike općinskog drva, a sigurni smo da ćemo kroz rad tog poduzeća pomoći našim poduzetnicima te možda koga i motivirati da krene u taj posao, odnosno da uposli ljude, a sami ćemo na poslovima vezanim uz opskrbu toplane zaposliti ljude težeg socijalnog stanja", najavljuje Prebilič ističući kako je

te turističko-informativni centar kojima će cilj biti profesionalno se baviti promocijom Općine i turizma te uključiti u njihov rad i pomoći svima koji se bave turizmom i kulturom kako bi kroz zajednički rad što kvalitetnije predstavili naše područje u Sloveniji znano kao Kočevska", govori Prebilič koji uz ove projekte koji se financiraju iz općinskog proračuna, spominje i niz još financijski vrijednijih projekata vezanih uz komunalnu infrastrukturu financiranih sredstvima iz EU fondova:

u dodiru s prirodom

90 posto kočevske općine su šume bjelogorice i crnogorice

šumarstvo i s njim vezano drvoprerađivaštvo temelj razvoja cijelog ovog kraja, ponajprije stoga jer je čak 90 posto područja pokriveno šumom.

Kočevska ide u turizam

Drugi smjer razvoja, ističe Prebilič, je turizam u kojeg ove i sljedeće godine Općina Kočevje ulaže nešto manje od 2 milijuna eura: "Prva investicija je izgradnja hostela u mjestu. Radovi počinju u listopadu ove godine i za sljedeću turističku sezonu imat ćemo prvi veći smještajni objekt na ovom području, objekt s oko 60 kreveta, a još nismo odlučili hoće li njime upravljati općina, ili bi bolje bilo da ga damo u koncesiju te da ga vodi netko tko se bavi turizmom. Druga značajna investicija vezana je uz Kočevsko jezero gdje krećemo u izgradnju i uređenje kampa, parkirališta, plaže i nautičko-ronilačkog centra. Ti će sadržaji, uvjereni smo, pojačati zanimanje turista za naš kraj, a uz sve to planiramo i osnovati zavod za turizam i kulturu

Središtem Kočevja dominira velika i lijepa Crkva sv. Fabijana i Boštjana

Zaštićen kao kočevski medvjed

Kočevje je u Sloveniji jako poznato po svojim medvjedima pa se često događa da Kočevjar pri predstavljanju nekom drugom Slovincu na podatak da je iz Kočevja dobije odgovor kako je to "tam, kjer so doma medvedi". Naravno, Kočevjari su s razlogom ponosni na snagu i ljepotu najvećeg europskog predatora koji u velikom broju nastanjuje njihove bogate šume i zbog kojega je u ovom kraju itekako razvijen i lovni turizam. No, sa medvjedom, ali i sa svim ostalim dijelovima prirode, Kočevjari su oduvijek znali živjeti o čemu dovoljno svjedoči i podatak da je medvjed na ovom području bio zaštićen još krajem 19. stoljeća! U doba kad to gotovo nigdje nije bilo uobičajeno! Baš zbog toga u Sloveniji se, kad se govori o nečemu što je dobro zaštićeno, kaže "zaštićen kot kočevski medved" - zaštićen kao kočevski medvjed.

Umjetno jezero

Jedna od atrakcija Kočevja svakako je umjetno Kočevsko jezero nastalo sredinom sedamdesetih godina prošlog stoljeća iznad kotline kopa kočevskega rudnika smeđeg ugljena. Na dnu te kotline svojedobno su bila dva oveća izvora koja su korištena za ispiranje rudače, a kad se se stalo s korištenjem rudnika izvori su nastavili puniti kotlinu pa je ubrzo donijeta odluka da se to iskoristi i napravi - jezero. Vremenom se to pokazalo dobrom odlukom jer je danas to jezero jedan od najzanimljivijih turističkih sadržaja ovog kraja, a uz mogućnost kupanja, plivanja, ribolova i vožnje čamcem (zimi čak i klizanja!) nudi i tri kilometra dugu poučnu stazu o flori i fauni jezera.

Nesretni Kočevski Rog

Kočevje je smješteno u južnoj Sloveniji i dio je pokrajine Dolenjska. Istok i zapad općine planinski je dio i tu se, u istočnom dijelu, nalazi i po ružnim zbivanjima iz Drugog svjetskog rata poznata planina Kočevski Rog na kojoj su vršene brojne likvidacije pripadnika fašističkih postrojbi. Središnjim dijelom Općine Kočevje dominira plodno i ravno Kočevsko polje, krško polje s rječicom Rinžom kao glavnim vodotokom, a na krajnjem jugu, prema granici s Hrvatskom, nalazi se dolina rijeke Kupe. Uvijek pomalo sa strane razvoja matične države Kočevje je danas jedan od prirodno najočuvanijih dijelova Slovenije i Srednje Europe o čemu dovoooljno govori i činjenica da gotovo 90 posto područja pokrivaju šume bjelogorice i crnogorice.

“Najznačajniji od tih projekata - vrijedan nešto manje od 50 milijuna eura - je rekonstrukcija postojeće vodovodne mreže i izgradnja nove nakon čega će vodoopskrbom biti pokriveno 99,9 posto cijele Općine Kočevje. Drugi projekt (Life Plus) vrijedan je 2,4 milijuna eura i vezan je uz zaštitu bioraznolikost, a cilj mu je sačuvati i promovirati za turističko predstavljanje našu bioraznolikost te možda stvoriti novi Regijski park Kočevsko. Realizacija ova dva projekta ukupne vrijednosti oko 50 milijuna eura bit će najveći investicijski ciklusi u povijesti naše Općine, a uz ove projekte financirane EU sredstvima nadamo se i ispunjenju obećanja Vlade RS koja je za 2017. godinu najavila obnovu željezničkog putničkog i teretnog prometa prema Kočevju. Od tog projekta zaista puno očekujemo i to stoga što na našem području mjesečno čak oko 6.000 kamiona prometuje između Ljubljane i Kočevja, a zna se da je prijevoz kamionima najskuplji. Obnovom željezničkog prometa veliki dio bit će preusmjeren na prugu, a isto tako vjerujem da ćemo puno dobiti i obnovom putničkog prometa jer se nadamo da će biti onih mladih koji će biti spremni živjeti u Kočevju i raditi u Ljubljani do koje će imati manje od sata vožnje vlakom”, govori Prebilič.

Veze s hrvatskim gradovima

Na upit o vezama s Hrvatskom i Primorsko-goranskom županijom Prebilič kaže kako je Občina Kočevje godinama pobratimljena s Rabom, a još su jače veze sa susjednim Gorskim kotarom:

Pokrajinski muzej Kočevje nalazi se u bitnoj zgradi za povijest Slovenije

Broj stanovnika i površina na kojoj žive ukazuju na pojavu dobro nam znanu slabu naseljenost po četvornom kilometru. Župan Prebilič kaže kako je to djelomično i stoga što vlasti u Ljubljani ne žele razumjeti da Slovenija ne završava na granicama Ljubljane te da života ima i šezdeset-sedamdeset kilometara prema jugu

“S Rabom smo vezani zbog tragičnih događaja iz doba talijanske okupacije kad je veliki dio našeg stanovništva odveden u koncentracijski logor Kampor na Rabu. S Goranima je naša veza još čvršća i jača jer smo određeni zemljopisnim položajem te u velikoj mjeri i udaljenošću od državnih središta pa mislim da imamo slične probleme. Također, jako smo vezani i uz Rijeku koja nam je uz Ljubljanu najbliži veliki grad i svakako želimo puno bolje prometne veze prema Rijeci, te općenito još čvrši kontakt s hrvatskom stranom jer ta suradnja može biti obostrano korisna”, zaključio je župan Vladimir Prebilič, inače zaposlen na ljubljanskom Univerzitetu gdje predaje geopolitiku, vojnu povijest i Europsku uniju:

“Iako dužnost župana obavljam volonterski, znatan dio vremena posvećujem radu u Općini za što, sukladno zakonu, dobijam pola plaće župana, odnosno 1.100 eura mjesečno. To što ovdje nisam uposlen daje mi potrebnu nezavisnost i motivira me da iskreno radim za dobrobit svog kraja. To je bio i temeljni cilj naše Nezavisne liste Moja Kočevska koju čine ljudi različitih profila, od vrlo desnih i konzervativnih do liberalnih. Nama nije bitno političko opredjeljenje, već dobrobit našeg mjesta i na tome zaista dobro radimo, pri čemu moram pohvaliti i ostale članove našeg Vijeća jer većinu odluka donosimo konsenzusom”, rekao je Prebilič.

Do prije 100 godina Nijemci većina

Inače, o prošlosti cijelog ovog kraja puno se može saznati u Pokrajinskom muzeju Kočevje, pažnje vrijednom svjedoku prošlosti ovog kraja koji je i sam smješten u zgradi bitnoj za povijest cijele Slovenije, točnije nekadašnjem Sokolskom (danas Šeškovom) domu. Ovdje je 1943. godine održano zasjedanje delegata slovenskog naroda što je bio jedan pod prvih koraka u stvaranju buduće socijalističke republike Slovenije koja će zaživjeti u bivšoj državi znanoj kao Jugoslavija te predstavljati temelj današnje slobodne i samostalne Republike Slovenije. To je zasjedanje održano od 1. do 4. listopada i prvo je takvo okupljanje predstavnika u tom trenutku okupiranih naroda u Europi, a zbog sigurnosti svi su sastanci održavani - noću.

U Muzeju ćemo saznati da zbog divljine i nepristupačnosti ljudi dugo nisu živjeli na ovom području i po do sada poznatim činjenicama sve do kraja 13. stoljeća tu nije bilo naselja. Tridesetih godina 14. stoljeća Ortenburški grofovi naseljavaju ovaj kraj njemačkim polodjelicima koji su i najzaslužniji za stvaranje i opstanak života u Kočevskom. U pisanim dokumentima Kočevje se prvi put spominje 1363. godine, a u doba turskih

*Susjedna Općina
Kočevje svakako je
vrijedna upoznavanja i
posjeta - rijeka Rinža*

Sačuvane prašume

Logično je da kraj tako bogat šumom nudi i posebne šumske atrakcije. U slučaju Kočevja to su - prašume! Naime, zahvaljujući svojedobno gotovo potpunoj nepristupačnosti brojni dijelovi šume ovog područja zadržale su eko sustav i karakteristike šuma iz prapovijesti. Na području Kočevja nekoliko je takvih lokacija - Pragozd Rajhenavski Rog, Pragozd Krokari i Pragozd Strmec. U ove atrakcije vezane uz šumu svakako valja ubrojiti i ogromni orah u naselju Kočevska Reka. To lijepo drvo raste u samom središtu mjesta i s opsegom od 434 cm i visinom od 15 metara najdeblji je orah u Sloveniji.

Srednjovjekovna ljubavna priča

Mnogi ne znaju da je Kočevje itekako bitno i za jednu od najromantičnijih i najtužnijih srednjovjekovnih priča vezanih i uz Hrvatsku. Riječ je o tragičnoj sudbini prelijepe Veronike Desinić čiju je ljubav sa Fridrihom Celjskim na svaki način želio spriječiti Fridrihov otac Herman koji je bio toliko ljut na sina da ga je bacio u tamnicu a po njemu imenovan i iznad Kočevja izgrađen srednjovjekovni grad Fridrihštajn srušio. Nakon što je surovi Herman umro, Fridrih je obnovio svoj grad i ta je građevina danas jedan od najzanimljivijih turističkih lokaliteta Kočevja pri čemu domaći tvrde kako su kamene sjedalice koje i danas postoje baš one na kojima su nekada davno sjedili Fridrih i Veronika! Nakon Fridriha ovim su gradom upravljali mnogi a najčuveniji - i to po zlu - bio je feudalac Julij Thurn protiv kojeg su seljaci 1515. godine podigli bunu i ubili ga čime je on na ovim prostorima postao prvi plemić kojeg su u buni ubili kmetovi. Fridrihštajn je, uz sve ovo, znan i po tome što ga nikada nisu uspjeli osvojiti Turci.

napada mjesto se koncentriralo na dijelu uz rijeku Rinžu koji je bilo moguće lakše braniti i ograđeno je zidinama. Kočevjem su upravljali Celjski grofovi, Habsburgovci i grofovi Auresperg. Slično kao i u Hrvatskoj te nizu drugih zemalja od sredine 19. stoljeća pa do sredine dvadesetog stoljeća veliki broj stanovnika ovog kraja iselio se u Ameriku.

U slovenskim okvirima Kočevje je jako poznato po činjenici da su na tom području više od šest stoljeća živjeli Nijemci. Štoviše, zbog svoje ukorijenjenosti u taj dio Slovenije dobili su naziv "kočevski Nemci", a zanimljivo je da su do početka 20. stoljeća bili većinsko stanovništvo i imali snažnu potporu iz matične domovine. Do promjene dolazi nakon otvaranja velikog rudnika smeđeg ugljena kada

u Kočevje počinje pristizati sve više Slovenaca koji dobivaju posao u rudniku pa broj slovenskog stanovništva raste. ■■

Što je i kako nastaje Proračun PGŽ

Proračun je važan strateški dokument budući se u procesu donošenja proračuna, osim proračuna za sljedeću, donose i projekcije za iduće dvije godine, ističe pročelnik županijskog Odjela za proračun, financije i nabavu dipl.oec. Krešimir Parat

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

U cilju ravnomjernog razvitka Županije

Županija nastoji uskladiti interese i aktivnosti radi ravnomjernog gospodarskog i društvenog razvoja gradova i općina u njenom sastavu. U proračunu se navedene aktivnosti manifestiraju kao direktne pomoći proračunima gradova i općina za sufinanciranje njihovih projekata i one čine do 7 posto ukupnog županijskog proračuna. Navedenim sredstvima treba pridodati i sredstva kojima Županija direktno sufinancira aktivnosti i projekte proračunskih korisnika jedinica lokalne samouprave, kao i projekte njihovih trgovačkih društava. U cilju ravnomjernijeg razvitka Županija sufinancira i programe udruga te ostalih organizacija neprofitnog sektora iz različitih područja djelatnosti koje djeluju na prostoru cijele Županije. Tu su i projekti čiji je nosilac sama Županija i u kojima interese imaju i gradovi i općine te u tom slučaju oni sufinanciraju takve projekte.

Za izvršenje svojih funkcija Primorsko-goranska županija ima ustrojeno jedanaest upravnih odjela, svaki sa svojim djelokrugom rada i odgovornostima. Upravni odjel za proračun, financije i nabavu specifičan je odjel županijske uprave jer u izvršavanju poslova iz svog djelokruga nužno surađuje sa svim ostalim županijskim odjelima. Nabrajati koje sve zadaće obavlja taj Odjel uzelo bi previše prostora, ali nekako su najvidljiviji prema javnosti poslovi planiranja, pripreme i izrade prijedloga Proračuna, te njegovih izmjena i dopuna tijekom proračunske godine, gdje Odjel preuzima koordinacijsku ulogu među županijskim odjelima i proračunskim korisnicima.

Odjel ima i kontrolnu funkciju. Trinaest zaposlenika u njemu, uglavnom ekonomske struke, prate naplatu javnih prihoda i izvršenje rashoda i izdataka iz Proračuna te pripremaju izvještaje o izvršenju proračuna za Župana i, u zakonski propisanim rokovima, za Skupštinu. Ako se Županija ili neka ustanova ili trgovačko društvo iz njene nadležnosti želi zadužiti, podići kredit ili zatražiti jamstvo, suglasnost za to traži se od ovog Odjela, koji prati zaduženost Županije i izvješćuje o stanju duga.

U ovom Odjelu se rješavaju i žalbe građana na porezna rješenja svih gradova i općina na području Županije, osim na rješenja Grada Rijeke.

Kako funkcionira Odjel

O županijskom Odjelu za proračun, financije i nabavu, doznajemo više od njegovog pročelnika dipl.oec. Krešimira Parata.

Naš odjel podijeljen je na tri sastavna dijela, tri pododsjeka, formiranih prema grupama poslova koje obavljaju, objasnio je Parat na početku. Prvi je Pododsjek za proračun u kojem se, kako i sam naziv sugerira, odvijaju poslovi planiranja proračuna i

Županijski Odjel za proračun, financije i nabavu Odjel ima koordinacijsku ulogu među županijskim odjelima i proračunskim korisnicima

izrade izvještaja o izvršenju proračuna. Njegova je zadaća također, obaviti sve aktivnosti vezane za zaduživanje Županije, izdavanja i praćenja jamstava te izvještavanja o stanju duga. Drugi je Pododsjek za računovodstvene poslove. U tom Pododsjeku obavljaju se funkcije financijskog poslovanja i knjigovodstva proračuna, kontrole naloga, obračuni plaćanja i plaćanje naloga. Ukratko, na njemu je zadnja kontrola novca koji ulazi i izlazi iz proračuna.

Treći pododsjek je Pododsjek za javnu nabavu koji provodi sve postupke javne nabave za županijske odjele te, po potrebi, i javne nabave za korisnike Županijskog proračuna. U slučaju više takvih korisnika (iz sfere školstva, zdravstva, socijale i drugih) provode se objedinjene, odnosno zajedničke nabave, poput nabave hrane, lož ulja, benzina i drugog. Zajedničkim nabavama nastoji se smanjiti troškove provođenja nabava, povećati standardizacija obavljanja poslova, riješiti problem nedostatka certificiranog osoblja kod korisnika te u konačnici na tržištu ostvariti povoljnije cijene i uvjete, a time i uštedjeti proračunski novac.

Što je i kako nastaje proračun

Ovo je razdoblje godine kada se privode kraju aktivnosti u formuliranju konačnih prijedloga proračuna za iduću godinu i njihovog usvajanja od strane predstavničkih tijela, kako na lokalnoj i područnoj tako i na državnoj razini, a Upravni odjel za proračun, financije i nabavu prava je adresa na kojoj se mogu dobiti informacije kako nastaje županijski proračun.

Iako proračun, definiran Zakonom o proračunu kao akt kojim se procjenjuju prihodi i primici i utvrđuju rashodi i izdaci za jednu godinu, predstavlja najvažniji financijski akt neke jedinice, pročelnik Parat navodi da, osim s tog financijskog, proračun možemo promatrati i s pravnog, političkog, ekonomskog i socijalnog aspekta.

Posebno ističe važnost proračuna kao strateškog dokumenta budući se u procesu donošenja proračuna, osim proračuna za sljedeću, donose i projekcije za iduće dvije godine. Navedeno je rezultat proračunskih reformi u zadnjih nekoliko godina koji fokus s pitanja koliko trošimo i jesmo li u granicama planskih sredstava prebacuje na pitanja za što i kako trošimo te koje rezultate i učinke postižemo.

Ono što druge odjele i ostale proračunske korisnike posebno zanima u navedenim Uputama su prijedlozi visine financijskog plana po odjelima,

odnosno limiti koje utvrđuje Upravni odjel za proračun, financije i nabavu.

Svaki odjel koji u svom djelokrugu prati poslovanje jednog ili više proračunskih korisnika dobivene Upute od strane Upravnog odjela za proračun, financije i nabavu prilagođava svojoj djelatnosti, odnosno specifičnostima iz svog djelokruga rada i proslijeđuje svojim korisnicima.

Pročelnik Parat ovdje posebno naglašava činjenicu da izrada proračuna predstavlja jedan zajednički, interaktivni proces u kojem svi odjeli ravnopravno sudjeluju, a u kojem Upravni odjel za proračun, financije i nabavu ima koordinacijsku i na neki način kontrolnu funkciju. Naime, svi odjeli samostalno i u skladu sa strateškim ciljevima Županije planiraju, odnosno predlažu svoj dio proračuna vodeći računa o raspoloživim sredstvima koja su utvrđena limitima. Kad se sve zajedno sagleda, zaključuje Parat, proces izrade proračuna na neki način predstavlja kombinacija top-down i bottom-up pristupa u kojem se u prvoj fazi, s više razine, određuje metodologija, okviri i limiti, da bi u drugoj fazi svaki korisnik dao svoj prijedlog koji se, nakon usuglašavanja, konsolidira i postaje sastavni dio ukupnog proračun.

Županijska riznica

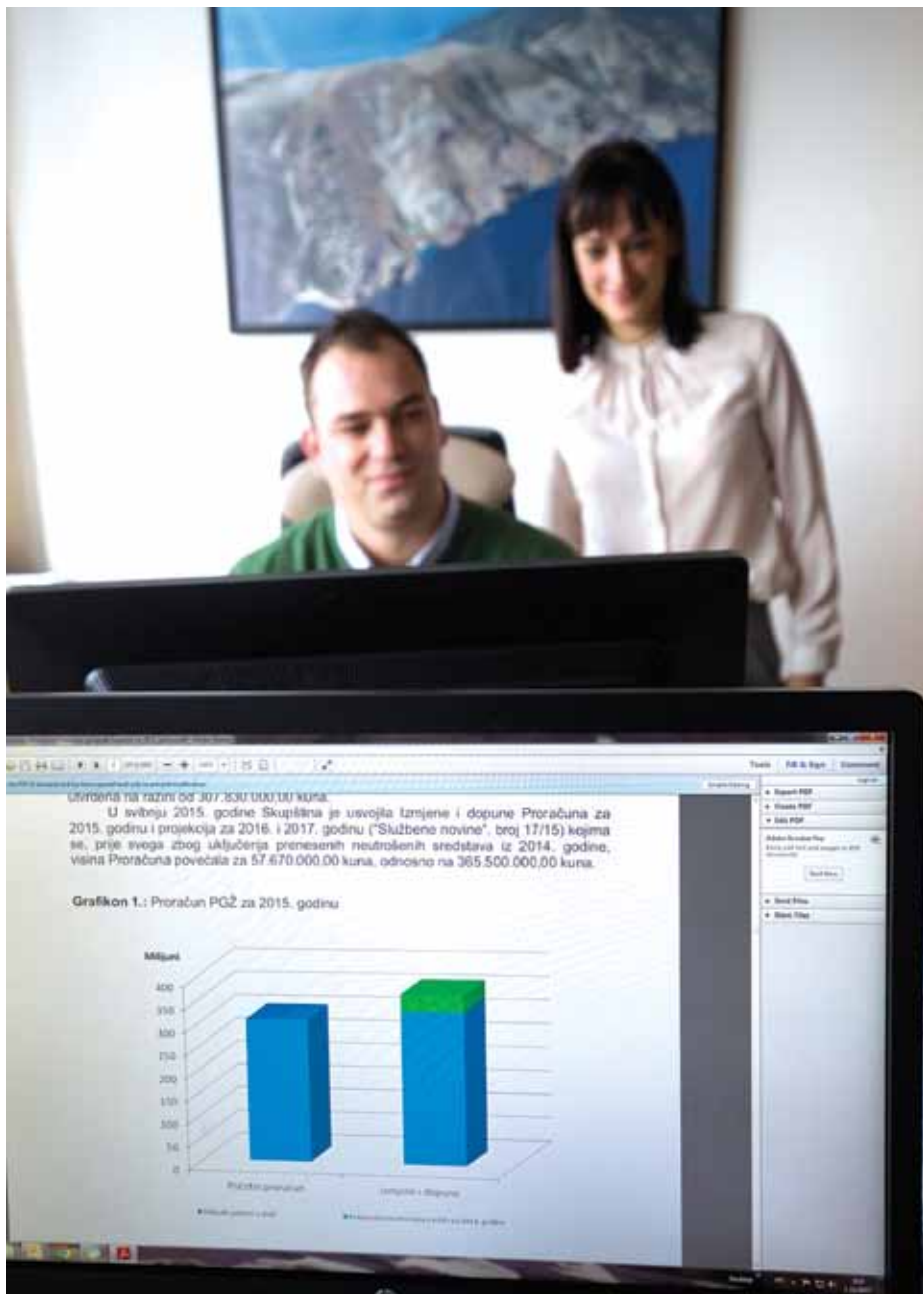
Kod izrade proračuna posebno su važni rokovi koji su također utvrđeni Zakonom o proračunu, skreće nam na to pažnju pročelnik Parat. Tako do 15. listopada Odjel nacrt prijedloga proračuna za sljedeću godinu predaje županu, dok župan do 15. studenog konačni prijedlog proračuna upućuje Županijskoj skupštini. Ono što je najvažnije je da Županijska skupština proračun za iduću godinu donese do kraja tekuće godine.

Ovaj pojednostavljeni opis predstavlja tek dvije faze jednog proračunskog ciklusa i to fazu pripreme i fazu donošenja proračuna, objašnjava pročelnik Parat. Nakon njih slijedi faza izvršavanja proračuna i izvještavanja o istom.

Da bi se moglo upravljati svim navedenim fazama proračuna, a uzimajući u obzir propisanu metodologiju, standarde poslovanja, ali i velik broj proračunskih korisnika, nužno je koristiti adekvatan informacijski sustav za upravljanje financijama, a u Županiji je takav sustav interno nazvan „županijska riznica“ i predstavlja osnovni instrument upravljanja javnim financijama. On omogućava učinkovito korištenje javnih resursa i uspostavu financijske discipline.

Struktura Proračuna

Proračun Primorsko-goranske županije za 2015. godinu iznosi preko 350 milijuna kuna. Odakle se prikupe ti novci?, upitali smo pročelnika Parata. Sav taj novac skupi se iz javnih izvora, kaže nam. Najvažniji izvor punjenja županijskog proračuna jeste porez na dohodak. Otprilike 42 posto županijskog proračuna puni se iz tog izvora. S tim dijelom prihoda županija ima diskrecijsko pravo samostalno raspolagati, odnosno može sama određivati prioritete na koje će se taj novac utrošiti. Drugi najvažniji izvor županijskog proračuna predstavljaju prihodi za financiranje decentraliziranih funkcija i oni čine 30 posto ukupnih županijskih prihoda i primitaka.

Decentralizirane funkcije, pojašnjava pročelnik Parat, predstavljaju funkcije školstva, zdravstva i socijalne skrbi za koje je država 2001. godine županijama prenijela dio ovlasti i sredstava za financiranje, a najvažnije je da su sredstva dobivena po toj osnovi strogo namjenska, odnosno ne mogu se utrošiti za druge svrhe. Zatim po svojoj važnosti slijede prihodi od pomoći od drugih razina vlasti, najčešće državne, koji čine do 10 posto ukupnih prihoda i primitaka županijskog proračuna. Prihodi od imovine i županijski porezi sljedeće su dvije kategorije prihoda koji pojedinačno čine 6 do 7 posto županijskih prihoda i primitaka. Županijske poreze predstavljaju porez na cestovna motorna vozila, porez na plovila, porez na nasljedstva i darove te porez na automate za zabavne igre. Svi ostali županijski prihodi i primici zajedno ne prelaze 5 posto ukupnih prihoda i primitaka Županije.

Ukupno gledajući pola županijskog proračuna financira se iz namjenskih, a druga polovica iz nenamjenskih izvora. Najveći dio županijskog proračuna se troši za funkcije obrazovanja, opće javne usluge i zdravstva. ■■

Proračun Primorsko-goranske županije za 2015. godinu iznosi preko 350 milijuna kuna

Razvojna strategija

Proračun nije sam sebi svrha već on proizlazi iz županijskih strateških dokumenata i služi za ostvarenje ciljeva iz tih strateških dokumenata. Najvažniji strateški dokument Županije u proračunskom smislu predstavlja Županijska razvojna strategija. Svi programi iz županijskog proračuna direktno su povezani s ciljevima i prioritetima iz Županijske razvojne strategije i cijeli proračun zapravo je u funkciji realizacije razvojnih ciljeva Županije.

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Damir ŠKOMRLJ i Arhiva ZIP

Oni su sportaši koji se istovremeno bave s – tri sporta! Da ne spominjemo da najizdržljiviji među njima sudjeluju na utrka Ironmena, gdje se svaka disciplina odvija na još dužim stazama... Godišnje kroz Triatlon klub Rival prođe oko 300 mladih, uglavnom djece predškolske i osnovnoškolske dobi

Otplivati kilometar i pol, pa odvesti na biciklu 40 kilometara i onda još istrčati deset kilometara. Sve u jednom danu i jednom dahu. Običnim smrtnicima to djeluje kao znanstvena fantastika, ali triatloncima je to praktički normalan zadatak. Oni su sportaši koji se istovremeno bave s – tri sporta! Da ne spominjemo da najizdržljiviji među njima sudjeluju na utrka Ironmena, gdje se svaka disciplina odvija na još dužim stazama, pa se nakon plivanja na 3,8 kilometara i vožnje biciklom od 180 kilometara na kraju mora istrčati klasični maraton od 42.195 metara... A i oni najmlađi, još osnovnoškolci, kreću u triatlonsku avanturu u supersprintu, s 375 metara plivanja, 10 kilometara na biciklu i 2,5 kilometara trčeci. Već i za to treba biti super spreman. Zato ih od malih nogu na to pripremaju u riječkom Triatlon klubu Rival koji djeluje već punih 13 godina i cijelim tijekom svog postojanja broji medalje i pehare u svim uzrasnim kategorijama.

Trče, voze bicikl i plivaju

Sve je počelo 20. veljače 2002. godine kad je skupina entuzijasta, zaljubljenika u triatlon, odlučila organizirati se u klub. Dejan Ljubas, Igor Malešević, Sandra Marinić, Damir Šegota, Mirsad Tatalović i Damir Živković već su bili izgrađeni sportaši te su zajedničkim snagama udarili temelj kolektivu kroz koji je do danas prošlo više stotina članova. Živković je i dalje alfa i omega Rivala, sportski direktor koji klub drži na okupu i prenosi svoje znanje i iskustvo novim generacijama, zajedno s najdugovječnijim aktivnom triatloncem Šegotom i tajnikom Maleševićem. Prvi predsjednik Rivala bio je Goran Golčić, a danas ulogu vodećeg čovjeka obnaša Damir Gruber, koji se prije dvije godine izdvojio iz grupe roditelja čija su djeca ostvarivala zapažene rezultate.

– U početku su sportaši u triatlon dolazili iz drugih sportova, iz biciklizma, atletike ili plivanja, a koji su bili dosta ujednačeni u druga dva sporta. Iako je i ranije bilo mlađe djece u klubu, prekretnica je nastupila 2007. godina kad je osnovana škola plivanja za triatlon. U nju smo uključili djecu predškolske i osnovnoškolske dobi te smo dugo godina bili uz Pulu jedini triatlon klub u Hrvatskoj koji radi s najmlađim kategorijama. Drago nam je da su nam se posljednjih godina u tome pridružili i novoosnovani klubovi u županiji, riječki Triton te Rab i Matulji. Do unazad šest-sedam godina bili smo u konkurenciji slovenskih, austrijskih i talijanskih natjecatelja plasirani od 20.

mjesta naniže. Danas smo apsolutno ravnopravni s njima, redovito na međunarodnim triatlonima ostvarujemo plasmane među prvih deset ili čak na postolju. No, veliki problem nam je nedostatak sredstava da naše mlade triatlonce možemo voditi na jaka natjecanja da se dokažu – iznosi Gruber.

Riječki triatlonci svakodnevno imaju plivačke treninge, tri puta tjedno na rasporedu je trčanje, a jednom do dvaput treniraju biciklizam. Pliva se, jasno, u bazenima na Kantridi, a gdje se odvijaju treninzi u ostale dvije discipline.

– Vožnju biciklom pokušavamo smjestiti tamo gdje nije tako prometno i opasno, pa često treniramo u Kostreni na cesti iznad obalnog puta do termoelektrane ili na Grobniku oko aerodroma, a svojedobno smo čak trenirali na automotodromu. U dogovoru s proslavljenim biciklistom Vladimirom Miholjevićem koji trenira našu djecu unazad dvije godine, odabrali smo za trening i dio Petrolejske ceste od Ronjgi do Rupe i natrag. Trčimo na stadionu Kantrida ili od bazena do Preluka ili Voloskog i natrag, prije treninga plivanja – nastavlja Gruber i dodaje da se u Rivalu danas natječe pedesetak licenciranih članova, svih uzrasta.

Uvećan broj klupskih odličja

– Natječu se i nelicencirani članovi, njih imamo 30-40, uglavnom mlađih kategorija. Svjesni smo da licenciranje košta, povlači sa sobom i liječničke preglede koji također koštaju, pa je na svakom roditelju odluka u kojem statusu će mu se natjecati dijete. A triatlon nije jeftin sport jer treba imati kvalitetnu opremu za sva tri sporta. Četiri puta godišnje organiziramo tečajeve plivanja, unutar kojih se okuplja po pedesetak djece. Znači da godišnje prođe kroz klub oko 300 ljudi, od toga je 90 posto djece predškolske i osnovnoškolske dobi, ističe Gruber.

Rivalov vlastiti podmladak je zapažene rezultate počeo postizati prije otprilike četiri godine, pa se od tada broj klupskih odličja svake godine značajno povećava, da bi ove godine već premašio brojku od 160 medalja.

– Vide se krupni pomaci u ekipiranju kvalitetnim mladim natjecateljima, pa smo u mladim kategorijama dobro popunjeni, a tek sad gradimo svoje prve juniore koji su počeli trenirati u klubu. To su plodovi višegodišnjeg rada s djecom od prvog razreda osnovne škole. Naši mladi natjecatelji redovito osvajaju medalje na svim natjecanjima, ali će tek za nekoliko godina pokazati koliko su zapravo kvalitetni, kad se uključe u elite kategoriju. Kod triatlonaca se top forma najčešće dostiže u zrelijim godinama, u kasnim dvadesetim i početkom tridesetih, kao kod maratonaca, jer je za dobre rezultate neophodno iskustvo.

Pravi potez Rival je povukao kad je prije nekoliko godina priključio poznatog maratonca iz Bribira, Blaža Barca.

– Njemu je odgovaralo pristupiti klubu u kojemu može imati kvalitetne termine plivanja. U samo dvije godine napravio je strašan pomak od

Predsjednik Rivala Damir Gruber

Sport za supersportaše

Triatlonci Rivala na biciklističkom treningu u Kostreni

samog maratonca do ironmena koji je u samom vrhu među svojim vršnjacima. Šteta je što je malo prekasno krenuo s ozbiljnijim triatlonom, pa će teško dostići bolje rezultate u svjetskim razmjerima, ali u Hrvatskoj je sigurno među pet najboljih. I njegov sin Gabriel će biti vrhunski triatlonac, već se sada to vidi unutar njegove kategorije. Među mlađima istaknuti su još Karla Šešelja, Leon Pandža, Lucija Petrović, Leo Šešelja, Dorotea Čargonja, Ivan Vuletić, sve su to naši reprezentativci. Od starijih članova, uz Blaža Barca, ističe se Iva Tomić-Smojver, povratnica natjecanjima nakon poroda.

Posuđuju natjecatelje i drugima

S obzirom da Rival ima puno uspjeha, nerijetko „posuđuje“ natjecatelje u druge klubove bazičnih triatlonskih sportova.

– Naši natjecatelji tako su dobro istrenirani da postižu zapažene rezultate i u plivanju, i u biciklizmu, i u atletici. Imamo dogovor s Atletskim klubom Kvarner kojemu je trebalo mlađih natjecatelja školskog uzrasta za ekipno prvenstvo Hrvatske, pa je šest naših članova licencirano za atletiku. Zatim, nekoliko ih je licencirano i za Biciklistički klub Rijeka s kojim se natječu na državnim natjecanjima, a nekoliko ih nastupa na plivačkim maratonima u Klubu daljinskog plivanja Primorje i u plivanju perajama u KPA Kostrena.

Osim dovođenjem Blaža Barca za pojačanje natjecateljskog i trenerskog kadra, puno je napravljeno 2014. godine angažiranjem Vladimira Miholjevića za biciklističke treninge i hrvatske rekorde u skoku u dalj Silvije Babić-Mraković za athleteske i kondicione treninge.

– Vidi se veliki napredak otkad su oni u klubu. No, problem je što nemamo kompletnog triatlonskog trenera jer svatko od njih pomogne nam samo u svom segmentu. U Hrvatskoj postoje samo dva triatlonska trenera, kod nas u klubu

imamo dva člana koji su dobili prvi stupanj licence za trenera. Za triatlon je neophodno ujednačiti sve tri discipline, pa bi trebalo imati tri trenera koji su se bavili tim sportovima, ali i nekoga tko će sve to objediniti.

Rival se, osim po zapaženim rezultatima svojih članova, ističe i kao organizator velikog broja natjecanja. Pored ostalog, organizatori su biciklijade za pokojne članove Dejana Ljubasa i Dalibora Kalčića, koji su poginuli pod slapom na nabujaloj Rječini u travnju 2013. godine, gdje na utrku od Lukeža do Grada Grobnika dođe više stotina triatlonaca.

Za funkcioniranje svakog kluba financiranje je vrlo bitna stavka. Do jedne granice pomoći će roditelji, ali što dalje?

– Roditelji financiraju klub u 99 posto slučajeva, teško nam je naći sponzore u privredi, nismo dovoljno atraktivan sport. No, sad smo već došli do razine na kojoj nam pomoć samih roditelja neće biti dovoljna jer za sudjelovanje na europskim i svjetskim natjecanjima trebat će nam puno više novca – napominje predsjednik Gruber. ■■

Najdugovječniji aktivni triatlonac
Damir Šegota-Šegi

Triatlon nije ni jeftin sport jer treba imati kvalitetnu opremu za sva tri sporta

pijat

Bistro
Jezero

Lokve

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Rino GROPUZZO

Boris Kauzlarić

O davno su već ugostitelji shvatili kako u ponudi hrane veliku ulogu ima i mjesto gdje se restoran nalazi pri čemu je posebno važno da lokacija restorana bude u što većoj mjeri tipična za područje u kojem se nalazi. Naša zeleno-plava županija ima niz sjajnih restorana koji odišu ugođajem svog zavičaja, a u samom vrhu tih zavičajnih gastro odredišta nedvojbeno je lokvarsko “Jezero”, motel i restoran poznat još od početka sedamdesetih godina prošlog stoljeća. “Jezero” je, kako mu sugerira i ime, smješteno ponad samog Lokvarskog jezera, na rubu šumarka čije se visoke jele strmo spuštaju prema obali najvećeg goranskog jezera, odnosno pri dnu isto tako strmog brežuljka kojim u serpentinama vijuga cestica kojom je, kao i cestom preko brane Lokvarskog jezera, moguće doći do “Jezera”. Prvi dojmovi po izlasku s velikog parkirališta su - mir i tišina, svježi gorski zrak te svjetlucanje i šum valova nedalekog jezera. Odmoriti u takvom okruženju uz dobru hranu i piće je užitek kojeg si neizostavno mora pružiti svatko tko voli prirodu, a pogotovo oni

Za ljubitelje goranske kuhinje

Bistro “Jezero”

Homer 68, Lokve
tel. 051/831-260
info@bistro-jezero.hr
www.bistro-jezero.hr

Najljepša slika je pun restoran

koji vole Gorski kotar jer “Jezero” ponajprije nudi uživanje u autohtonoj hrani i piću ovog podneblja, govori nam zakupac tog prostora Boris Kauzlarić koji uz suprugu Sandru od 2001. godine vodi ovaj objekt:

“Višegodišnje iskustvu u ovom poslu naučilo me tome da uspjeti možeš ako poštuješ četiri stvari - prva je da treba izbjegavati ono što drugi nude jer ćeš na taj način biti brzo prepoznat. Druga i treća su kvalitetna i kvantitetna ponuda jer gost mora biti zadovoljan i vrijednošću jela i njegovom količinom, a sve to mora biti praćeno četvrtim pravilom koje se odnosi na prihvatljivu cijenu. Poštujući ove odrednice ja i supruga smo nedugo po preuzimanju ovog objekta - na čuđenje mnogih, pa i zloguke prognoze - izbacili iz jelovnika čevape, pljeskavice i miješano meso. Umjesto toga okrenuli smo se gotovo u potpunosti

Povratnici u svoj kraj

Prije preuzimanja “Jezera” Boris Kauzlarić uspješno je kao kuhar radio na prekomorskim brodovima, potom i u Njemačkoj gdje je upoznao suprugu nakon čega su se vratili u Hrvatsku. Neko vrijeme radili su u fužinskom “Bitoraju” i u Crikvenici, a zatim odlučili zakupiti “Jezero”: “Prvih pet godina bilo je jako teško jer je izgubljena navika dolaska u ovaj nekada jako popularan ugostiteljski objekt. Trebalo ga je dobro obnoviti iznutra, a posebno smo puno uložili u kuhinju nabavivši jednu od najboljih kuhinjskih oprema u Hrvatskoj što nam jamči kvalitetan rad i brzu pripremu hrane”, kaže Kauzlarić.

Krem juha od gljiva

1 kg vrganja, 4 zrna češnjaka, 1 veća kapula, 50 g maslaca za kuhanje, 2 dcl vrhnja za kuhanje, 1 dcl kiselog vrhnja, Sol, Papar

800 g vrganja narežemo na listiće. Kapulu sitno narežemo te u dubokoj posudi na masnoći prodinstamo. Dodamo češnjak narezan na listiće kratko promiješamo pa dodamo narezane gljive. Dinstamo dok gljive ne počnu puštati svoj sok. Podlijemo vodom i kuhamo oko petnaest minuta. Sve ispasiramo štapnim mikserom dodamo sol, papar i vrhnje za kuhanje. Kuhamo nekoliko minuta a u međuvremenu ostatak gljiva narežemo na kockice i propržimo na maslacu te dodamo u juhu. Kad je juha kuhana skinemo s vatre i dodamo kiselo vrhnje i dobro izmiješamo. Juhu servirati vruću.

Šnicla od jelena punjena vrganjima u košuljici od špeka

4 šnicla od šola jelena po 150 g, tri veća vrganja, 16 ploški tanko narezanog špeka, 100 g špeka narezanog na kocke, Sol papar po potrebi, 1 kapila, 4 veća krumpira

Šnicle potučemo, posolimo i popaprimo. Jedan vrganj narežemo na ploške te razdijelimo i posložimo po šniclama. Šnicle zarolamo te ih umotamo u špek. Tako pripremljene šnicle metnemo peći u prethodno zagrijanu pećnicu na 200°C oko deset minuta. Dok se šnicle peku ostatak vrganja narežemo na srednje velike kocke te ih propržimo na putru u tavi zajedno sa špekom narezanim na kocke. Krumpir narežemo na kocke te iz pržimo u dubokoj masnoći do pola. Sve zajedno pomiješamo te dogotovimo u pećnici zajedno dok se peče rolada.

(ove rolade mogu se peći i u tavi pod poklopcem na skroz laganoj vatri uz često okretanje).

Tko god dolazi u Lokve može kušati raznovrsnu goransku (planinsku) kuhinju temeljenu na domaćim namirnicama, mesu i povrću. U stalnoj ponudi je pastrva pripremljena na više načina, više vrsta divljači i svakodnevna ponuda žaba. Iz jelovnika su izbacili ćevape, pljeskavice i miješano meso.

autohtonoj hrani ovog podneblja osiguravši si time u odnosu na ostale restorane originalnost jer tko god dolazi k nama zna da može kušati raznovrsnu goransku (planinsku) kuhinju temeljenu na domaćim namirnicama, mesu i povrću.

Konkretno, u stalnoj ponudi imamo pastrvu kao najpoznatiju kontinentalnu ribu planinskih krajeva, a kad je o divljači riječ svaki su dan u ponudi dvije vrste. Naravno, svakodnevna ponuda žaba i to tijekom cijele godine nešto je što ne treba ni posebno naglašavati jer je žaba simbol i brend cijelog ovog kraja. Bitan dio naše sezonske ponude su i gljive pri čemu uz vrganja koji je kralj šume imamo i lisičarke te rujnice, kao i neke druge manje znane vrste, a kao prilog uvijek je u ponudi povrće ovog kraja i to svježe. Posebnu pažnju posvećujemo slasticama i to palačinkama kojima smo se naglašeno okrenuli i već postali poznati po palačinkama s šumskim voćem, a još bolje rezultate posljednje dvije godine bilježimo ponudom sladoleda od bazge i od planinske lavande pri čemu je najbitnije da smo nabavili svu potrebnu tehnologiju i sami ga izrađujemo! Ovoj domaćoj ponudi hrane dodali smo i ponudu domaćih pića pa nudimo već priznatu medicu Damira Zanoškara, biljne likere Vida Arbanasa i domaću borovičku, a u ponudi su, naravno, i vina naših poznatih proizvođača, kao i bijelo meso, svinjetina i govedina za one koji radije od tradicijske kuhinje biraju klasična jela" rekao nam je Kauzlarić dodavši kako "Jezero" nudi sedamdeset sjedećih mjesta u restoranu, odnosno devedeset ako nema glazbe, a ljeti se koristi i prostor prelijepe terase.

Ljetno radno vrijeme je od 10 sati pa dok treba, a u posezoni od 10 do 20 pri čemu restoran ne radi ponedjeljkom i utorkom: "Glavni nam je problem

zima kad gotovo i ne možemo raditi jer ljudi jednostavno ne žele ovamo dolaziti i čim se javi prvi snijeg bitno nam pada broj gostiju. U ostalim dijelovima godine zanimanje postoji i imamo solidan broj stalnih gostiju. U jesen i proljeće prevladavaju ribiči, tijekom ljeta znatan je broj stranaca, a sve njih nastojimo privući sezonski promjenama karte jelovnika pri čemu uvijek slijedimo prirodu i nudimo ono što je svježije i vezano uz godišnje doba u kojem se nalazimo", rekao je Kauzlarić posebno pohvalivši svoju suprugu Sandru koja drži, kaže, ne tri, nego sva četiri kuta kuća: "Ja samo kuham!", zaključio je Kauzlarić. ■■

Rižoto od vrganja

300 g svježih vrganja, 400g riže, 1 veća kapula, 2 zrna češnjaka, 70g maslaca za kuhanje, 1žlica fino kosoanog peršina, 1dcl kvalitetnog bijelog vina, 1l temeljca od gljiva, Sol, Papar

Kapulu fino nasjeckamo i prodinstamo na rastopljenom maslacu dodamo nasjeckani češnjak. Kratko prodinstamo pa dodamo vrganje koje smo u međuvremenu narezali i dinstamo ih dok ne puste svoj sok. Nakon toga dodamo rižu promiješamo i podlijemo temeljcem od gljiva. Kada prokuha dodamo vino, sol i papar. Kad je rižoto kuhan dodamo peršin. Dobro promiješamo, a po želji možemo dodati permezana. Juhu servirati vruću.

Knjige tradicijskih jela

Iza Borisa Kauzlarića su i dvije objavljene knjige: "Lovačka kuhinja" i "Jela od riba", a u tri knjige je suautor. Trenutačno priprema knjigu tradicijskih jela Gorskog kotara, a uz sve to bio je član žirija u RTL-ovom kulinarskom showu "3-2-1 - kuhaj" u kojem je uspješno promovirao goransku i ličku kuhinju.

5 pitanja

Damir Kedžo, pjevač

Razgovarao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Damir ŠKOMRLJ

Mjuzikl „Sušak, Sušak“, premijerno izveden sredinom rujna, izazvao je velik interes publike koja je imala samo riječi hvale za izvedbu prve takve predstave na čakavskom narječju. Jednu od glavnih uloga u tom zapaženom projektu imao je mladi omišaljski pjevač Damir Kedžo koji je utjelovio dimnjačara Lovru. „Sušak, Sušak“ nije prvo Damirovo iskustvo s mjuziklima, naprotiv, može se reći da je u samo nekoliko godina postao specijalist ovog kazališnog žanra. Naravno, njegova primarna ljubav ostaje pjevanje, uspjesi u solističkoj karijeri koju gradi praktički već čitavo desetljeće dokaz su da se razvio u pjevača priznatog i od publike i kritike.

Posljednji veliki uspjeh Damir je ubilježio početkom listopada u ruskom Sočiju, gdje je pobijedio na velikom međunarodnom natjecanju pop pjevača New Wave, čime je zaslužio mogućnost potpisivanja ugovora za najjaču diskografsku kuću u Rusiji i probao na tamošnje ogromno tržište.

Damir Kedžo: Cijelo vrijeme imam osjećaj da u mjuziklu „Sušak, Sušak“ radimo nešto povijesno, što će ostati za dugo vremena. I kad se mjuzikl bude ponavljao, ostat će zapisano da sam ja bio prvi Lovre.

Želim biti Damir Kedžo,

Slušam ogromne količine glazbe svakodnevno, tako da naravno da vučem razne utjecaje, ali mislim da stvaram neki svoj stil, u okviru pop glazbe. Želim da čim netko čuje moju pjesmu na radiju odmah prepozna da sam to ja

1

„SUŠAK, SUŠAK“, POŽNJEO JE VELIKO ZANIMANJE. KAKO STE TAJ MJUZIKL DOŽIVJELI „IZNUTRA“, JESTE LI ZADOVOLJNI?

– Jako sam zadovoljan postignutim jer na početku nismo znali kako će to izgledati. Na prvim probama smo bili svjesni da imamo nešto jako dobro, a onda je počelo uzbuđenje jer smo htjeli to što prije podijeliti s ljudima. Drago mi je da sam dio ovog projekta, ovo mi je četvrti mjuzikl, već sam se nekako specijalizirao. Ovo je prvi čakavski mjuzikl, ali i mjuzikl koji se radio od „bijelog papira“, jer nisu postojale zadane smjernice, svatko od nas je trebao naći svoj lik u sebi i stvoriti ga. U mjuziklima koji su se već izvodili najčešće se treba samo uklopiti u ulogu. Čim sam čuo songove i vidio tekst, kad me zvao autor glazbe Olja Dešić, rekao sam sam sebi da moram biti dio toga i drago mi je da se nisam prevario. Cijelo vrijeme imam osjećaj da radimo nešto povijesno, što će ostati za dugo vremena. I kad se mjuzikl bude ponavljao, ostat će zapisano da sam ja bio prvi Lovre. To baš lijepo zvuči...

Ljudi su divno reagirali na sve što smo radili, smijali su se, bili ozbiljni, a na kraju smo čuli i šmrncanje od plakanja. Uspjeli smo ih pogoditi u sve nerve, i to u samo sat i 15 minuta. Osjećaj je izvanredan, ovakve stvari te napune. Ovakvim projektima na čakavštini pokazujemo da držimo do svojeg izričaja, da možemo progurati svoje običaje. Bilo mi je iznimno teško prilagoditi se na sušačku čakavštinu, moja omišaljska se dosta razlikuje. Lovre je sa Sušaka, i nije mogao pričati kao da je iz Omišlja. Mi u Omišlju imamo svoju posebnu čakavštinu, imamo čak i poseban rječnik. Trebalo je ući u to dosta studiozno, imali smo ljude koji su čitavo vrijeme slušali kako što izgovaramo i ispravljali nas. Ali kad je jednom sjelo na mjesto, onda više nije bilo problema. Bila mi je to dobra škola, odlično iskustvo jer sam dosad u mjuziklima glumio na standardnom hrvatskom.

2

DOSAD STE U MJUZIKLIMA NASTUPALI U „MAMMA MIJI“, „CRNOJ KUĆI“ I „FOOTLOSEU“. KAKVO JE VAŠE DOSADAŠNJE ISKUSTVO S TIM ŽANROM?

– Ja sam prvenstveno pjevač i cijelog života ću biti pjevač. Pjevanje je meni ne prva ljubav nego ono što ja jesam. U Rilkeovim „Pismima mladom pjesniku“ junak pita za savjet kako da postane pjesnik. Rekli su mu da ako se ujutro probudiš i misliš na pisanje, ako zaspeš navečer i misliš na pisanje, onda si pisac. Tako je meni s pjevanjem. Gluma mi je samo nadogradnja koju sam dobio sa životnim iskustvom jer ja odmalena sanjam da pjevam. Audicija za prvi mjuzikl mi se desila sasvim slučajno jer je glumac koji je trebao glumiti biskupa Hudija u „Crnoj kući“, Ivan Colarić, imao problema s glasnica i morao je ići na operaciju, pa su zvali mene ako bih mogao doći. Poziv je došao 24. prosinca 2012. godine, ja sam 26. prosinca bio u Zagrebu i odradio audiciju, a 3. siječnja sam počeo s probama. Morao sam pripremiti ulogu u samo četiri tjedna, a svi ostali su radili na mjuziklu puna tri mjeseca. Bilo mi je to vatreno krštenje, nisam znao kako će to ispasti jer nikad u životu nisam glumio. Trebalo se suočiti s potpuno novim iskustvom, naučiti vladati scenom, shvatiti da scena nije pozicija na kojoj samo stojiš nego je moraš iskoristiti cijelu. Bilo je tu masu zakonitosti koje je trebalo usvojiti. Nakon premijere, reakcije ljudi su bile pozitivne. Onda je došla i nagrada Hrvatskoga glumišta, prva veća nagrada u životu i to za glumu, jer za pjevanje nisam dobio nagradu tog ranga. To mi je bio znak da se ne treba nikad u životu ograničavati samo na jednu stvar nego da sve treba probati. U pjevanju sam došao do razine da više ne mogu imati velike pomake, pa sam shvatio da se mogu posvetiti nečemu drugome u čemu mogu puno više napredovati. Gluma mi se slučajno desila, ali mi je drago da se desila.

a ne zvučati kao Sting ili Stevie Wonder

3

NA MIK-U STE VEĆ STAROSJEDILAC, DOBILI STE ŠEST NAGRADA, A POSLJEDNJIH GODINA NASTUPATE I IZVAN NAŠE REGIJE...

– Nikad se nisam vodio kalkulacijom kako ću proći na MIK-u, nego uvijek želim imati pjesmu koja meni nešto znači i želim ostaviti trag u očuvanju moje omišaljske čakavštine. Ove godine sam na Čansofestu pjevao pjesmu na standardnoj čakavštini, inače uvijek pjevam na omišaljskom dijalektu. Pokušavam čuvati naš omišaljski govor jer je poseban i jako ga volim. Bilo bi divno kad bi na MIK-u svatko pjevao na narječju svojeg mjesta jer bismo onda svi naučili neke nove riječi. Nisam pobornik uniformiranosti čak ni u čakavskom dijalektu jer svako narječje ima svoju ljepotu. Moj prvi nastup na MIK-u se desio slučajno, došla mi je Marina Valković, koja je u to vrijeme radila u Omišlju i viđala me svaki dan, i pitala me ako bih išao na MIK te me spojila s Robertom Grubišićem. Marina živi u Vrbniku, a naše čakavštine se razlikuju u nijansama, svi smo „čečeni“, pričamo na „če“, mi nemamo „ča“. Ona postavi osnovu teksta, a ja idem na lekturu mojima iz Omišlja. Imao sam sreću da sam susreo osobu koja razumije omišaljsku čakavštinu i pritom piše genijalne tekstove u kojima se ja uvijek pronadem. I kad netko drugi pjeva njezinu pjesmu, ja prepoznam da se radi o njezinom tekstu. Ja je zovem „čakavski Gibonni“ jer u svojim tekstovima zapravo piše slike. Slušatelja smjesti u prostor i daje mu sliku kako taj prostor izgleda. Ja kad pjevam i kad slušam pjesmu zamišljam upravo to, zamišljam si slike, boje i prostor u kojem se nalazim i iz toga vučem inspiraciju za interpretaciju.

4

PRVENSTVENO STE POP PJEVAČ, ALI STE SE OKUŠALI U RAZNIM ŽANROVIMA GLAZBE. ŠTO VAM NAJVIŠE LEŽI?

– Nalazim se prvenstveno u pop glazbi jer sam odrastao na njoj, recimo na Runjiću, od stranih na Stingu, Stevieju Wonderu. Bilo bi idealno kad bih mogao pjevati pop s primjesama R&B-a, soula, bluesa. S druge strane, volim i elektroniku, volim istraživati, miksati, valjda zato što sam Blizanac po horoskopu i jedino što ne mogu podnijeti je dosada. Mislim da bi odgovor na pitanje koji je moj idealan glazbeni žanr svake godine bio drugačiji i drago mi je da je tako. Ne mogu reći da bih volio biti recimo Sting ili Stevie Wonder, ne želim zvučati kao netko drugi. Želim biti Damir Kedžo, što god to značilo. Želim istraživati, stvarati svoj glazbeni put, što je puno zanimljivije nego kopirati nekoga. Slušam ogromne količine glazbe svakodnevno, tako da naravno da vučem razne utjecaje, ali mislim da stvaram neki svoj stil, u okviru pop glazbe. Ja želim da čim netko čuje moju pjesmu na radiju odmah prepozna da sam to ja.

5

POČETAK PJEVAČKE KARIJERE VEZAN JE ZA PRVI TALENT SHOW U HRVATSKOJ, STORY SUPER NOVA, IZ KOJEG JE NASTAO FAMOZNI TRIO SAŠA, TIN I KEDŽO. KAKO DANAS GLEDATE NA TE DANE?

– Bilo je to genijalno iskustvo! Imao sam 15 godina na prvoj audiciji za show, ali ja sam odmah znao da ću biti pjevač, praktički kad sam se rodio. Imam svoje snimke kad sam imao tri godine, već tada sam govorio da ću biti pjevač kad narastem. Pokušavao sam naći način da se krenem baviti glazbom, pa sam pjevao u crkvenom zboru i pohađao osnovnu glazbenu školu, ali čim sam vidio priliku, odmah sam je zgrabio. Da sam bio u Rijeci, možda bih već bio dio neke klappe ili nekog zbora, pa bi moj put išao malo prirodnije i ne bih razmišljao da se prijavim na neki talent show, ali ne žalim se jer sam uspio doći do današnjeg statusa. Radim dva mjuzikla, radim svoj album, radim super projekte, imam publiku koja me prepoznaje. Taj prvi talent show je iznjedrio neke odlične mlade vokale, sa mnom su tada bili Natali Dizdar, Nera Stipičević koja aktivno glumi, Saša Lozar, Ivana Radovniković. Sva ta imena svako malo isplivaju, većina iz te prve generacije i dalje se bavi glazbom.

oko nas

Danijel Popović, dizajner

Crni Lug

Dizajnerske priče iz Crnog Luga

Svjetsku reputaciju u svijetu dizajna Pop je ostvario nizom sjajnih radova od kojih su daleko najpoznatiji crvena zvijezda piva Heineken, briljantna poštanska marka s izrešetanom statuom Gospe Konavoske, drvena (goranska) krunica za papu Pavla Ivana prigodom njegovog posjeta Hrvatskoj, kao i uspješni turistički slogan I Feel Slovenia ...

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ

Snimio: Rino GROPUZZO

Snaga dobrog dizajna

“Proizvod mora biti privlačan i zato smo mi dizajneri jako bitni. Ono što je u našem radu važno je osluškivati sve što se zbiva oko nas i nikada ne stavljati sebe u prvi plan. Tek tada možeš uspjeti pri čemu, što se baš iz mog primjera vidi, nije bitno stvarati li rješenje za pivo, ili krunicu za papu.

Nisam siguran da u Hrvatskoj još shvaćaju vrijednost i snagu dobrog dizajna koji itekako može pomoći u prodaji. Sjećam se svog dizajnerskog rješenja za toaletni papir Paloma. Po ugovoru sam dobio 4.000 tadašnjih njemačkih maraka za rješenje, a potom je bilo dogovoreno da ću dobivati još po 1.000 DM po rastu postotka prodaje. Na kraju godine dobio sam još 24.000 DM jer im je prodaja porasla za 24 posto! A nije da se nešto više tih godina išlo na WC, nego je ljude privukao dizajn”, prisjeća se Popović.

za papu Pavla Ivana prigodom njegovog posjeta Hrvatskoj, uspješni turistički slogan I Feel Slovenia u kojem su drugom bojom staknute riječi I FEEL LOVE... dalo bi se još nabrajati, ali već i ovo je dovoljno da se shvati da je riječ o itekako nadarenom dizajneru koji oduševljava svakog tko ga upozna, kako zbog njegove pristupačnosti i normalnosti, tako i zbog njegove iskrene i velike ljubavi prema goranskom zavičaju. Pop posljednjih šest godina živi u Crnom Lugu, točnije od trenutka kad je otišao u mirovinu. No, oni koji ga znaju nisu bili nimalo iznenađeni jer je gotovo cijeli život radeći u Zagrebu, stalno “prijetio” kako će čim stekne uvjete za mirovinu - pobjeći doma u Crni Lug, u svoja brda. Zato je i prvo naše pitanje o razlozima povratka praćeno odgovorom u stilu - ma, kaj me to upće pitaš!

Ulagati u turizam Gorskog kotara

“Ma čuj, meni je u Zagrebu bilo super i sve to. Ali čim bi došao petak ja sam se počeo spremati

Ispred svoje kuće u Crnom Lugu - Danijel Popović

Danijel Popović, ugledni i međunarodno priznati hrvatski dizajner, nedvojbeno je danas najpoznatiji umirovljenik Crnog Luga. Mada, treba priznati, i dok nije bio u mirovini Pop (tako ga svi zovu) bio je najpoznatiji Crnolužanin - djelomično i stoga što je svima stalno (a to radi i danas svojim brojnim duhovitim mail porukama u kojima su glavni likovi medvjedi, srne, jeleni, divlji prašćići, prekrasni pejzaži, medica...) “tupio” o ljepoti Crnog Luga i Gorskog kotara.

Svjetsku reputaciju u svijetu dizajna Pop je ostvario nizom sjajnih radova od kojih su daleko najpoznatiji crvena zvijezda piva Heineken, briljantna poštanska marka s izrešetanom statuom Gospe Konavoske za koju je dobio prestižnu svjetsku nagradu, drvena (goranska) krunica

za Crni Lug, sam ili s familijom. I baš me briga bilo za vrijeme. Znalo je pasti toliko snijega da se preporučavalo ne putovati, a ja sam znao sjesti na vlak i doći do Delnica pa onda, ako nije bilo prijevoza, pješke doma tih petnaestak kilometara. Kaj, pa ljudi su tako prije jedino i putovali! Svi s kojima sam u Zagrebu radio znali su ako bih u ponedjeljak bio nervozan da nisam bio u Crnom Lugu. Meni su Crni Lug i Gorski kotar u krvi i naravno da sam stalno žudio za povratkom, a uz to u posljednje me vrijeme vukla i činjenica da sam izgradio lijepu kuću i razvio posao iznajmljivanja soba pa sad uživam u tome i želja mi je to dodatno razviti kako bih i taj posao prenio sinu Goranu koji će živjeti ovdje s porodicom”, govori Popović koji na upit kako je zadovoljan poslom iznajmljivanja soba u svojoj prelijepoj goranskoj kući kaže:

“Osobno sam zadovoljan jer imamo pune kapacitete i ljudi smještaj kod nas koriste da bi išli na razne druge goranske lokacije, ili ljeti na kupanje na Kvarner. To me raduje jer volim svoj zavičaj, a kad to kažem mislim na cijelu našu Županiju, i želim da ga što više ljudi vidi. No, moralo bi na općoj razini biti bolje. Krivo mi je što se puno veći broj ljudi ne bavi iznajmljivanjem soba, apartmana ili kuća jer mislim da većina ima za to uvjete, a s druge je strane sve veći broj ljudi koji želi doći u Gorski kotar i uživati u ovom miru i ljepoti. Privilegija je predstavljati ovako lijep kraj, koji je još uz to tvoj zavičaj, i mislim da bi nadležne institucije, od županijskih do državnih puno više trebale ulagati u promociju Gorskog kotara i kontinentalnog turizma općenito. Mislim da tu imamo pravo blago, zlatni turistički rudnik kojeg preslabo koristimo”, smatra Popović.

Kako je nastala zvijezda na Heinekenu

Među brojnim pitanjima, naravno, ne može izbjeći pitanje o Popovićevom doprinosu u stvaranju branda Heineken:

“Čuj, ta mi pitanja pomalo već idu na živce, djelomično zato jer me se često ne razumije i smatra se da sam ja stvorio i zvijezdu i amblem i natpis. Nije tako. Heineken je već imao zvijezdu, ali u konturama i u crno-bijelom tonu. Ja sam pomislio da bi bilo dobro i efektno jasno istaknuti crvenu zvijezdu jer je to početkom sedamdesetih, kad sam to radio, bilo vrlo provokativno, posebno jer je Heineken upravo želio proboj na američko tržište koje nije moglo smisliti ništa što bi asociralo na komunizam. Nas tridesetak studenata dobilo je zadatak da se poigramo s njihovim oznakama i predložimo neko novo rješenje. Svaki je nešto napravio, a ja sam uobličio i istaknuo crvenu zvijezdu oko koje je stajala bijela podloga. Daljnji je postupak bio takav da su iz Heineken-a uzeli sva naša rješenja i sve njih stavili na nekoliko tisuća svojih boca i kantice piva te ih plasirali u nekoliko nizozemskih pivnica i lokala. Sve su te boce i kantice nudile potpuno istu pivu, a zadatak vlasnika tih lokala i njihovih konobara je bio da to kažu gostima i traže od njih da odaberu onu koja im se vizualno najviše sviđa. I kaj, dogodilo se to da je najveći broj nizozemskih ljubitelja piva tražio onu s crvenom zvezdom. A kaj ja znam, valjda su ti Holanđani simpatizirali komunizam... he, he... ili im se dopalo to što je sve skupa zbilja izgledalo u to doba hladnog rata zanimljivo. U svakom slučaju najviše se naručivala piva s mojim dizajnom i u Heineken-u su nedugo potom odlučili da kad im već tako dobro ide, puknu crvenu zvijezdu na sve svoje pive. I to ti je to. Niš' posebno pametno, a zanimljivo je da dugo godina nisam ni znao da je moje rješenje odabrano i da je Heineken svoje pivo počeo plasirati s mojim rješenjem. Nikakvu konkretnu financijsku korist nisam od tog svog dizajnerskog poteza imao jer je sve što smo radili bilo u okviru našeg školovanja i to je bio dio našeg završnog ispita. Nikad nisam žalio što nisam dobio novce, niti sam to i tražio, a isto tako ne volim sve to previše mistificirati ni hvaliti se jer, u osnovi,

Na goranskom tlu Popoviću dobro uspijevaju borovnice

nisam ja izmislio zvijezdu, već sam samo ono što je već postojalo na etiketi posložio tako da ima novu boju i izgleda ljepše i privlačnije, a baš to se i tražilo”, govori Pop.

Kako se postaje dizajnerom

Kaže, puno zanimljiviji dio priče od Heinekenove crvene zvijezde je način na koji je do nje došlo:

“Ja sam ti po kraju srednje škole želio upisati dizajn u Ljubljani, ali je baš te godine kad sam se trebao upisati taj smjer privremeno ukinut i rečeo ni je da u Mariboru mogu studirati dvije godine Višu školu arhitekture i tada se može na treću godinu dizajna u Ljubljani, a u međuvremenu će, je li, taj smjer iznova biti otvoren u Ljubljani. Prihvatio sam to i otišao u meni i danas dragi Maribor i završio te dvije godine, ali obećani studij dizajn još uvijek nije bio otvoren u Ljubljani pa nisam znao što dalje. Na svu sreću tog sam ljeta radeći honorarno za zagrebački časopis ▶

Ostvaren san

“Kao mali sam stalno nešto crtao i to ne samo za stolom, već i kad bismo ja i moj brat Kuzma išli na pašu uzeo bih papir i olovku i črkao. Jednostavno sam to volio, iako nisam - kako je to čest slučaj - od malih nogu sanjao da budem crtač, slikar ili dizajner. Nekako je to došlo samo od sebe i tim mi je sve skupa draže”, govori Popović čije je školovanje, s obzirom da mu je otac bio vojno lice, bilo vezano uz mnoge hrvatske sredine pa je nakon rodnog Crnog Luga osnovnu školu pohađao još i u Karlovcu, Krapini i Bjelovaru (“Sjedio sam u klupi s Goranom Tribusonom”), a u Zagrebu je završio Građevinsku školu - arhitektonski smjer.

Danijel Popović sa sinom Goranom

Svi s kojima sam u Zagrebu radio znali su ako bih u ponedjeljak bio nervozan da nisam bio u Crnom Lugu. Meni su Crni Lug i Gorski kotar u krvi i naravno da sam stalno žudio za povratkom

Najdraža poštanska marka

“Dizajn i grafika široka su područja i teško mi je reći što mi je draže jer uživam i radeći u novinama i pri grafičkom oblikovanju knjiga i pri izradi prospekata... Posebno volim rad na poštanskim markama jer su vrlo zahtjevne. Malog su formata i da bi privukle pažnju zaista moraš napraviti nešto upečatljivo. Taj moj rad mnogi hvale, a meni je osobno najdraža marka Gospe Konavoske jer sam prikazom te statue Majke Božje koja plače a izrešetena je mecima ne samo dobio svjetsku nagradu, već su mi mnogi moji prijatelji i suradnici van Hrvatske rekli da ih je duboko pogodila jer su čim su je ugledali shvatili i spoznali koliko je bio brutalan rat u Hrvatskoj”, rekao je Popović.

“Arena” upoznao niz ljudi i došao u priliku da po vrlo povoljnim cijenama vlakom i avionom putujem po Europi pa sam odlučio malo lutati Europom i ne sanjajući da će mi se baš u Europi otvoriti mogućnost nastavka školovanja. Najprije sam krenuo u Kopenhagen pa u Gotteborg gdje sam živio nekoliko mjeseci i radio u jednom hotelu kao student, čak i u jednom hotelu kao krupje! Za to vrijeme upoznao sam puno mladih ljudi među kojima je bila i Anja, djevojka iz finskog grada Oulu koju sam nakon Gotteborga odlučio posjetiti. Vožnja je trajala punih 36 sati jer je taj grad na krajnjem sjeveru. Anja me primila i smjestila u potkrovlje kuće svojih roditelja, a budući da je njen otac bio prodekan ekonomskog fakulteta uspio mi je, uz Anjinu sugestiju, osigurati UNICEF-ovu stipendiju za studiranje. Da mi ne bude dosadno pozvao sam svog prijatelja Edvina Fliser iz Maribora i gotovo dvije godine mi smo pohađali Visoku školu za dizajn u tom gradu. To je bilo najbliže onome što sam ja želio pa sam s puno volje savladavao znanja iz grafičkog dizajna, ali i iz drugih područja. Ono što me je posebno oduševilo bilo je to da je teoriju odmah slijedila praksa pa smo surađivali s mnogim majstorima koji su obrađivali drvo, izrađivali stolice i slično pa sam na najbolji mogući način shvatio primjenu dizajna u stvarnosti i to mi je strahovito puno pomoglo u kasnijem radu. Upravo u okviru tog školovanja došli smo u priliku, kao dio našeg završnog rada, surađivati i sa Heinekenom i tako je počela ta moja Heineken štorija sa crvenom zvijezdom”.

“Skoro dvije godine života na sjeveru Finske doba su koje nikad neću zaboraviti jer sam tako puno naučio. Tko zna, možda bih i ostao gore da sam se mogao priviknuti na to njihovo užasno vrijeme. Čuj, gore ti punih osam mjeseci vlada mrak, a more i jezero totalno im je sivo i nikad se tamo nisam imao volje ići kupati. No, čim sam došao u Hrvatsku samo sam prespavao u Zagrebu i već drugi dan sjeo u svog fićeka i krenuo ne u Crni Lug, nego na Kvarner gdje

sam se odmah išao okupati i uživao u kristalnoj modrini Jadrana”, prisjeća se Pop.

Ritam dnevnih novina

Nedugo po povratku u Hrvatsku Popović je počeo raditi u nizu zagrebačkih časopisa (Arena, Plavi vjesnik, Tina, Studio, Fokus Večernjak, Danas...) i uskoro postao jedan od vodećih grafičkih urednika i dizajnera:

“Mene onda, a i danas zanima apsolutno sve vezano uz dizajn i na sve gledam s tog stajališta. No, upravo dio posla vezan uz novinarstvo iznimno cijenim jer su mi novine strahovito pomogle u razvoju. Naime, novine, pogotovo dnevne, tjeraju te da svaki dan i to u vrlo kratkom roku napraviš grafičko i dizajnersko rješenje koje zahtijeva taj trenutak i na koje možda i nisi spreman, nikad o toj temi nisi razmišljao, nije ti poznata... ali - moraš naći rješenje jer novine sutra idu van! To traži puno energije, kreacije i mašte pa sam pod tim pritiskom jednostavno ili morao puknuti ili napredovati. Na svu sreću dogodilo se ovo drugo... mislim da me baš zbog toga dok sam radio u Zagrebu pratio glas kako nitko ne može tako brzo napraviti knjigu kao ja”, kaže Popović dodajući kako mu je posebno u sjećanju rad na kulturnom političkom tjedniku Danas koji je svojedobno bio i jedan od najuglednijih europskih političkih časopisa.

Naravno, Pop ni danas ne miruje pa mu je uživanje u mirovini i rad s gostima s kojima uvijek nađe vremena za čašicu medice, pive ili vina upotpunjen i dizajnerskim poslovima: “Firmu sad vodi sin Goran, ali ja i dalje svaku večer završavam s nekim grafičkim ili dizajnerskim rješenjem. Mnogi za koje sam ranije radio i dalje me zovu što mi je drago i ponekad odgovorim na njihova traženja i - uživam! Radim ono što volim i to u najljepšem mjestu na svijetu. Ne vjerujete. E, pa dođite u Crni Lug pa bute vidili! A i popit ćemo si koju medicu!”, zaključio je Pop. ■■

U blagovaonici

AUTOR: ANTRAKS	OSMEROKUT	KOJI JE POZNAT, ZNAMENIT	NAJ- POZNATLJA VILA NA PEČINAMA	AMERIČKA MANEKENKA I GLUMICA ("NESTALA")	PRIPADNIK DRAVIDSKOG NARODA U INDIJI I SRI LANKI	OSOBNJA ZAMJENICA	SLOŽENO SLOVO	"UNITED KINGDOM"	STEGNO U PERADI ILI PTICA	GOSPODAR- STVO, POLJO- PRIVREDNO DOBRO	SPOJ NASTAO ZAVARIVA- NJE	PJEVAČ REDDING	PLAŽA NA PEČINAMA	VOJNI SAVEZ NJEMAČKE, I JAPANA 1940. GODINE
OSOBNJA ONOGA KOJI JE SKLON OSVETI														
HRVATSKI I MAKEDONSKI PJESNIK, ALDO ("TAM- NE IGRE")							LIHVAR, ZELENAŠ NE (LAT.)							
RADNIK KOJI BROJI TERET PRILIKOM UKRCAJA NA BROD								SLAVNI NIGERLSKI NOGOMETAŠ WEST GERMANIJ						
JAJOLIKI POSLUŽAV- NICI						VATRA, PLAMEN ITALIJA					"SCHOOL LIBRARY JOURNAL" GLAS KONJA			
SLAVNI ENGLISKI NOGOMETAŠ, NAPADAČ												INDIJ MIRAZ (MN.)		
LIK IZ TURSKE TV-SERIJE "TISUĆU I JEDNA NOĆ"										KREĆUĆI SE DOSPJETI IZA ČEGA, ZAOBICI STO				
DUŠIK		ŽELJKA ANTUNOVIĆ POPULARNA PJEVAČICA, MAJA								GLAVNI GRAD ISTOIMENE POKRAJINE NA SZ SIRIJE				
	HEROIN (ZARG.) ČEŠKI KNJIZEVNIK ("R.U.R.")									BUDNO STANJE; ZBILJA				
DOM										 SMJER VOĐE TEKUĆICE LIST OŠ PEĆINE				
ALMA PRICA			JAPAN POZNATI GLUMAC, ZVJEZDA							VUKOVAR			"TONA" OBELESK NA POČETKU PEĆINA	
AMERIČKI DRŽAVNI TAJNIK 1961-69, DAVID DEAN										"ENTERPRISE RESOURCE PLANNING"				RANAC, NAPRTNJAČA
BRAZILSKI NOGOMETAŠ, BIVŠI IGRAC "DINAMO"										NISKO- KALORIČNO BEZ- ALKOHOLNO PIĆE				
RIMSKI: 50		ANDRZEJ WAJDA RELIGIJA			PLATNENI KROV ZA ZAŠTITU OD SUNCA I KIŠE (MN.)		"KILOGRAM"	IMUĆNA SUSAČKA OBITELJ	"IDAHO RIVERS UNITED"	"RADIJUS" "METAR"		RENIJ PJEVAČ PRŠA		
KOJI JE SNAŽAN, POSTOJAN						ZLOČIN AMERIČKA GLUMICA, PATRICIA ("HUD")								
ANGELINA JOLIE			KLOKAN ZARADA OD TRGOVINE, DOBITAK (TURC.)							OTMUJENE GOSPODE NAPOLJE!				
ISTOIMENI RUKOMETNI I TENISKI KLUB							MINISTAR U RAČANOVOJ VLADI, RONALD LITIJ							
DUG VREMENSKI PERIOD				SLAVNI ŠPAJNOLSKI SLIKAR, SALVADOR RIMSKI: 1000					POZITIVNO NABIJENA ELEKTRODA AUSTRALIJA					
PRIPADNICI KATOLIČKOG PROŠJACKOG REDA												ANTE KOVAČIĆ		

Županijski upravni odjeli:

Ured Županije

Adamićeva 10/V, Rijeka
T ++385 51 351-612 • F ++385 51 351 613
E ured.zupanije@pgz.hr, skupstina@pgz.hr
Pročelnik: Goran Petrc, prof.

Upravni odjel za proračun, financije i nabavu

Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-672 • F ++385 51 351-673
E proračun@pgz.hr, financije@pgz.hr
Pročelnik: Krešimir Parat, dipl.oec.

Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša

Riva 10/I, Rijeka
T ++385 51 351-202 • F ++385 51 351-203
E graditeljstvo@pgz.hr
Pročelnica: doc.dr.sc. Koralka Vahtar-Jurković

Upravni odjel za zdravstvo

Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-922 • F ++385 51 351-923
E zdravstvo@pgz.hr
Pročelnica: doc.dr.sc. Đulija Malatestinić

Upravni odjel za odgoj i obrazovanje

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • F ++385 51 351-883
E obrazovanje@pgz.hr
Pročelnica: mr. sc. Edita Stilin

Upravni odjel za gospodarenjem imovinom i opće poslove

Slogin kula 2/V, Rijeka
T ++385 51 351-822 • F ++385 51 351-803
E imovina@pgz.hr
Pročelnica: Branka Ivandić, dipl.iur.

Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze

Slogin kula 2/VI, Rijeka
T ++385 51 351-952 • F ++385 51 351-953
E pomorstvo@pgz.hr
Pročelnica: Nada Milošević, dipl.iur.

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj

Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-260 • F ++385 51 351-263
E gospodarstvo@pgz.hr
Pročelnik: Gerhard Lempl, dipl.ing.

Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima

Adamićeva 10/III, Rijeka
T ++385 51 351-900 • F ++385 51 351-909
E razvoj@pgz.hr
Pročelnik: doc.dr.sc. Ljudevit Krpan

Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-922 • F ++385 51 351-935
E socijalna.skrb@pgz.hr
Pročelnica: Dragica Marač, mag.psych.

Upravni odjel za za kulturu, sport i tehničku kulturu

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • F ++385 51 351-802
E kultura@pgz.hr, sport@pgz.hr
Pročelnik: Valerij Jurešić, prof.

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja

Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
dr.sc. Tea Perinčić
T ++385 51 553 667, 553 666
F ++385 51 213 578
E pomorski-povijesni-muzej@ri.t-com.hr
W www.ppmhp.hr

Prirodoslovni muzej Rijeka

Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
dr.sc. Željka Modrić Surina
T: ++385 51 553-669
F: ++385 51 553-669
info@prirodoslovni.com
www.prirodoslovni.com

Ustanova

Ivan Matetić Ronjgov
Ronjgi 1, 51516 Viškovo
Ravnatelj: Darko Čargonja
T ++385 51 257-340
F ++385 51 503-790
ustanova@ri.t-com.hr
www.ustanova-ronjgov.hr

Javna ustanova Priroda

Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode u PGŽ

Grivica 4, 51000 Rijeka
Ravnateljica: mr. sc. Sonja Šišić
T 00385-51-352-400
F 00385-51-352-401
info@ju-priroda.hr
www.ju-priroda.hr

Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije

Splitska 2/II, Rijeka
Ravnatelj:
prof. dr. sc. Mladen Črnjar
T ++385 51 351 772
F ++385 51 212 436
zavod@pgz.hr
www.zavod.pgz.hr

DOBITNICI NAGRADNE KRIŽALJKE IZ 38. BROJA ZIP-A

(pristiglo 432 koverta, dopisnica i razglednica)

Ručak/večera za dvije osobe u restoranu „Lovorka“ Rijeka

Rea Perušić
Turkovićeve 1
51262 Kraljevica
Mario Mrakovčić
Pomerio 27
51000 Rijeka
Izabela Lavrnja
Drage Gervaisa 64
51000 Rijeka

Poklon paket - trgovina slastica „Vilma“

Sead Mahmutović
M. Barača 20
51000 Rijeka
Elvira Čubrić
Rešetari 18
51215 Kastav
Tatjana Rubčić
Radetići 7
51211 Matulji

Fotomonografija „PGŽ iz zraka“

Vlatko Polić
Podhum 305/4
51218 Dražice
Vanda Škalamera
Brseč 26
51417 Mošćenička Draga
Ksenija Butković
Podmurvice 46
51000 Rijeka

Poklon paketi PGŽ

Stipo Kolak
Kalvarija 3
51000 Rijeka
Miranda Crepulja
Mihanovićeve 1
51000 Rijeka
Marija Braut
Brzac 70
51500 Krk

Fotomonografija Ivica Tomića „Rijeka svijeta bez photoshopa“

Edi Škiljan
A.G. Matoša 4
51300 Delnice
Davor Hudeček
Drenje Brdovečko
Žmaučeva 7
10291 Prigorje Brdovečko
Željko Čop
1. Maja 18
51000 Rijeka

Knjiga

„Halubajski zvončari“

Ivan Renčić
Japlenički put 3
51512 Njivice
Marija Čule
Banjol 24
51280 Rab
Mirna Kardum
Krasica 276
51224 Krasica
Brigita Rožić
Podhum 13
51218 Dražice

„Onput kad smo se igrali“

Jasminka Colnar
Mladenčić 109
51216 Viškovo
Tomas Štimac
Petra Krešimira IV 49
51300 Delnice

Knjiga Josipa Luzera

„Onput kad smo se igrali“

Jasminka Colnar
Mladenčić 109
51216 Viškovo
Tomas Štimac
Petra Krešimira IV 49
51300 Delnice

„Onput kad smo se igrali“

Ana Slomčić
Pletenci 39
51000 Rijeka
Marin Sušić
Ede Jardaša 35
51000 Rijeka

„Onput kad smo se igrali“

Josip Lulić
Silvire Tommasini 8
51550 Mali Lošinj

Audio CD

Jurica Čabrijan

Hreljin 115
51226 Hreljin
Milena Kopanica
Partizanski put 28
51517 Kornić

Marija Stanojević

Vožićke 18
51216 Viškovo
Sergej Stipaničev
B. Markovića 10
51000 Rijeka

Helleonora Vizintin

Vere Bratonje 26/I
51000 Rijeka
Florijan Maršanić
Vele Dražice 66
51218 Dražice

Marin Tomee

Cvjetni trg 10
51512 Njivice
Enza Vaccaro
Svetog Jurja 4
51000 Rijeka

Biserka Lončarić

Stale 27A
51253 Bribir
Lana Matajaja
Zagrebačka 36
51250 Novi Vinodolski

Knjiga „Rijeka i regija u Titovo doba“

Ernest Surijan
Poljanska cesta 58
51414 Ičići
Davorin Mateljan
Sv. Križ 17
51000 Rijeka

Nelly Mlinarić

D. Cesarića 16
51000 Rijeka
Branko Čule
Jadranska 31
51513 Omišalj

Josipa Ratković

Kukuljanovo 159
51227 Kukuljanovo

Rješenja traženih pojmova i vašu adresu (najjeftinije na dopisnici), pošaljite (ili osobno donesite) do 10. siječnja 2016. g. na adresu:

Primorsko-goranska županija, Magazin „Zeleno i plavo“ (za nagradnu križaljku),
Adamićeva 10, 51000 Rijeka
Izvlačenje dobitnika bit će 14. siječnja 2016. na Kanalu RI u emisiji „Od mora do
gorja – Županijske teme“, a rezultate objavljujemo u sljedećem broju.

Rješenja traženih pojmova iz prošlog broja:

Natjecanje u žabljim skokovima: ŽABARSKA NOĆ; Poznata spilja u Lokvama:
LOKVARKA; Ime splavi na Lokvarskom jezeru: ČAČA; Najveća goranska planina:
RISNJAK; Park šuma i izletište: GOLUBINJAK; Latinski naziv za Lokve: LOQUE

Nagrade za točne odgovore iz ove križaljke

3 ručak/večera za dvije osobe u restoranu „Jezero“, Lokve
3 poklon paketa trgovine slastica „Vilma“
3 fotomonografije „PGŽ iz zraka“
3 poklon paketa PGŽ
3 foto-monografija Ivica Tomića „Rijeka svijeta bez photoshopa“
5 knjiga „Halubajski zvončari“
5 knjiga „Rapska baština“
10 audio CD-a
i 5 knjiga „Rijeka i regija u Titovo doba“.

Filice, ja ne moren!

U Dumbрави podalje Škrljeva kosio je Filic travu. Poslije podne došla mu je žena s kavom. Usput, donijela je i plašćenicu, da ponese kući breme sijena.

Grabi Filic sijeno i pomaže ženi tovariti za breme. Ali nekako žena tovari kao da će sijeno voziti na kolima kući, a ne na svojim staračkim, slabim leđima. Na to će Filic:

- Dosta ti je, ženo. Nećeš moć nosit.
- Muči Filice, ča sad zamen neću potle - i opet žena tovari i opet će Filic:
- Ma dosta ti je, ženska glavo. Sijeno je teško, nećeš moć nosit do domi.
- A ča neću, Filice - odgovara žena - aš san jedanput od ovud seno nosila.
- Dobro je - konačno popusti Filic i nije

više govorio ženi da joj je previše.

Žena je na sebe natovarila veliko breme. Pored toga sijeno nije bilo pravo ni suho pa je bilo teže nego obično. Teškom mukom stisnuše udvoje plašćenicu a žena se jedva ustala pod teretom sijena.

I idu oni tako. Žena korača po uskom nogostupu naprijed, a Filic za njom s kosom i grabljama na ramenu. Breme je bilo zaista golemo i siromašna žena, koja nije htjela poslušati muža, osjeti slabost pod teškim teretom i uzdahne.

- Filice, ja ne moren!
- San ti rekal - odgovara Filic, koji mijesi iza nje cigaretu.
- Filice, prekinut će me do domi breme - zapomaže žena.

- Govoril san ti ženo: seno je teško, manje zami - i dalje mijesi Filic cigaretu vlažeći tanak papirić.

- Filice, mene je breme prekinulo, ja ne moren pa ne moren... - u tom času Filic izvadi šibice iz džepa, da zapali cigaretu koju je imao u ustima. Rasrdi ga ženino zapomaganje, jer nije htjela slušati, i umjesto cigaretu zapali Filic breme sijena na ženi.

- Sad ćeš moć!

Sijeno plane a Filic produži dalje kao da se ništa nije dogodilo. Žena se prestraši i jedva se oslobodi teškog bremena, koje je izgaralo u divljem plamenu.

Brgujski kapuz

Autohtona sorta
kastavsko-liburnijskog kraja
posebna je i zato što ne uspijeva
nigdje drugdje

„...kapuz se presajiva ručno ziz prližon, od Ivanje do Petrove, kada se čeka veliki daž – kapužnjar.“

Iz narodne predaje brgujskog kraja

Brgujski kapuz je domaća stara sorta koja se od ostalih oblika kupusa razlikuje prepoznatljivim izgledom – velikim glavicama i crvenkasto-ljubičastom bojom. Procedura tradicionalnog sadjenja ove sorte je posebna. Čak je i jaka, izdašna kiša u lipnju po njemu dobila u lokalnom govoru naziv „daž kapužnjar“. Takva je kiša ljudima bila garancija da je zemlja dovoljno navlažena i da se može početi s presađivanjem kupusa.

Brgujski kapuz se sadi najviše u dnu dolaca jer su dolci posebna staništa gdje se manje osjeća suša. Takva se mjesta tradicionalno nazivaju „kapuzišća“. Kada se „kapuzišće“ prekopa ostavi se do lipnja, a onda se nanese gnoj, potkopa i čeka „daž kapužnjar“. Kad bi „daž kapužnjar“ dovoljno navlažio tlo rasađivale su se ranije uzgojene presadnice u dolce. Berba je bila tek kad bi počeli prvi mrazovi – kapuz se tada mogao posjeći i uskladištiti.